

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Γ. ΖΩΡΑΣ

ΤΑ ΕΒΔΟΜΗΝΤΑΧΡΟΝΑ ΤΗΣ ΕΕΦΣΠΑ (1935-2005)
ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Θ. ΖΩΡΑ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1953-1965

Πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια ὁ Φώτιος Δημητρακόπουλος, στὸ ἄρθρο τοῦ «Τὰ πενηντάχρονα τῆς ΕΕΦΣΠΑ (1935-1985)»¹, παρεῖχε στοὺς ἀναγνώστες ἕνα σύντομο καὶ κατατοπιστικὸ χρονικὸ ἐκδόσης τοῦ περιοδικοῦ. Σὲ αὐτὸ ἐξιστοροῦσε τὴν μέχρι τότε πορεία τῆς Ἑπετηρίδος, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν περιγραφή τοῦ Α' τόμου, τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1935-1936, τοῦ Β' τοῦ 1938, καὶ τοῦ Γ' ποὺ δὲν κυκλοφορήθηκε ποτὲ ἐξαιτίας τοῦ πολέμου, ἐνῶ στὴ συνέχεια ἔκανε ἐκτενῆ λόγο γιὰ τὴν περίοδο 1953-1967 (τόμ. Δ'-ΙΖ'), ὅταν ἡ Ἑπετηρὶς ἀπέκτησε μίᾳ σταθερῇ ἐτήσια περιοδικότητα, ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ Γεωργίου Θ. Ζώρα (1908-1981)². Κατέληγε, τέλος, μὲ τὴν ἐπόμενη περίοδο 1967-1979 (τόμ. ΙΗ'-ΚΖ'), ποὺ ἡ ἔκδοσή της γινόταν μὲ τὴ φροντίδα τοῦ ἐκάστοτε Κοσμήτορα τῆς Σχολῆς.

Στὸ παρὸν ἄρθρο δὲν θὰ προχωρήσουμε στὴν ἐπόμενη περίοδο ποὺ ἐγκαινιάσθηκε τὸ 1985, ὅταν ἀνατέθηκε στὸν καθηγητὴ Π. Δ. Μαστροδημήτρη ἡ διεύθυνση τῆς Ἑπετηρίδος (τόμ. ΚΗ'-ΛΔ'), γιὰ νὰ τὴν ἀναλάβει τελικὰ ὁ ἴδιος ὁ Δημητρακόπουλος, τὸ 2004 (τόμ. ΛΕ' κ.έ.). Ἀντίθετα, θὰ ἐστιᾶσουμε τὴν προσοχή μας στὴν ἀρχικὴ περίοδο τῆς ἱστορίας της, γιὰ τὴν ὁποία ἔγραφε ὁ Δημητρακόπουλος: «Οὐσιαστικὰ ὅμως ἡ Ἑπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς στὴ μορφὴ μὲ τὴν ὁποία τὴν ξέρουμε σήμερα ὑπῆρξε ἔργο τοῦ τακτικοῦ καθηγητῆ τῆς ἑδρας τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ Νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας Γεωργίου Θ. Ζώρα. Κο-

1. Φώτιου Ἀρ. Δημητρακόπουλου, «Τὰ πενηντάχρονα τῆς ΕΕΦΣΠΑ (1935-1985). Σύντομο χρονικὸ ἐκδόσης, προοπτικὲς γιὰ τὸ μέλλον καὶ Εὐρετήριο τῶν περιεχομένων κατὰ συγγραφεῖς», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. ΚΗ' (1979-1985), σσ. 585-624.

2. Ἑργοβιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. στὸ κείμενο τοῦ Π. Δ. Μαστροδημήτρη, «Γεώργιος Θ. Ζώρας», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. ΚΗ' (1979-1985), σσ. 630-634. Ὁ συγκεκριμένος ΚΗ' τόμος τῆς Ἑπετηρίδος ἦταν ἀφιερωμένος στὴ «Μνήμη Γ. Θ. Ζώρας» (στὸ προλογικὸ σημείωμα ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ τόνιζε: «Ὁ μετὰ χείρας ΚΗ' τόμος ἀφιερώνεται στὴ μνήμη τοῦ Γεωργίου Θ. Ζώρα ποὺ ὡς διεθυντὴς τῆς ΕΕΦΣΠΑ εἶχε ἐργασεῖ ἄοκνα γιὰ τὴν τακτικὴ ἔκδοση δεκατεσσάρων τόμων της ἀπὸ τὸ 1954 ὡς τὸ 1968»).

σμήτορας τῆς Σχολῆς κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1952-1953 ὁ Ζώρας μερίμνησε ὥστε νὰ ληφθεῖ ἀπὸ τῆ Σχολῆς ἡ ἀπόφασις γιὰ τὴν ἐπανεκδόσιν τῆς Ἑπετηρίδος, τῆς ὁποίας ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση καὶ ἐξέδωσε δεκατέσσερις συνεχεῖς τόμους, ἀπὸ τὸν τόμο Δ' (1953-1954) ὡς καὶ τὸν τόμο ΙΖ' (1966-1967)»³. Κατὰ τὴν περιόδο αὐτὴ ὁ Γ. Θ. Ζώρας ἀπέστειλε τοὺς τόμους τῆς Ἑπετηρίδος σὲ πολλοὺς ἐπιστήμονες τῆς Ἑλλάδας καὶ τοῦ Ἑξωτερικοῦ, καθὼς καὶ σὲ ἄλλα σημαίνοντα πρόσωπα τῆς ἐποχῆς. Ἔτσι σώζονται στὸ Ἀρχεῖο του, σὲ εἰδικὸ φάκελο, 200 εὐχαριστήριες ἐπιστολὲς παραληπτῶν τῆς ΕΕΦΣΠΑ, μὲ τίς ὁποῖες ἐκφράζονται ἐπαινετικὰς κρίσεις καὶ σχόλια σχετικὰ μὲ τὴν ὕλη καὶ τὴν ἐκδοτικὴ τῆς μορφῆς. Ἀπὸ τίς παρακάτω ἐπιστολὰς οἱ ὑπ' ἀριθ. 1-35 ἀφοροῦν στὸν Δ' τόμο, οἱ ὑπ' ἀριθ. 36-60 στὸν Ε', οἱ ὑπ' ἀριθ. 61-86 στὸν Ζ', οἱ ὑπ' ἀριθ. 87-98 στὸν Ζ', οἱ ὑπ' ἀριθ. 99-124 στὸν Η', οἱ ὑπ' ἀριθ. 125-143 στὸν Θ', οἱ ὑπ' ἀριθ. 144-155 στὸν Ι', οἱ ὑπ' ἀριθ. 156-171 στὸν ΙΑ', οἱ ὑπ' ἀριθ. 172-182 στὸν ΙΒ', οἱ ὑπ' ἀριθ. 183-187 στὸν ΙΓ', οἱ ὑπ' ἀριθ. 188-193 στὸν ΙΔ', καὶ οἱ ὑπ' ἀριθ. 194-200 στὸν ΙΕ', ἐνῶ δὲν ἔχουν φυλαχθεῖ ἐπιστολὰς σχετικὰ μὲ τοὺς τόμους ΙΖ' καὶ ΙΖ'.

Ἐπίσης, στὸν ἴδιο φάκελο φυλάσσονται καὶ ἀποκόμματα μὲ βιβλιοπαρουσιάσεις διαφόρων τόμων τῆς Ἑπετηρίδος ποὺ δημοσιεύθηκαν σὲ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ τῆς Ἀμερικῆς⁴, τῆς Αὐστρίας⁵, τοῦ Βελγίου⁶, τῆς Γαλλίας⁷, τῆς Ἰταλίας⁸, ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβάνου⁹. Ἐξάλλου, σώζονται καὶ διάφορα ὑπηρεσιακὰ

3. Φώτιος Ἀρ. Δημητρακόπουλου, «Τὰ πενήντάχρονα τῆς ΕΕΦΣΠΑ (1935-1985)», δ.π., σ. 586.

4. John E. Rexine, *Athene. The American Magazine of Hellenic Thought* (Illinois), τόμ. 15/3 (Autumn 1954), σσ. 138-139, *The Classical Weekly*, τόμ. 49/12 (19 March 1956), σσ. 164-166, *The Classical Bulletin* (Department of Classical Languages at Saint Louis University), τόμ. 34/1 (November 1957), σ. 10.

5. Erwin Stürzl, *Anzeiger für die Altertumswissenschaft*, τόμ. 12/1 (1959), σσ. 29-33.

6. *Irenikon* (Chevetogne), τόμ. 27/4 (1954), σ. 509, τόμ. 30/1 (1957), σσ. 135-136, τόμ. 31/4 (1958), σσ. 524-525, τόμ. 33/1 (1960), σσ. 141-142, τόμ. 35/2 (1962), σ. 312, τόμ. 38/2 (1965), σ. 268, καὶ Jules Labarbe, *Revue Belge de Philologie et d'Histoire*, τόμ. 34/3 (1956), σσ. 900-905, τόμ. 37/3 (1959), σσ. 1123-1124, τόμ. 42/3 (1964), σσ. 1077-1079.

7. J. Marcadé, *Revue des Études Anciennes*, τόμ. 59/1-2 (1957), σσ. 120-121, τόμ. 60/1-2 (1958), σσ. 120-121, τόμ. 61/1-2 (1959), σσ. 140-141, τόμ. 62/1-2 (1960), σσ. 128-129, τόμ. 63/1-2 (1961), σσ. 101-102, τόμ. 64/1-2 (1962), σσ. 101-102, τόμ. 65/1-2 (1963), σσ. 134-135, τόμ. 66/1-2 (1964), σσ. 134-135, τόμ. 67/3-4 (1965), σσ. 451-452, τόμ. 69/1-2 (1967), σσ. 134-135.

8. Antonio Garza, *Giornale Italiano di Filologia*, τόμ. 8/1 (28 Febbraio 1955), σσ. 95-96, καὶ J. Gill, *Orientalia Christiana Periodica* (Pontificio Istituto Orientale, Roma), τόμ. 23/1-2 (1957), σσ. 212.

9. J. Mécérian, *Mélanges de l'Université Saint Joseph* (Beyrouth), τόμ. 34 (1959), σσ. 220-221.

έγγραφο σχετικά με την έκδοσή της, όπως το «Αντίγραφον Παρακτικῶν Συνεδρίας Φιλοσοφικῆς Σχολῆς» (14.12.1953), όπου καθορίζονται οἱ λεπτομέρειες τῆς ἐκτύπωσης τοῦ Δ' τόμου τῆς ΕΕΦΣΠΑ¹⁰, τὸ «Πρακτικὸν ἀρ. 3 παραλαβῆς τοῦ ἐκτυπωθέντος τόμου Δ'» (Ιούνιος 1954), ὑπογεγραμμένο ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ἀρμόδιας ἐπιτροπῆς (Δ. Α. Ζακυνθινός, Γ. Θ. Ζώρα, Ν. Β. Τωμαδάκης), ἕνα διαβιβαστικὸν ἔγγραφο τοῦ τότε διευθυντῆ τῆς Ἐπετηρίδος (28.6.1954), μετὰ τὸ ὁποῖο ἀποστέλλονται στὴν Κοσμητεία τῆς Σχολῆς τὰ δικαιολογητικὰ πληρωμῆς τοῦ τυπογράφου, ἕνα ἔγγραφο τοῦ Κοσμήτορα τῆς Φιλοσοφικῆς Γ. Σακελλαρίου πρὸς τὸν Γ. Θ. Ζώρα (22.12.1954), μετὰ τὸ ὁποῖο τὸν ἐπιφορτίζει νὰ ἐπεξεργασθεῖ τὸν κανονισμὸ τῆς ΕΕΦΣΠΑ¹¹, ἔγγραφο τοῦ Πρύτανη Ν. Α. Χωραφᾶ πρὸς τὸν Γ. Θ. Ζώρα (26.3.1963), μετὰ τὸ ὁποῖο ἀνανεώνεται ἡ θητεία του ὡς διευθυντῆ τῆς Ἐπετηρίδος¹². Ὑπάρχουν ἐπίσης ἔγγραφα γιὰ ἀνταλλαγὴ τῆς ΕΕΦΣΠΑ μετὰ ἐκδόσεις ξένων Πανεπιστημίων, ὅπως τῆς Καλιφόρνιας¹³, τῶν Παρισίων¹⁴, τοῦ Harvard¹⁵. Τέλος, φυλάσσονται δύο ἐγκύκλιοι — ἡ πρώτη δακτυλόγραφη, ἡ δευτέρα ἔντυπη — ποὺ ἀπηύθυνε ὁ Γεώργιος Ζώρας πρὸς τὰ μέλη τῆς Φιλοσοφικῆς

10. Στὸ ἀπόσπασμα τῶν Πρακτικῶν ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς ἐνδιαφέροντα ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως: «Μετὰ τοῦτο ὁ κ. Γ. Ζώρας ἀνακοινεῖ εἰς τὴν Σχολὴν τὰ σχετικά διὰ τὸν διαγωνισμὸν πρὸς ἐκτύπωσιν τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος. Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή, μετὰ τὴν ἀνάγκωσιν τῶν πρακτικῶν ἀρ. 1 τῆς 5.12.1953 καὶ ἀρ. 2 τῆς 8.12.1953 τῆς ὑπ' αὐτῆς συσταθείσης τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν καθηγητῶν Δ. Ζακυνθινός, Γ. Ζώρα καὶ Ν. Τωμαδάκης πρὸς διενέργειαν τοῦ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς Ἐπετηρίδος αὐτῆς μειοδοτικοῦ διαγωνισμοῦ, ἐγκρίνει τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς πεπραγμένα καὶ ἀποφασίζει ἀνάθεσιν τῆς ἐκδόσεως εἰς τὸν Μ. Μυρτίδην ἀντὶ δραχ. 900.000 κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον διὰ τὴν στοιχειοθεσίαν, ἐκτύπωσιν καὶ βιβλιοδεσίαν, ἀντὶ 302.000 δι' ἑξοδα χάρτου γραφῆς 70 X 100/50 γραμμ. κατὰ δεσμίδα τῶν 500 φύλλων. Ὁ χάρτης τοῦ ἐξωφύλλου θέλει παραδοθῇ ὑπὸ τῆς Σχολῆς ἄμα τῇ ἀποπερατώσει τῆς ἐκτύπωσης. Ἡ Σχολὴ ἐγκρίνει ἐπίσης τὴν ἀνάληψιν καὶ διάθεσιν ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἐπετηρίδος κ. Γ. Ζώρα τῆς διὰ τὴν ἐκτύπωσιν προβλεπομένης πιστώσεως τῶν 35.000.000 δραχ. ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ». Σημειωτέον ὅτι ἡ Ἐπετηρίδα ἐξακολούθησε νὰ ἐκδίδεται στὸ Τυπογραφεῖο τῶν Ἀδελφῶν Μυρτίδη γιὰ μίαν ὁλόκληρη εἰσοσαστία, μέχρι καὶ τὸν ΚΓ' τόμο (1972-1973).

11. «Ἐχὼ τὴν τιμὴν νὰ διαβιβάσω συνημμένως τὸ ὑπ' ἀριθ. 3024/3.12.1954 ἔγγραφο τῆς Πρυτανείας μετὰ τοῦ σχεδίου κανονισμοῦ Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Νομικῆς Σχολῆς καὶ τὸν κανονισμὸν τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς καὶ νὰ παρακαλέσω ὑμᾶς, ὅπως εὐαρεστούμενοι, εἰσηγηθῆτε ἐν προσεχεῖ συνεδρίᾳ τῆς Σχολῆς».

12. «Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν ὑμῖν ὅτι ἡ Παν. Σύγκλητος ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 5ης ἱσταμένου ἐνέκρινε, κατὰ τὸ ἄρθρον 258 παρ. 3 τοῦ Ν. 5343/32, τὴν ἀπὸ 4ης τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπόφασιν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς περὶ ἀνανεώσεως τῆς θητείας ὑμῶν ὡς Δ/ντοῦ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Σχολῆς».

13. Πρόκειται γιὰ ἔγγραφο τοῦ Πρύτανη Θρ. Βλησίδη (6.4.1955), τοῦ Κοσμήτορα Γ. Σακελλαρίου (4.5.1955) καὶ τοῦ Πρύτανη Π. Μπρατσιώτη (3.10.1955).

14. Πρόκειται γιὰ ἔγγραφο τοῦ Κοσμήτορα Γ. Σακελλαρίου (20.6.1955).

15. Πρόκειται γιὰ ἔγγραφο τοῦ Κοσμήτορα Ν. Β. Τωμαδάκη (6.6.1959).

Σχολής, για να αποστείλουν συνεργασίες για τους τόμους Ε' (Αφιέρωμα εις Νικόλαον Έξαρχόπουλον)¹⁶ και Θ'¹⁷, αντίστοιχα.

Οι παρακάτω 200 δημοσιευόμενες επιστολές¹⁸ περιλαμβάνουν επαινετικές κρίσεις διαπρεπών φιλολόγων και ανθρώπων του πνεύματος για την Έπετηρίδα και τη Σχολή που την εξέδιδε. Η αποτύπωση, μέσα στις σελίδες της ΕΕΦΣΠΑ, των επιστημονικών αναζητήσεων, προβληματισμών και έρευνών των μελών της Σχολής —κατά τις δεκαετίες του '50 και του '60— καθιστούσε στους τότε παραλήπτες της Έπετηρίδος γνωστό το έρευνητικό και παιδευτικό έργο που συντελούνταν στο Ίδρυμα. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι με άφορμή τη λήψη του Δ' τόμου της Έπετηρίδος —μέ τον οποίο ξεκίνησε συστηματικά η έκδοσή της—, πολλοί διαπρεπείς επιστήμονες, όπως ο Pohlenz, ο Guiland, ο van Groningen, εύχονταν να συνεχισθεί σέ μόνιμη και σταθερή πλέον βάση ή κυκλοφορία της, επειδή ακριβώς αντικατόπτριζε τις έρευνες των πανεπιστημιακών διδασκάλων της Αθήνας. Από τις παρακάτω δημοσιευόμενες επιστολές αποδεικνύεται επίσης ότι οι περισσότεροι παραλήπτες της διάβαζαν προσεκτικά τα περιεχόμενά της. Έτσι, λ.χ. τεκμηριώνεται ότι ο Herter διάβασε, στον Ζ' τόμο, μελέτες των καθηγητών Βουρβέρη, Μαρινάτου, Κουκουλέ, Ζώρα, Τζαννετάτου, Σακελλαρίου, Κολακλίδη. Ο Lemerle περιορίσθηκε στα κείμενα των φίλων του βυζαντινολόγων Ζαχυθνού και Ταυμαδάκη, που δημοσιεύθηκαν στον Ζ' τόμο, ενώ ο Jaeger φυλλομετρώντας τον ίδιο τόμο προτίμησε να αναγνώσει κείμενα κλασικής φιλολογίας, όπως των Σκάσση, Ηλιόπουλου, Κολακλίδη, Τζαννετάτου.

Άλλοι, όπως ο Turyn, ο Regenbogen και ο Ostrogorsky, έπεσήμαιναν πα-

16. «Η Φιλοσοφική Σχολή εν τη συνεδρία της 4 Μαΐου 1954 απέφασεν όπως αφιερώση τόν προσεχή τόμον της Έπιστημονικής Έπετηρίδος αυτής εις τόν έν των όμοτίμων άρχαιότερον καθηγητήν κ. Νικόλαον Έξαρχόπουλον, όστις διά της διδασκαλίας και του έπιστημονικού έργου του μεγίστας προσήνεγκεν εις την παιδαγωγικήν έπιστήμην και γενικώτερον εις τό Έθνος ύπηρεσίας. Εις τόν τόμον τούτον συμφώνως πρός τόν πανεπιστημιακόν όργανισμόν δύνανται να συνεργασθώσι μόνον οί άνήκοντες εις τó διδακτικόν προσωπικόν της Σχολής. Παρακαλείσθε όθεν, όπως, τιμώντες τόν διαπρεπή συνάδελφον επί τεσσαρακονταετίαν όλην διδάξαντα έν τῷ ήμετέρῳ Πανεπιστημίῳ, συμβάλητε εις την άρτιωτέραν εμφάνισιν του αφιερώματος, αποστέλλοντες σχετικήν συνεργασίαν Σας μέχρι του προσεχούς μηνός Όκτωβρίου, δεδομένου ότι έπιθυμία της Σχολής είναι, όπως ο προσεχής τόμος της Έπετηρίδος κυκλοφορήσῃ κατά τās άρχάς του προσεχούς έτους».

17. «Άρχομένης κατ' αυτής της έκτυπώσεως της Έπιστημονικής Έπετηρίδος της ήμετέρας Σχολής διά τó ακαδημαϊκόν έτος 1958-1959 (περίδος Β', τόμος Θ'), παρακαλώ θερμώς, όπως μεριμνήσητε διά την αποστολήν της ήμετέρας συνεργασίας, όσον τó δυνατόν ταχύτερον και όπωσδήποτε ούχι πέραν του προσεχούς Νοεμβρίου. Παρακαλώ επίσης, όπως μεριμνήσητε διά την ταυτόχρονον αποστολήν και βραχείας περιλήψεως (μέχρι 10 γραμμών) ίνα καταχωρισθῇ έν γαλλική μεταφράσει».

18. Οά ήθελα και από εδώ να εύχαριστήσω τις φοιτήτριές μου Μαρία Σαντουριάν, Ίωάννα Στρατίκου και Λιλιάνα Τσουικελ, για την εύγενή καλοσύνη που είχαν να μεταγράψουν όρισμένες από τις εδώ δημοσιευόμενες επιστολές.

ράλληλα τη χρησιμότητα και του «Δεύτερου Μέρους» τῶν τόμων τῆς Ἐπετηρίδος, ὅπου ὑπῆρχε κατάλογος τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ¹⁹ και σύντομο χρονικό, με τὰ σημαντικότερα γεγονότα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους, κατὰ τὸ ὁποῖο ἐκδίδεταν ὁ κάθε τόμος τῆς. Κυρίως ὅμως αὐτὸ πού ἐκτιμοῦσαν οἱ παραλῆπτες τῆς ἦταν ἡ ἀφοργὴ ἐκδοτικῆ μορφῆς καὶ ἡ συνολικὴ εἰκόνα τῶν ποικίλων καὶ πρωτότυπων περιεχομένων τῆς. Ἔτσι λ.χ., ὁ van Groningen τὸν Δ' τόμο τὸν θεωρεῖ «καλλίστην βίβλον», ἐνῶ γιὰ τὸν Σ' θὰ ἀποφανθεῖ ὅτι ἀποτελεῖ «une preuve irécusable du travail admirable qui se poursuit d'année en année dans la glorieuse Université d'Athènes». Τὸν ἴδιο τόμο ὁ Schirò τὸν χαρακτηρίζει ὡς «magnifico volume», ἐνῶ ὁ Cantarella ἐξαιρεῖ τὸ ὑψηλῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας καὶ ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος περιεχόμενό του, πού τεκμηριώνει τὴν ἄνθιση τῶν ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν σπουδῶν στὴν Ἑλλάδα. Στὸ ἴδιο συμπέρασμα καταλήγει καὶ ὁ Hommel με ἀφορμὴ τὸν Ζ' τόμο, τὸν ὁποῖο ὁ Jaeger τὸν χαρακτηρίζει ὡς «splendid volume». Ὁ Lemerle ἀπὸ τὴν πλευρά του τονίζει ὅτι μέσα στὶς σελίδες τοῦ συγκεκριμένου τόμου ἀντικατοπτρίζεται πιστὰ ἡ εἰκόνα τῆς ἴδιας τῆς Σχολῆς: «Le volume tout entier donne la plus flatteuse idée de l'activité de la Faculté des Lettres d'Athènes», ἀποψη πού τὴν συμμερίζεται καὶ ὁ Guiland: «La variété des sujets traités me semble être une image fidèle de l'activité de mes très chers collègues Grecs». Ἐξάλλου, με ἀφορμὴ τὴ λήψη τοῦ Ι' τόμου, ὁ Ghisalberti θὰ ἐξάρει καὶ τὴν ἄριστη ἐκδοτικὴ μορφή τοῦ περιοδικοῦ («magnifica veste»).

Θὰ ἦταν, ὥστόσο, παράληψη νὰ μὴ ἀναφερθεῖ ὅτι στὴ λαμπρὴ ἐμφάνιση τῶν τόμων τῆς Ἐπετηρίδος συνέβαλλαν καὶ οἱ ξένοι συνεργάτες τῆς, τῶν ὁποίων δημοσιεύονταν εἴτε ὁμίλιες πού ἐκφωνοῦσαν κατὰ τὴν ἀναγόρευσίν τους σὲ ἐπίτιμους διδάκτορες, εἴτε διαλέξεις πού ἔδιναν στὴ μεγάλη αἴθουσα τελετῶν ἢ ἀκόμη μαθήματα πού ἔκαναν στὸ ἀμφιθέατρο τῆς Σχολῆς. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρουμε ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς παραλῆπτες τῆς Ἐπετηρίδος συνεργάστηκαν καὶ σὲ κάποιους τόμους τῆς, ὅπως οἱ Aymard (τόμ. ΙΑ'), Alfonsi (τόμ. ΙΒ'), Hertter (τόμ. ΙΓ'), Manni (τόμ. ΙΔ'), Schadewaldt (τόμ. ΙΕ'), Schirò (τόμ. ΙΕ'), Cantarella (τόμ. ΙΖ'), Lesky (τόμ. ΙΗ'), Pöschl (τόμ. ΙΗ'), Moravcsik (τόμ. Κ'), Schwabl (τόμ. ΚΖ').

Οἱ δημοσιευόμενες ἐδῶ ἐπιστολὲς δίνουν, ἐξάλλου, τὴν εὐχέρεια στὸν σημερινὸ ἀναγνώστη νὰ ἐντοπίσει καὶ τίς σχέσεις πού εἶχαν ἀναπτυχθεῖ πρὶν ἀπὸ μισὸ αἰῶνα ἀνάμεσα στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν καὶ σὲ ἀντίστοιχα ἐπιστημονικὰ κέντρα τοῦ ἐξωτερικοῦ. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ἀνιχνεύονται καὶ οἱ ἀπαρχὲς πολλῶν σημερινῶν διαπανεπιστημιακῶν σχέσεων τῆς Σχολῆς με Ἰδρύματα τῆς ἀλλοδαπῆς πού στοχεύουν στὴ διάδοση τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων στὸ Ἐξωτερικόν.

19. Σὲ γενικὲς γραμμές, ἀκολουθῶ τὴν ἴδια δομὴ στὴ σύνταξη τοῦ «Δεύτερου μέρους» τῆς Ἐπετηρίδος («Ὁργάνωση τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν»), πού ἐπιμελοῦμαι ἀπὸ τὸ 1992 κ.έ. (τόμοι ΚΘ', ΛΑ'-ΛΖ').

1. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Max Pohlenz, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Göttingen, 6.6.1954.

«Τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν χαίρειν εὖ πράττειν. Herr Professor Zoras übersandte mir in Ihrem Auftrag den neuen Band Ihrer *Epeteris*, und schon der erste Blick hat mir gezeigt, wieviele und wie wertvolle Abhandlungen dieser enthält. Darunter ist auch sehr vieles, das mich persönlich interessiert; ich freue mich darauf, möglichst bald die einzelnen Aufsätze zu lesen, und bin überzeugt, daß ich reichen Nutzen daraus ziehen werde. Ich danke der Φιλοσοφικῇ Σχολῇ aufrichtig für die wertvolle Gabe und verbinde damit den Glückwunsch zum erneuten Erscheinen der *Epeteris*. Auch ich teile die Hoffnung, ὅτι ἡ Ἐκδοσις τῆς Ἐπετηρίδος θὰ συνεχισθῇ εἰς τὸ μέλλον ἀπροσκόπτως, συμβάλλουσα οὕτως εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης ἐν Ἑλλάδι²⁰, und füge noch hinzu καὶ ἐν Γερμανίᾳ. Wir Deutsche haben ja alle den sehnlichsten Wunsch, daß die alte Freundschaft zwischen Hellas und unsrem Lande in vollem Maße erneuert werden möge, und haben es dankbar als ein gutes Vorzeichen betrachtet, daß Hellas' Ministerpräsident, Kyrios Papagos, uns die hohe Ehre seines Besuches erwiesen hat».

2. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Università di Palermo. Seminario di Filologia Classica) τοῦ καθηγητῆ Luigi Alfonsi, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Varese, 3.7.1954.

«La ringrazio fervidamente dell'omaggio della lussuosa *Rivista* della Facoltà che Ella ha voluto farmi e dove ho trovate cose per me interessanti (come lo studio sugli *Αἴτια Ρωμαϊκά* plutarchei²¹). Ma ancor di più mi ha commosso il ricordo, che è di una bella giornata di cordialità umana ed accademica oltrechè di fede nei grandi valori della comune tradizione spirituale».

3. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Biblioteca Apostolica Vaticana) τοῦ Prefetto A. M. Albareda, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Città del Vaticano, 6.7.1954.

«Ho il piacere di comunicarLe di aver ricevuto la pubblicazione *Epistemonike Epeteris tes Philosophikes Scholes tou Panepistemiou Athenon* da

20. Πβλ. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Πρόλογος», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Δ' (1953-1954), σ. ζ': «Ἐχομεν τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἔκδοσις τῆς Ἐπετηρίδος θὰ συνεχισθῇ εἰς τὸ μέλλον ἀπροσκόπτως, συμβάλλουσα οὕτως εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν πρόοδον τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης ἐν Ἑλλάδι».

21. Θ. Σ. Τζαννετάτου, «Τὸ πρόβλημα τῶν Αἰτίων Ρωμαϊκῶν καὶ ὁ Ρωμύλος τοῦ Πλουτάρχου», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Δ' (1953-1954), σσ. 293-321.

Lei diretta ed offerta in omaggio con squisito pensiero alla Biblioteca Apostolica. Accolga insieme al mio sentito ringraziamento, il mio compiacimento ed augurio, e gradisca i sensi del mio personale ossequio».

4. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Franz Babinger²², μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: München, 7.7.1954.

«Gestern erhielt ich zu meiner großen Freude die von Ihnen geleitete *Epistimoniki Epetiris* 1953/4, und ich beeile mich, Ihnen für diese so wichtige und wertvolle Gabe meinen angelegentlichsten Dank zum Ausdruck zu bringen. Wie Sie sich leicht denken können, habe ich sogleich Ihren Beitrag²³ studiert und mich darüber ganz besonders gefreut. Ich habe leider niemals die vorangegangene Veröffentlichung in der *Epitiris der Gesellschaft für Byzantinische Studien*, XXII (1952)²⁴ erhalten und Ihre Arbeit nur durch die Liebesswürdigkeit meines Kollegen F. Dölger studieren können. Falls Sie davon noch einen verfügbaren Sonderdruck haben sollten, so wäre ich Ihnen ganz besonders für dessen freundliche Überlassung dankbar. Ich beglückwünsche Sie zum ausgezeichneten Band über die Philosophische Fakultät während Ihres Dekanates, dessen Besitz mir wirklich ganz besonders angenehm ist. Ich spreche Ihnen dafür nochmals meinen aufrichtigen Dank aus und verbleibe mit Kollegialen Grüßen».

5. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Universität Erlangen. Seminar für Alte Geschichte) τοῦ καθηγητῆ Helmut Berve, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Erlangen, 7.7.1954.

«Für die freundliche Übersendung des *Jahrbuches* 1953/4 der *Philosophischen Fakultät der Universität Athen*, deren Ehrendoktor zu sein ich mir als hohe Ehre anrechne, erlaube ich mir Ihnen meinen verbindlichsten Dank zu sagen. Diese Bekundung der Verbundenheit, die ich meinerseits bei einem Besuch in Griechenland im Herbst dieses Jahres bekräftigen zu können hoffe, hat mich außerordentlich erfreut».

22. Ἐργοβιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. στὸ κείμενο τοῦ Π. Δ. Μαστροδημήτρη, «Franz Babinger», *Ἐπετηρὶς τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, τόμ. ΑΕ' (1966), σσ. 383-389.

23. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἡ βασιλεία τῶν σουλτάνων Μουράτ Α', Βαγιατζίτ Α', Μου- σουλμάνου, Μουσᾶ καὶ Μεχμέτ (κατὰ τὸν ἀνέκδοτον ἑλληνικὸν βαρβερινὸν κώδικα 111 τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης)» *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Δ' (1953-1954), σσ. 219-262.

24. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ βασιλεία Μωάμεθ Β' τοῦ Κατακτητοῦ (κατὰ τὸν Βαρβερινὸν ἑλληνικὸν κώδικα 111 τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθή- κης)», *Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, τόμ. 22 (1952), σσ. 233-289.

6. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ Rodolphe Guiland, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Paris, 7.7.1954.

«Je vous remercie bien vivement de l'*Epistènonikè Epètèris de la faculté de Philosophie de l'Université d'Athènes* que vous avez eu la très grande amabilité de me faire parvenir. Chacun saluera avec un très grand plaisir la publication à nouveau de l'*Annuaire* et l'accompagne de ses vœux les plus cordiaux et les plus chaleureux. C'est pour tous ceux qui aiment de tout leur cœur la Grèce immortelle une grande joie de voir la variété des études de la première partie et, grâce à la seconde partie, l'activité scientifique si grande de la science Grecque. Ce sera pour moi personnellement un très grand plaisir de faire connaître le plus largement possible le nouveau tome de l'*Annuaire*. En vous remerciant, une fois encore, veuillez croire, mon cher Collègue, avec mes vœux les plus sincères et les plus vifs pour la réussite brillante de l'*Annuaire*, à mes plus cordiales et toutes dévouées amitiés».

7. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Università di Napoli. Istituto di Filologia Classica) τῆς καθηγήτριας Lidia Massa Positano, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 7.7.1954.

«Le sono davvero grata dell'invio del volume di *Annali* di codesta Facoltà Filosofica. La lettura dei dotti ed interessanti articoli mi riporta con viva nostalgia ai bei giorni dell'indimenticabile soggiorno ellenico. La prego di gradire, insieme alla Sua gentile Signora, i miei rinnovati ringraziamenti e cordiali saluti».

8. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Philologisches Seminar der Universität Heidelberg) τοῦ καθηγητῆ Otto Regenbogen, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Heidelberg, 7.7.1954.

«Für die freundliche Übersendung des *Wissenschaftlichen Jahresberichts der Philosophischen Fakultät der Universität Athen* bitten wir Sie, unseren verbindlichsten Dank entgegenzunehmen. Wir haben mit großem Interesse von den darin veröffentlichten Aufsätzen Kenntnis genommen, von denen ja ein Teil das besondere Fachgebiet unseres Seminars unmittelbar angeht. Die beigegebenen statistischen Informationen ließen uns außerdem den großen Aufschwung erkennen, die die Studien an Ihrer Universität in der jüngsten Vergangenheit wieder genommen haben. So freuen wir uns, durch Ihre Schenkung unsere Bibliothek bereichert zu sehen».

9. Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τίτλοφόρο: The University of Reading, Berks) τοῦ καθηγητῆ J. M. R. Cormack, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 9.7.1954.

«Very many thanks for the volume of Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς which you

have so kindly sent me; I am most grateful. As a small ἀντίδωρον I am sending you an offprint of my article from the D. M. Robinson Festschrift».

10. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Oronzo Parlangèli, μὲ τοποχρονική ἔνδειξη: *Novoli*, 9.7.1954.

«La ringrazio vivamente per il volume degli *Annali* della Sua Facoltà: vi sono degli articoli veramente di prima scelta e per me del massimo interesse. Ma la ringrazio anche e soprattutto per il Suo gentile ricordo. Gradisca i miei saluti e voglia porgere i miei ossequi alla Sua Signora».

11. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ ἐρευνητῆ Giorgio Hofmann s.J., μὲ τοποχρονική ἔνδειξη: *Santuario di Galloro, Ariccia, Roma*, 10.7.1954.

«La ringrazio molto del bel volume della Facoltà di Filosofia dell'Università d'Atene, la cui redazione stava nelle Sue mani! (...) Saluto cordialmente Lei e gli altri colleghi che mi conoscono, p.es. Amantos, Kougeas, Tomadakis, Zakythinis, Zepos, Bonis ecc.».

12. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ Wolfgang Schadewaldt²⁵, μὲ τοποχρονική ἔνδειξη: *Tübingen*, 13.7.1954.

«Sie hatten die Liebenswürdigkeit, mir durch Herrn Kollegen Merentitis die *Epetiris der Philosophischen Fakultät* freundlichst überreichen zu lassen. Es bedeutet für mich eine außerordentliche Ehre und Freude, diese stattliche Gabe in Händen zu halten, und ich darf Ihnen, wie auch den übrigen Herrn Kollegen der Fakultät, meinen herzlichsten Dank für dieses mich sehr beehrenden Zeugnis der Verbundenheit zum Ausdruck bringen».

13. Ἐπιστολή τῆς καθηγήτριας Σοφίας Ἀντωνιάδη, μὲ τοποχρονική ἔνδειξη: *Leiden*, 20.7.1954.

«Σὰς εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὴν ἀποστολὴ τῆς Ἑπετηρίδος. Φυσικὰ ἰδιαίτερα μ' ἐνδιαφέρει ἡ δημοσίευσίς σας τοῦ Βαρβερينوῦ κώδικος²⁶. Εἶχα διαβάσει στὴν Ἑπετηρίδα Βυζαντινῶν Σπουδῶν τὴ Βασιλεία τοῦ Μωάμεθ Β'²⁷. Ὅλοι πε-

25. Ὁ Schadewaldt ἀργότερα, μετὰ μίαν δεκαετίαν, δημοσίευσε στὴν Ἑπετηρίδα τὴ μελέτη του «Der Gott von Delphi und die Humanitätsidee», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΕ' (1964-1965), σσ. 59-75.

26. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἡ βασιλεία τῶν σουλτάνων Μουράτ Α', Βαγιαζήτ Α', Μου σουλμάνου, Μουσᾶ καὶ Μεχμέτ», *δ.π.*, σσ. 219-262.

27. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἡ ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ βασιλεία Μωάμεθ Β' τοῦ Κατακτητοῦ», *δ.π.*, σσ. 233-289.

ριμένουμε μὲ ἀνυπομονησίᾳ νὰ μᾶς δώσετε τὴν ἐκδοσὴ ὅλου τοῦ κώδικος²⁸. Θᾶναί μετὰ μεγάλο ἀπόκτημα γιὰ τὴ Βυζαντινὴ Ἱστορίαν).

14. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Viktor Pöschl²⁹, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Heidelberg, 20.7.1954.

«Für die liebenswürdige Übersendung der *Epeteris* sage ich Ihnen meinen verbindlichsten Dank. Sie haben mir mit diesem überaus reichhaltigen, vielseitigen und wohl ausgestatteten Band eine große Freude gemacht, die um so größer ist, als ich durch die Lektüre mit der griechischen Wissenschaft wieder etwas in Kontakt komme, mit der ich mich in der Zeit meines Athener Aufenthaltes im Jahre 1935 beschäftigt habe. Ich werde auf dieses *Jahrbuch*, wo immer es mir möglich ist, empfehlend hinweisen. In der Hoffnung, Sie oder einen Ihrer Kollegen einmal in Heidelberg begrüßen zu können, und mit wiederholtem Dank».

15. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ A. Debrunner, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Bern, 21.7.1954.

«Ich danke Ihnen sehr für die Zusendung des reichhaltigen Bandes Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς II. 4. Ich habe die Artikel, die in mein Fach schlagen, sofort durchgesehen und bin sicher, daß auch meine Kollegen Teiler (Gräzist) und Walser (Althistoriker) etwas für sie darin finden werden. Nachher soll der Band der Berner Hochschulbibliothek übergeben werden».

16. Ἐπιστολὴ τοῦ ἐρευνητῆ Κωνσταντίνου Μέρτζιου, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Βενετία, 23.7.1954.

«Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Σχολῆς Σας, τὴν ὁποίαν εὐρῆκα ἐξαίρετον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Εἶδα καὶ τὸ δικό Σας δημοσίευμα περὶ τῶν Σουλτάνων».

17. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Rijksuniversiteit te Leiden) τοῦ καθηγητῆ B. A. van Groningen, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Leiden, 24.7.1954.

«Γεωργίω Θ. Ζώρᾳ τῷ τιμιωτάτῳ συναδέλφῳ B. A. Groningen χαίρειν καὶ ὑγιαίνειν διὰ παντός. Γινώσκειν σε θέλω ὅτι σήμερον διὰ τῶν ἀγγάρων ἀπέλα-

28. Μετὰ ἀπὸ τέσσερα χρόνια ἐκδόθηκε ὁλόκληρος ὁ κώδικας: Γεωργίου Θ. Ζώρα, *Χρονικὸν περὶ τῶν Τούρκων σουλτάνων* (κατὰ τὸν Βαρβερινὸν ἑλληνικὸν κώδικα 111), [Σπουδαστήριον Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν], Ἀθῆναι 1958.

29. Ὁ Pöschl ἀργότερα δημοσίευσε στὴν Ἐπετηρίδα τὴ μελέτη του «Griechische und römische Kultur im Zeitalter des Augustus», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΗ' (1967-1968), σσ. 358-370.

βον τὴν τῆς ὑμετέρας Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἑπετηρίδα, καλλίστην βίβλον παντοίων ἐπιστήμης τε καὶ σοφίας δειγμάτων γέμουσαν. Χάριν σοι οἶδα μεγίστην ὅτι τοῦτο τὸ πολυτελὲς δῶρον ἔπεμψάς μοι, ἅμα δὲ συγχαίρω σοὶ τε καὶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ Ἀθηναίων Πανεπιστημίῳ διότι μετὰ μακρὰν διακοπὴν πάλιν αὐτὴν ἐκδοῦναι παρῆν. Προθυμότατα δὲ καὶ κοινωνῶ τῆς ἐλπίδος ἣν ἐν τῇ ὑστάτῃ τοῦ Προλόγου περικοπὴν γέγραφας³⁰. Ἑρρωσθαί σε εὐχομαι».

18. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Günter Ralfs, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Hamburg, 25.7.1954.

«Sie hatten die große Liebenswürdigkeit, mir die inhaltsreiche, von Ihnen herausgegebene *Epistemoniki Epeteris* zu übersenden, und ich möchte Ihnen für diese wertvolle Gabe meinen aufrichtigen Dank sagen. Ich weiß zwar nicht, wem oder welchem Umstand ich diese Freundlichkeit verdanke, habe mich aber sehr darüber gefreut und schon einige der interessanten Beiträge gelesen. Außer Ihrer wichtigen Arbeit zur byzantinischen Geschichte haben mich natürlich besonders die Beiträge der beiden Mitarbeiter interessiert, die mir persönlich bekannt sind: mit Herrn Prof. Theodorakopoulos habe ich vor langen Jahren gemeinsam in Heidelberg studiert, Herrn Prof. Vourveris habe ich zu meiner großen Freude im Mai 1953 auf dem internationalen Altphilologen-Kongress in Berlin³¹ kennen gelernt. Ich bitte Sie, beide Herren recht herzlich von mir zu grüßen. Herr Vourveris wird vermutlich in Athen sein, doch weiß ich nicht, ob Herr Theodorakopoulos schon aus Amerika zurück ist. In den bald beginnenden Ferien werde ich mir noch einige Beiträge der Schrift gründlicher ansehen. Leider habe ich nur altgriechisch gelernt. Da fällt es mir natürlich nicht ganz leicht, den Bedeutungswandel der einzelnen Wörter in der neugriechischen Sprache zu verstehen. Nach beendiger Lektüre werde ich Ihre so inhaltsreiche Schrift, um sie auch den Studenten zugänglich zu machen, der neugriechischen Abteilung des Klassisch-Philologischen Seminars der Universität Hamburg überweisen. Ich hoffe, damit in Ihrem Sinne zu handeln».

19. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Philologisches Seminar der Uni-

30. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Πρόλογος», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. Δ' (1953-1954), σ. στ': «Ἐχομεν τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἐκδοσις τῆς Ἑπετηρίδος θὰ συνεχισθῇ εἰς τὸ μέλλον ἀπροσκόπτως, συμβάλλουσα οὕτως εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν πρόοδον τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης ἐν Ἑλλάδι».

31. Πρόκειται γὰρ τὸ Διεθνὲς Συνέδριο Κλασικῶν Σπουδῶν ποὺ ἔγινε στὸ Βερολίνο ἀπὸ τῆς 25 ἕως τῆς 31 Μαΐου 1953.

versität Wien) τοῦ καθηγητῆ Hans Schwabl³², μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Wien, 28.7.1954.

«Der Vorstand des Seminars für klassische Philologie an der Universität Wien, Herr Professor Albin Lesky, beauftragt mich, Ihnen für die Übersendung der *Epitmoniki Epetiris* S. II, Band 4 vielmals zu danken und Sie unserer größten Wertschätzung für Ihr Jahrbuch zu versichern».

20. Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τιτλοφόρο: Kings College London) τοῦ καθηγητῆ R. J. H. Jenkins, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 29.7.1954.

«Many thanks for your kindness in sending me the current Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς, with your own most valuable contribution to it³³. I am very grateful indeed».

21. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Università degli Studi di Torino. Facoltà di Lettere e Filosofia. Istituto di Filologia Classica) τοῦ καθηγητῆ Augusto Rostagni, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Torino, 30.7.1954.

«Abbiamo ricevuto in omaggio l'Annuario Scientifico dell'Istituto Filosofico dell'Univerità di Atene da Lei diretto. La ringraziamo del cortese omaggio e distintamente La salutiamo».

22. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Hans Herter³⁴, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Bonn, 16.8.1954.

«Erst jetzt, nachdem die Ferien gekommen sind, habe ich Musse gefunden, den mir so freundlich zugesagten Band des *Jahrbuches der philosophischen Fakultät Athen* durchzusehen. Ich bin freudig angetan von der Fülle des Inhalts und fand sogar gleich zwei Aufsätze, die meine augenblicklichen Studien berühren, die eindringlichen Ausführungen von Herrn Vourveris

32. Πολλὰ χρόνια ἀργότερα, ὁ Schwabl δημοσίευσε στὴν Ἐπετηρίδα τὴ μελέτη του «Τὸ πρόβλημα τῶν παραδοσιακῶν μορφῶν σύνθεσης στὸν Ὅμηρον», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΚΖ' (1978-1979), σσ. 94-106.

33. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἡ βασιλεία τῶν σουλτάνων Μουράτ Α', Βαγιατζίτ Α', Μουσουλμάνου, Μουσᾶ καὶ Μεχμέτ», *δ.π.*, σσ. 219-262.

34. Ὁ Herter ἀναγορεύθηκε ὀκτῶ χρόνια ἀργότερα, τὸ 1962, ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Σχολῆς. Τότε δημοσιεύθηκε στὴν Ἐπετηρίδα ἡ ὁμιλία του «Περὶ τύχης», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΓ' (1962-1963), σσ. 530-547, καθὼς καὶ ἡ παρουσίαση τοῦ ἔργου του ἀπὸ τὸν Στυλιανὸ Κορρέ, «Hans Herter», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΓ' (1962-1963), σσ. 594-597. Ἀλλὰ καὶ ἀργότερα, σὲ ἐπόμενο τόμο, δημοσιεύθηκε ἡ μελέτη του «Theseus», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΘ' (1968-1969), σσ. 273-285. Ἐργοβιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. στὸ κείμενο τοῦ Γεωργίου Στυλ. Κορρέ, «Hans Herter», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΚΗ' (1979-1985), σσ. 683-687.

über Phobos³⁵ und die interessanten Darlegungen von Herrn Tomadakis über die Haltung der Kaiserin Theodora zum Hetärenwesen³⁶. Aber auch die andern das Altertum betreffenden Aufsätze waren mir wichtig, und auch in die spätere Zeit habe ich mich vorgewagt, so in die byzantinische mit ihren Eigennamen, die Herr Kukules³⁷ so dankenswerterweise gesammelt hat, und in die türkische, die Ihr eigener wichtiger Aufsatz repräsentiert. Mit Wehmut las ich den Nekrolog auf den verewigten Herrn Chatzis³⁸, den ich bei einem leider nur ganz kurzen Aufenthalt in Athen 1952 kennen gelernt hatte».

23. *Επιστολή του καθηγητή Otto Regenbogen, με τοποχρονική ένδειξη: Heidelberg 19.8.1954.*

«Für die freundliche Übersendung des Wissenschaftlichen *Jahrbuches* danke ich der Fakultät und dem Herausgeber, Herrn Kollegen Zoras verbindlichst. Die zahlreichen bedeutsamen Beiträge sind mir ebenso belehrend wie interessant gewesen».

24. *Επιστολικό δελτάριο του καθηγητή Ιωάννη Καλιτσουνάκη, με τοποχρονική ένδειξη: Κοπεγχάγη, 25.8.1954.*

«Εγκαρδίους χαιρετισμούς από την Κοπεγχάγη. Αί εργασίαι του Φιλολογικού Συνεδρίου προχωροῦν κανονικῶς³⁹. Ἔχουν προσέλθει πλεῖστοι ἀντιπρόσωποι ἀπὸ τὰ διάφορα κράτη. Ἑλληνες ἀντιπρόσωποι εἶναι ὀκτώ. Αἱ ἐργασίαι του τελειώνουν 29 τρέχοντος. Εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν Ἐπετηρίδα καὶ σὲ συγχάιρω διότι τῆς ἔδωκες ἰδιαιτέραν ἐπιστημονικὴν ὄψιν. Χρειαζέται καὶ κατάλογος τῶν Κοσμητόρων⁴⁰».

25. *Επιστολή του καθηγητή Ciro Giannelli, με τοποχρονική ένδειξη: Roma, 31.8.1954.*

35. Κωνσταντίνου Ι. Βουρβέρη, «Θεῖος φόβος», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Δ' (1953-1954), σσ. 122-132.

36. Νικολάου Β. Τώμαδάκη, «Ο Προκόπιος, ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα καὶ ἡ μονὴ τῆς Μετανόας», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Δ' (1953-1954), σσ. 168-174.

37. Φαίδωνος Ι. Κουκουλέ, «Βυζαντινά τινα παρωνύμια», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Δ' (1953-1954), σσ. 60-98.

38. Ἰωάννου Σταματάκου, «Αντώνιος Χατζῆς (Νεκρολογία)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Δ' (1953-1954), σσ. 345-348.

39. Πρόκειται γιὰ τὸ Διεθνὲς Συνέδριο Κλασικῶν Σπουδῶν ποὺ ἔγινε στὴν Κοπεγχάγη ἀπὸ τῆς 23 ἕως τῆς 28 Αὐγούστου 1954.

40. Πράγματι, μετὰ τὴν ὑπόδειξη τοῦ Καλιτσουνάκη, στὸν ἐπόμενο τόμο τῆς Ἐπετηρίδος περιλήφθηκε κατάλογος, ὅπου ἀναγράφονταν «Οἱ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν διατελέσαντες Κοσμητορες τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ε' (1954-1955), σσ. 488-491.

«Rispondo immediatamente alla tua lettera ricevuta ieri sera. Ti ringrazio di avermi mandato il primo [sic] volume dell' *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς* della vostra Facoltà e ti prego di scusarmi se non ti ho subito ringraziato».

26. *Ἐπισκεπτήριο* τοῦ καθηγητῆ Γεωργίου Κόλια, με τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Θέσσαλονίκη*, 31.8.1954.

«Ἐλαβα τὴν *Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα* τῆς *Φιλοσοφικῆς Σχολῆς*, ἣ ὅποια πρωτοβουλία ὑμῶν εὐγενεῖ μοι ἀπεστάλη. Σᾶς εὐχαριστῶ».

27. *Ἐπιστολὴ* (σὲ φύλλο με τιτλοφόρο: *Byzantinisches Institut Scheyern* Obb.) τοῦ καθηγητῆ Bonifaz Kotter, με τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Scheyern*, 31.8.1954.

«Sie hatten die Güte, uns die letzte Nummer Ihrer *Epeteris* zuzusenden. Ich danke Ihnen aufrichtig für diese Ehre. Ich bin erfreut über den reichen Inhalt des Bandes, besonders aber über Ihren umfänglichen und wertvollen Beitrag, der uns wieder eine kostbare Quelle erschließt. Es wurde wohl übersehen, sehr verehrter Herr Professor, der Sendung eine Rechnung beizulegen. Da es aber nach den hier geltenden Devisenbestimmungen nicht möglich ist, ohne Vorlage einer Rechnung Geld ins Ausland zu überweisen, bitte ich Sie, mir eine solche zugehen zu lassen. Sollten Sie jedoch das Buch als ein Geschenk an unser Institut betrachten, so sage ich Ihnen dafür meinen Herzlichen Dank. Leider bin ich noch nicht in der Lage Ihnen eine Gegengabe zu bieten; meine Überlieferungsgeschichte der *Pege gnoseos* des hl. Johannes Damaskenos ist noch nicht so weit».

28. *Ἐπιστολικὸ δελτάριο* (σὲ φύλλο με τιτλοφόρο: *Παγκύπριον Γυμνάσιον ἐν Λευκωσίᾳ*) τοῦ καθηγητῆ Κ. Σπυριδάκι, με χρονικὴ ἔνδειξη: 6.9.1954.

«Ἐλαβον πρό τινος χρόνου τὸν ἀποσταλέντα τόμον τῆς *Ἐπετηρίδος* τῆς *Φιλοσοφικῆς Σχολῆς* καὶ εὐχαριστῶ θερμότατα διὰ τὴν ἀποστολὴν του. Τόσον ὡς ἐμφάνισις ὅσον καὶ ὡς περιεχόμενον παρουσιάζει τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην εἰς τὴν πρώτῃν γραμμὴν καὶ αὐτὸ ἰδιαίτερώς συγκινεῖ ἡμᾶς τοὺς ἐν τῇ περιφερείᾳ ἀντλοῦντας ἐνίσχυσιν καὶ θάρρος ἐκ τοῦ ἔθνικοῦ καὶ πνευματικοῦ κέντρου. Παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε ὡς διευθυντῆς τῆς *Ἐπετηρίδος* τὰ θερμὰ μου συγχαρητήρια δι' αὐτὴν καὶ θερμὰς εὐχὰς ὑπὲρ συνεχίσεως τοῦ λαμπροῦ ἔργου».

29. *Ἐπιστολικὸ δελτάριο* τοῦ καθηγητῆ Μ. Canard, με τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Université d'Alger*, 10.9.1954.

«Je vous remercie, mon cher Collègue, de l'envoi que vous avez bien voulu me faire de l'*Epistimoniki Epetiris* de 1953-1954 et vous prie d'agréer l'expression de mon meilleur souvenir et des sentiments cordiaux».

30. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *University of Illinois*) τοῦ καθηγητῆ Alexander Turyn, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 26.9.1954.

«Please accept my warmest thanks for your kindness in sending me a copy of the *Yearbook* 1953/4 of the School of Philosophy of your University, edited so expertly by you. I have read it with keen interest and admired the learned contributions by you and your colleagues as well as the wealth of factual information about your University displayed in the volume. I appreciate your gift very gratefully».

31. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καρδινάλιου Giovanni Mercati, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 2.10.1954.

«Le sono molto obbligato per il dono dell'*Annuario Scientifico della Facoltà Filosofica* di codesta Università, del quale Ella è ben degno direttore. Mi ha interessato per il numero e la varietà e la bontà degli scritti contenuti. Gradisca i miei ringraziamenti e gli ossequi e voti di ogni bene».

32. Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τιτλοφόρο: *Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης*) τοῦ καθηγητῆ Στυλιανοῦ Καφωμένου, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 3.10.1954.

«Θερμότατα σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Δ' τόμου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, συγχρόνως δὲ σὰς συγχαίρω γιὰ τὸ πλούσιο περιεχόμενο καὶ τὴν ὠραία ἐμφάνισή τοῦ τόμου».

33. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Κωνσταντίνου Σπετσίερη, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Θεσσαλονίκη, 6.11.1954.

«Ἐπιστρέψας ἐκ τῶν διακοπῶν εὗρον εἰς τὴν θυρίδα μου τὴν Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, ἀποσταλεῖσαν τῇ φροντίδι σας. Μόλις τώρα ποὺ ἀποπερατώσαμε τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις, ἔρχομαι ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ σὰς εὐχαριστήσω διὰ τὴν ἀποστολὴν της, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ σὰς συγχαρῶ διὰ τὴν ἐμφάνισίν της καὶ τὸν τρόπον ἀπαρτίσεώς της. Ἡ γλωσσικὴ της μορφή μὲ ἱκανοποίησεν ἰδιαίτερος. Ἡ διατήρησις τοῦ δεσμοῦ μὲ τὰς πηγὰς τοῦ ἔθνισμοῦ μας εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ἐκείνη ποὺ καθιστᾷ δυνατὴν τὴν ἀντλήσιν δυνάμεων ἰσχυροτάτων διὰ τὴν ἐκάστοτε ἰθύνουσαν τὸ ἔθνος γενεάν. Ἦρχισα νὰ διεξέρχωμαι καὶ τὸ περιεχόμενον. Τὸ ἰδικόν σας δημοσίευμα ἐκ τοῦ Βαρβερινοῦ κώδικος περὶ Μουράτη, Μπαγιαζήτη κλπ.⁴¹ τὸ ἐδιάβασα ὅλον, διότι ἦτο τόσον ἐπαγωγὸν καὶ μὲ ἐνδιέφερεν ἀπὸ Κοινωνιογραφικῆς ἀπόψεως».

34. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Πανεπιστημιακὸν Ἰνστιτούτον Ἑλ-*

41. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἡ βασιλεία τῶν σουλτάνων Μουράτ Α', Βαγιαζήτ Α', Μου- σουλμάνου, Μουσᾶ καὶ Μεχμέτ», *δ.π.*, σσ. 219-262.

ληνικής Φιλολογίας. *Egyetemi Görög Filológiai Intézet. Budapest*) τοῦ καθηγητῆ Gyula Moravcsik⁴², με τοποχρονική ἔνδειξη: Βουδαπέστη, 22.11.1954.

«Δεχθῆτε τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας μου διὰ τὴν φιλικὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος, τὸν μεγαπομπεπῆ τόμον τῆς ὁποίας ἐμελέτησα μεῖν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Ἦθελα νὰ μάθω, πότε θὰ κυκλοφορήσῃ ἡ ἔκδοσις ὁλοκλήρου τοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης⁴³, διότι προετοιμάζω νέαν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου μου *Βυζαντινοτουρκικά καὶ ἤθελα νὰ τὴν μεταχειρισθῶ*».

35. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Milton V. Anastos, με τοποχρονική ἔνδειξη: *Dumbarton Oaks*, 7.1.1955.

«Σὰς εὐχαριστῶ θερμότατα διὰ τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τὴν ὁποίαν εἶχατε τὴν καλὸσύνην νὰ μοῦ στείλετε. Πρέπει νὰ ἐξετάσω ἐὰν τὸ Πανεπιστήμιόν μας ἔχει τὴν σειράν. Ἐὰν δὲν τὴν ἔχομε, ὅπως νομίζω, πόσο κοστίζει τὰ πρῶτα τεύχη; Θέλω νὰ σὰς συγχαρῶ διὰ τὸ βιβλίον: εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ πολὺ καλὰ τυπωμένο».

36. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Δημητρίου Λουκάτου, με τοποχρονική ἔνδειξη: Ἀθήναι, 31.5.1955.

«Σὰς εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὸν τόμον τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς (ἀφιέρωμα εἰς Ν. Ἐξαρχόπουλον)⁴⁴ καὶ γιὰ τὸ παράρτημα (Εἰσαγωγή Λατιν.)⁴⁵, ποὺ εἶχατε τὴν καλὸσύνην νὰ μοῦ στείλετε. Εἶναι μία πρωτοβουλία σας ποὺ μᾶς ὑποχρεώνει, γιατί κάθε Πανεπιστημιακὴ ἔκδοσις μᾶς εἶναι χρήσιμη στὶς μελέτες μας. Χαίρομαι ὅμως ἰδιαίτερα, ποὺ με τὸν τόμον αὐτὸν θὰ ἔχω τὸ ποίημα τοῦ Ἀξαγιώλου⁴⁶, ποὺ τὸ δημοσιεύετε τώρα πλῆρες».

42. Ἐργοβιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. στὸ κείμενο τοῦ Νικολάου Β. Τωμαδάκη, «Gyula Moravcsik», *Ἐπετηρὶς τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, τόμ. ΜΑ' (1974), σσ. 437-440.

43. Ἀργότερα ἐκδόθηκε ὁλόκληρος ὁ κώδικας: Γεωργίου Θ. Ζώρα, *Χρονικὸν περὶ τῶν Τούρκων σουλτάνων*, ὁ.π., Ἀθήναι 1958.

44. Στὸν τόμον προτασσόταν μελέτῃ τῆς Μαρίας Ι. Κισσάβου, «Νικόλαος Ἐξαρχόπουλος ὁ ἐπιστήμων», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ε' (1954-1955), σσ. 9-30 (ὅπου καὶ ἐργογραφία του).

45. Πρόκειται γιὰ τὸ τεῦχος: Franz Skutsch, καθηγητοῦ τῆς Κλασσικῆς Φιλολογίας ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τῆς Βρεσλαύας, *Ἐπιτομὸς Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Λατινικὴν Γλῶσσαν* (Ἑτυμολογίαν), μεταφρασθεῖσα, συμπληρωθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα διὰ προσθηκῶν, σημειώσεων, βιβλιογραφίας καὶ πίνακος ὑπὸ Ἑρρίκου Α. Σκάσση, ὁμοτίμου καθηγητοῦ τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου, [*Παράρτημα τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*], Ἀθήναι 1955.

46. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Κάρολος ὁ Ε' τῆς Γερμανίας καὶ αἱ πρὸς ἀπελευθέρωσιν προσπάθειαι (Ἀνέκδοτον στιχοῦργημα ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ Βατικανοῦ κώδικος 1624)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ε' (1954-1955), σσ. 420-472.

37. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον) τοῦ καθηγητῆ Γεωργίου Μέγα, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Ἀθῆναι, 1.6.1955.

«Ἐλάβομεν τὸν ἀποσταλέντα Ε' τόμον τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ὡς καὶ ἀντίτυπον τῆς Ἐπιτόμου Εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Λατίν. Γλῶσσαν τοῦ Skutsch⁴⁷ διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ καθ' ὑμᾶς Ἀρχείου καὶ εὐχαριστοῦμεν ὑμᾶς θερμῶς διὰ τὴν δωρεάν. Θὰ ἤμεθα δὲ λίαν εὐγνώμονες ἂν θὰ εἴχατε τὴν καλοσύνην νὰ μᾶς ἀποστείλῃτε καὶ τὸν προηγούμενον Δ' τόμον τῆς Ἐπετηρίδος καὶ τυχὸν διαθέσιμα ἀνάτυπα τῶν ἐργασιῶν σας διὰ τὴν βιβλιοθήκην μας».

38. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Pontificio Istituto Orientale. Roma) τοῦ ἐρευνητῆ Giorgio Hofmann s.J., μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 7.7.1955.

«Ho ricevuto oggi il bel volume Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (Ἀφιέρωμα εἰς Νικόλαον Ἐξαρχόπουλον) redato da Lei. Quante fatiche la redazione d'un tale volume richieda, posso ben indovinare; più ancor quelli che Le stanno vicini. Io La ringrazio di cuore e Le auguro ogni bene».

39. Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τιτλοφόρο: The University of Reading, Berks) τοῦ καθηγητῆ J. M. R. Cormack, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 9.7.1955.

«Very many thanks for the copy of the Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς which you have so kindly sent me; I am most grateful. I am sending you as an ἀντί-δωρον two offprints of articles I have written».

40. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ Rodolphe Guiland, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Paris, 10.7.1955.

«Je vous remercie bien vivement du Tome II de l'*Epistèmonikè Epetèris de l'Université d'Athènes*, que vous avez l'amabilité de me faire parvenir et que j'aurai plaisir à signaler dans les *BSL*⁴⁸ et dans la *REG*⁴⁹. Au seuil des vacances, je vous souhaite de reposantes et vivifiantes journées; pour ma part, je vais essayer de mettre à jour diverses études. En vous remerciant, une fois encore, veuillez croire toujours, mon cher Collègue, à mes sentiments de la plus cordiale amitié».

47. Πρόκειται γιὰ τὸ τεῦχος: Franz Skutsch, Ἐπίτομος Εἰσαγωγή εἰς τὴν Λατινικὴν Γλῶσσαν (Ἐτυμολογίαν), 6.π., Ἀθῆναι 1955.

48. *Byzantinoslavica*.

49. *Revue des Études Grecques*.

41. *Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τίτλοφόρο: Exeter College. Oxford) τοῦ καθηγητῆ Κωνσταντίνου Τρουπιάνη, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 11.7.55.*

«Εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὴν Ἑπετηρίδα. Θὰ τὴν διαβάσω μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον».

42. *Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Giuseppe Schirò⁵⁰, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Roma, 12.7.1955.*

«Carissimo, di ritorno a Roma, dopo un'assenza di circa un mese (parte del quale trascorso a Parigi), trovo la *Ἑπετηρίς*, che con gentile pensiero hai voluto inviarmi. Ti ringrazio di vero cuore e, come al Preside dell'insigne Facoltà ateniense, mi felicito per la ricchezza e l'interesse di tutto il volume. E il "dulcis" —absit adulatio verbis— è proprio "in fundis": il poema su Carlo V⁵¹ è l'espressione vivida dello spirito ellenico, mai rassegnato, dopo la caduta della Πόλις, alla sopraggiunta sventura, e riafferma con la tradizione il diritto a un avvenire degno del suo passato. Scorrevole la penna di quello sconosciuto Giovanni Acsaghiolo che oggi s'impone all'attenzione degli studiosi in grazia della tua scoperta! E direi che egli riesce a dare ad alcune frasi comuni una certa vita ed un certo movimento particolare».

43. *Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Max Pohlenz, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Göttingen, 16.7.1955.*

«Für die außerordentliche Liebenswürdigkeit, daß Sie mir auch den neuen Jahrgang der *Epeteris* zugesandt haben, spreche ich Ihnen meinen herzlichen Dank aus. Ich habe mich bereits überzeugt, wieviele Wertvolle und auch für mich Wichtige er enthält, und zB. den Aufsatz von Herrn Kalitsounakis, da ich eben wieder mit Plutarch beschäftigt bin, mit großem Interesse gelesen⁵². Ihren eigenen Beitrag werde ich freilich erst genießen können, wenn ich die Zeit finde, um ihn gründlich zu studieren. Er verdient es in höchstem Maße. Darf ich Sie bitten, der Φιλοσοφικῇ Σχολῇ gleichfalls meinen verbindlichsten Dank zu übermitteln?».

50. Ὁ Schirò ἀναγορεύθηκε εικοσιτέσσερα χρόνια ἀργότερα, τὸ 1979, ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Σχολῆς. Στὸ μεταξύ εἶχε δημοσιεύσει στὴν *Ἑπετηρίδα* τὴ μελέτη του «Τὸ Χρονικὸν τῶν Τόκων», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΕ' (1964-1965), σσ. 476-486. Ἐργοβιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. τὸ κείμενό μου «Giuseppe Schirò», *Πλάτων*, τόμ. ΛΖ' (1984), σσ. 224-227.

51. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Κάρολος ὁ Ε' τῆς Γερμανίας καὶ αἱ πρὸς ἀπελευθέρωσιν προσπάθειαι», *δ.π.*, σσ. 420-472.

52. Ἰωάννου Καλιτσουνάκη, «Πλουτάρχεια (ὦ τλήμων ἀρετῇ)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ε' (1954-1955), σσ. 321-327.

44. Ἐπιστολὴ τῆς καθηγήτριας Σοφίας Ἀντωνιάδη, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 17.7.1955.

«Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὸ Ἀφιέρωμα Ν. Ἐξαρχοπούλου ποὺ εἶχατε τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ στείλετε. Χαίρομαι ἰδιαιτέρως ποὺ θὰ ἔχω ἔτσι τὸ ἐνδιαφέρον κείμενον ποὺ ἀνακαλύψατε στὴ Βατικανή⁵³».

45. Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τιτλοφόρο: *Università di Messina. Facoltà di Lettere e Filosofia. Istituto di Filologia Classica*) τοῦ καθηγητῆ Oronzo Parlangeli, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Novoli, 18.7.55.

«Ho ricevuto il volume, da Lei curato, in onore di N. Exarchopoulos e non so se rallegrarmi di più per essere così in possesso di una raccolta di scritti così pregevoli o per il Suo ricordo che tanto mi onora. Ad ogni modo gradisca i miei più fervidi ringraziamenti e le mie sincere congratulazioni per l'attività fecondissima della Sua Facoltà».

46. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Philologisches Seminar der Universität Bonn*) τοῦ καθηγητῆ Hans Herter, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Bonn, 21.7.1955.

«Es war sehr freundlich von Ihnen, unserem Philologischen Seminar wie auch mir selber je ein Exemplar des neuen Bandes der *Epeteris der Athener Philosophischen Fakultät* zu übersenden. Der neue Band reiht sich dem vorhergehenden würdig an und enthält eine reiche wissenschaftliche Gabe für den Herrn Kollegen Exarchopoulos. In unsern philologischen Bereich gehören viele interessante Aufsätze, so diejenigen zu Plutarch⁵⁴ und zu Platons *Menon*⁵⁵, den ich gerade in meinen Übungen behandle. Auch die Archäologie ist gut vertreten und natürlich auch die Byzantinistik; dieses Gebiet hat jetzt auch an unserer Universität besondere Vertretung gefunden und soll noch weiter ausgebaut werden. Auch ein neugriechisches Lektorat ist begründet und wird sicher zur Intensivierung unserer Beziehungen zu Griechenland beitragen».

47. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Philologisches Seminar der Uni-*

53. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Κάρολος ὁ Ε' τῆς Γερμανίας καὶ αἱ πρὸς ἀπελευθέρωσιν προσπάθειαι», ὁ.π., σσ. 420-472.

54. Ἰωάννου Καλιτσουνάκη, «Πλουτάρχεια (ὃ τλήμων ἀρετὴ)», ὁ.π., σσ. 321-327, καὶ Θησέως Στ. Τζαννετάτου, «Παρατηρήσεις εἰς τὸν Λούκουλλον τοῦ Πλουτάρχου», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. Ε' (1954-1955), σσ. 342-357.

55. Δημητρίου Α. Τσίριμπα, «Ὁ Σωκράτης διδάσκων Γεωμετρίαν (Πρόδρομος τῶν ἰδρυτῶν τοῦ σχολείου ἐργασίας)», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. Ε' (1954-1955), σσ. 377-399.

versität Heidelberg) τοῦ καθηγητῆ Viktor Pöschl, μὲ τοποχρονικὴ ἐνδειξη: Heidelberg, 22.7.1955.

«Dafür, daß Sie uns auch in diesem Jahr die 'Επιστημονικὴ' Ἐπετηρὶς liebenswürdiger Weise zugesandt haben, möchte ich Ihnen im Namen des Philosophischen Seminars den verbindlichsten Dank aussprechen».

48. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: University of Illinois) τοῦ καθηγητῆ Alexander Turyn, μὲ τοποχρονικὴ ἐνδειξη: Urbana, Illinois, 23.7.1955.

«Je viens de recevoir l'Annuaire de la Faculté de Philosophie d'Athènes que vous avez eu l'amabilité de m'envoyer, et je m'empresse de vous en remercier le plus vivement. Je suis heureux d'avoir ce volume si riche et intéressant et de pouvoir étudier les études excellentes qu'il contient et d'être ainsi au courant des affaires de votre Faculté. J'ai admiré particulièrement votre étude savante sur Charles V⁵⁶. Avec mes remerciements réitérés, je vous prie, Illustré Professeur, de recevoir l'expression de mes vœux les meilleurs et de mes sentiments les plus distingués».

49. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ B. A. van Groningen, μὲ τοποχρονικὴ ἐνδειξη: Leiden, 28.7.1955.

«Je viens de recevoir un exemplaire de l'Annuaire scientifique de la Faculté de Philosophie, dont vous êtes le rédacteur, volume dédié a un savant si distingué qu'est M. N. Exarchopoulos. C'est un précieux cadeau qui m'est fait et j'en remercie bien vivement la Faculté, qui y donne des preuves d'une activité vraiment très variée et infatigable, ainsi que vous-même, son représentant et délégué en la matière. Je saisis avec empressement l'occasion qui m'est offerte pour ajouter à ma gratitude l'expression de mes meilleurs vœux pour l'essor et le succès de la Faculté et des tous ses membres. Bien sincèrement votre».

50. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Seminar für Klassische Philologie an der Universität Graz) τοῦ καθηγητῆ Hans Gerstinger⁵⁷, μὲ τοποχρονικὴ ἐνδειξη: Graz, 30.7.1955.

«Entschuldigen Sie, daß ich erst jetzt dazu komme, Ihnen, Herr Kollege, für die gütige Zusendung Ihrer wertvollen Arbeiten über Georgios Tra-

56. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Κάρολος ὁ Ε' τῆς Γερμανίας καὶ αἱ πρὸς ἀπελευθέρωσιν προσπάθειαι», ὁ.π., σσ. 420-472.

57. Ἐργοβιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. στὸ κείμενο τοῦ Herbert Hunger, «Hans Gerstinger», Sonderabdruck aus dem Almanach der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, τόμ. 121 (1971), σσ. 353-368.

pezuntios etc.⁵⁸ sowie der *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν* (v. 5) herzlichst zu danken. Ich kann Sie bzw. Ihre Fakultät zu diesem wieder regelmäßig erscheinenden *Jahrbuch* mit den ausgezeichneten wissenschaftlichen Beiträgen nur bestens beglückwünschen und möchte hoffen, daß auch an unseren österreichischen Universität Ihr Beispiel Nachahmung fände. Mit wiederholtem Dank im eigenen und im Namen unseres Seminars, dem von der Fakultät das an sie geschickte Exemplar der *Ἐπετηρὶς* überlassen wurde, bin ich mit herzlichen kollegialen Grüßen».

51. *Ἐπιστολὴ* (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *École Pratique des Hautes-Études. Section des Sciences Historiques et Philologiques. Sorbonne*) τοῦ καθηγητῆ Paul Lemerle⁵⁹, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Paris, 2.8.1955.

«J'ai reçu, grâce à vous, il y a deux semaines, l' *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς de la Faculté des Lettres d'Athènes*, où j'ai trouvé beaucoup de choses intéressantes – entre autres votre article⁶⁰. Je vous remercie très vivement d'avoir eu l'aimable pensée de me faire envoyer ce beau volume. Je ne manquerai pas de le signaler dans les *Bulletins* dont j'ai la charge».

52. *Ἐπιστολὴ* (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Φιλοσοφικὴ Σχολή. Διαλεκτολογικὸν Ἀρχεῖον*) τοῦ καθηγητῆ Νικολάου Ἀνδριώτη, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Θεσσαλονίκη, 4.8.1955.

«Σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὶς θερμὲς μου εὐχαριστίες γιὰ τὴν εὐγενῆ τιμητικὴ ἀποστολὴ τοῦ Ε' τόμου τῆς *Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν* καὶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς συγχαρῶ ὡς διευθυντὴ της γιὰ τὸ πολὺτιμὸ της περιεχόμενου καὶ τὴ λαμπρὴ της ἐμφάνιση. Ἡ τιμητικὴ αὕτὴ ἀποστολὴ μὲ συγκινεῖ πολὺ σὰν ἔκφραση συναδελφικῆς φιλοφροσύνης ἐκ μέρους σας, ἀλλὰ καὶ σὰν μία ἐκδήλωση τῆς τόσο ποθητῆς ἐπιστημονικῆς ἐπαφῆς τῶν δυὸ Φιλοσοφικῶν Σχολῶν».

53. *Ἐπιστολὴ* (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Yatscombe, Boar's Hill, Oxford*) τοῦ καθηγητῆ Gilbert Murray, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 12.8.1955.

«Many thanks for the volume of the *Annual of the Philosophical School*

58. Γεωργίου Θ. Ζώρα, Γεώργιος ὁ Τραπεζούντιος καὶ αἱ πρὸς ἑλληνοτουρκικὴν συνεννόησιν προσπάθειαι αὐτοῦ (Ἡ «Περὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως» ἀνέκδοτος πραγματεία), [Σπουδαστήριον Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν], Ἀθῆναι 1954.

59. Ἐργοβιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. στὸ τεῦχος *Remise de l'épée d'Académicien* à M. Paul Lemerle, 17 Novembre 1967.

60. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Κάρολος ὁ Ε' τῆς Γερμανίας καὶ αἱ πρὸς ἀπελευθέρωσιν προσπάθειαι», *δ.π.*, σσ. 420-472.

devoted to the memory of Professor Nicholas Exarchopoulos. I am ashamed to say that at present I know nothing of his work, but now I shall be able to remedy my ignorance».

54. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Philosophische Fakultät der Georg August Universität*) τοῦ καθηγητῆ Hermann Heimpel, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Göttingen, 13.8.1955.

«Die Philosophische Fakultät spricht Ihnen für die lebenswürdige Zusendung Ihres schönen Buches den verbindlichsten Dank aus. Es ist an das Philosophische Seminar der Universität weitergeleitet worden».

55. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *The Queen's University of Belfast. Department of Greek*) τοῦ καθηγητῆ T. A. Sinclair, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 26.8.1955.

«Vous avez eu la bonté de me faire envoyer le quatrième volume, et puis ensuite le cinquième, de l'*Annuaire scientifique de l'école philosophique de l'Université d'Athènes* (deuxième série) dont vous êtes l'érudit rédacteur. Je tiens à vous remercier très sincèrement. Il me semble que les contributions sont d'une très haute valeur. J'ai lu avec intérêt et profit celles qui me concernent le plus. D'autres seront intéressantes pour les psychanalystes, les Byzantinistes, les historiens et ainsi de suite. Et c'est pour cela que j'ai fait cadeau des deux volumes à la Bibliothèque de l'Université, à tout le monde pourra les voir, au moins ceux qui savent lire le grec. Je vous prie, cher monsieur, de vouloir bien croire à mes sentiments de reconnaissance et de la plus haute considération».

56. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον Μόρφου*) τοῦ καθηγητῆ Κ. Π. Χατζηϊωάννου, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Μόρφου, 27.8.1955.

«Εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὸν Ε' τόμον τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, τὸν ὁποῖον εἶχετε τὴν εὐγενῆ καλοσύνην νὰ μοῦ ἀποστείλετε. Θὰ γράψω προσεχῶς σημείωμα διὰ τὴν λαμπρὰν αὐτὴν ἔκδοσιν εἰς τὰ Κυπριακὰ Γράμματα».

57. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Yale University. New Haven. Connecticut*) τοῦ καθηγητῆ C. Bradford Welles, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 30.9.1955.

«You are very kind to send to the Yale Classical Studies a copy of the handsome book which you have published for the School of Philosophy of the University of Athens in honor of Nikolaos Exarchopoulos. We do not review books in our *Journal* but you may be sure that this will be called to

the attention of my students and colleagues and will be a prize possession of the Yale Library».

58. *Επιστολή του καθηγητή Otto Demus, με τοποχρονική ένδειξη: Wien, 11.11.1955.*

«Im Namen der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft gestatte ich mir für die Übersendung des Bandes B' Teil E' der *Epistemonike Epe-teris* den besten Dank auszusprechen. Gleichzeitig übersende ich Ihnen als Gegenleistung den III. Band des *Jahrbuches der Österreichischen Byzantini-schen Gesellschaft*».

59. *Επιστολή του καθηγητή Johannes Irmscher, με τοποχρονική ένδειξη: Berlin, 30.11.1955.*

«Sie hatten die Güte, mir die vor kurzem herausgekommene Festschrift für Nikolaos Exarchopoulos geschenkweise zugänglich zu machen. Ich bin Ihnen für diese Gabe zu allergrößtem Danke verbunden; denn die Festschrift besteht zum überwiegenden Teil aus Beiträgen, deren Themen mich lebhaft interessieren und deren Verfasser ich als Gelehrte sehr hoch schätze. Ich werte diese Zusendung ferner als ein Zeichen des sich immer stärker entwi-ckelnden Kontaktes zwischen den Forschungseinrichtungen der griechischen und der deutschen Hauptstadt, der, wie ich hoffe, sehr bald wieder so eng sein wird, wie in den besten Jahren griechisch-deutscher wissenschaftlicher Zusammenarbeit. Ich stehe Ihnen zu Gegendiensten natürlich jederzeit gern zur Verfügung».

60. *Επιστολή (σε φύλλο με τιτλοφόρο: Greek Archdiocese of North and South America) του Αρχιεπισκόπου Αμερικής Μιχαήλ, με χρονική ένδειξη: 7.12.1955.*

«Επιθυμῶ νὰ ἐκφράσω πρὸς ὑμᾶς τὰς ὁλοψύχους μου εὐχαριστίας διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ὑπερέχου καὶ ἀρίστου, κατὰ τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ὅλην ἐμφάνισιν, ἀναμνηστικοῦ τόμου τοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὴν φωτεινὴν καὶ τῇ ἀληθείᾳ εὐλογημένην σταδιοδρομίαν τοῦ διαπρεποῦς Καθηγητοῦ κ. Νικολάου Ἐξαρχοπούλου. Μετὰ δὲ τῶν εὐχαριστιῶν μου, θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐκφράσω καὶ τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήριά μου πρὸς ἅπαντας τοὺς σχόντας τὴν πρωτοβουλίαν, ὅπως κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, τιμήσουν τὸν μέγαν Ἑλληνα, μέγαν Χριστιανὸν καὶ μέγαν ἐπιστήμονα, ὅστις ἠγάωσε τὴν ζωὴν αὐτοῦ οἰκοδομῶν, παραδειγμα-τίζων καὶ ἐμπράκτως, διὰ τῆς καθημερινῆς ζωῆς του, διδάσκων τὴν φερέλπιδα νεολαίαν τῆς ἡρωϊκῆς καὶ ἐνδόξου Γενετείρας μας».

61. *Επιστολή (σε φύλλο με τιτλοφόρο: Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος. Γενικά*

Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους) τοῦ καθηγητῆ Ἑμμανουήλ Πρωτοψάλτη, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Ἀθῆναι, 7.6.1956.

«Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν Ὑμῖν ὅτι ἐλήφθη καὶ εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἱστορικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους ὁ ὑφ' Ὑμῶν ἀποσταλὲς βος τόμος τῆς Δευτέρας περιόδου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἀφιέρωμα εἰς Γεώργιον Χατζηδάκι⁶¹. Εὐχαριστοῦντες θερμῶς διὰ τὴν πολύτιμον δωρεάν, παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ ἀποστείλῃτε ἡμῖν, ἂν εἶναι δυνατόν, καὶ τοὺς παλαιότερους τόμους, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ ἐν αὐτοῖς μελέται εἶναι σπουδαίότατα βοηθήματα διὰ τοὺς ἀναγνώστας τῆς καθ' ἡμᾶς ὑπηρεσίας».

62. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Στίλπωνα Κυριακίδη, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Θεσσαλονίκη 2.7.1956.

«Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν ἐνδιαφερουσῶν μελετῶν σας καὶ τοῦ ἐσχάτως ἐκδοθέντος τόμου τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Θαυμάζω τὴν δραστηριότητά σας καὶ τὸν πλοῦτον τῶν δημοσιευμάτων σας».

63. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Exeter College. Oxford) τοῦ καθηγητῆ Κωνσταντῖνου Τρυπᾶνη, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 3.7.1956.

«Εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ποὺ εἴχατε τὴν καλὸσύνην νὰ μοῦ στείλετε. Εὐχαριστῶ πολὺ ποὺ ποτὲ δὲν μὲ ξεχνᾶτε».

64. Ἐπιστολὴ τοῦ Sir Steven Runciman, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Cunningham, 4.7.1956.

«Je vous remercie très vivement de votre grande amabilité en m'envoyant le numéro de l'Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς dédié à la mémoire de Georges Hadzidakis. Je suis très fier de posséder ce livre. Veuillez accepter, cher Professeur, avec ma sincère reconnaissance, l'assurance de mes sentiments cordialement dévoués».

65. Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τιτλοφόρο: Pontificium Institutum Orientalium Studiorum) τοῦ ἐρευνητῆ Giorgio Hofmann s.J., μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Roma, 5.7.1956.

«La ringrazio del dono: Epistimoniki Epetiris VI, 1955-56 che ho destinato alla nostra Biblioteca affinché sia più conosciuto. In ricambio personale

61. Στὸν τόμο προτασσόταν μελέτῃ τῆς Ἀγγελικῆς Μαλικοῦτῃ, «Γεώργιος Χατζηδάκις», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. Ζ' (1955-1956), σσ. 9-73 (ὅπου καὶ ἐργογραφία του).

a Lei stesso Le mando 8 estrati miei ed 1 destinato al Prof. Zakythinos. Mi ha molto impressionato il Suo coraggioso discorso funebre in onore del buono prof. Kukules⁶²».

66. *Επιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Φιλοσοφικὴ Σχολή)* τοῦ καθηγητῆ Νικολάου Ἀνδριώτη, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Θεσσαλονίκη*, 6.7.1956.

«Ἐλαβα τὰ νέα βιβλία σας καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε ἀφ' ἐνὸς τὶς θερμὲς μου εὐχαριστίες γιὰ τὴ συναδελφικὴ καὶ φιλικὴ αὐτὴ φιλοφροσύνη σας καὶ ἀφ' ἐτέρου τὰ ἐγκάρδια μου συγχαρητήρια γιὰ τὴν τόσο πλούσια σὲ ποιὸν καὶ ποσότητα ἐπιστημονικὴ σας καρποφορία. (...) Ἐπίσης σᾶς εὐχαριστῶ ὡς διευθυντὴ τῆς Ἐπετηρίδας τῆς Σχολῆς σας, γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ 5ου τόμου της, μὲ τὴν ὁποία συνεχίζετε τὴν ἐπιστημονικὴ ἐπικοινωνία τῶν δυὸ Σχολῶν, ποὺ μὲ τὴν Κοσμητεία σας εἶχατε ἐγκαινιάσει. Ἡ Σχολὴ μὰς ἄρχισε τὴν ἐκτύπωση τοῦ 7ου τόμου τῆς Ἐπετηρίδας της, ἀφιερωμένου στὸν ἀείμνηστο Χ. Χαριτωνίδη».

67. *Επιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Università di Roma. Istituto di Studi Bizantini)* τοῦ καθηγητῆ *Ciro Giannelli*⁶³, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Roma*, 6.7.1956.

«La tua ultima lettera si è incrociata con un mio biglietto, nel quale ti ringraziavo dell'invio dell'ultimo volume della vostra *Epeteris* (...) Per quest'anno non potrò venire in Grecia, perchè nell'epoca che sarebbe più adatta per un viaggio (ottobre) ho impegni per un Congresso nell'Italia meridionale, dove devo tenere una relazione. Ma spero che nella primavera prossima potrò senz'altro farvi una visita».

68. *Επιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Université de Paris. Faculté des Lettres. Section d'Histoire)* τοῦ καθηγητῆ *Rodolphe Guiland*, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Paris*, 6.7.1956.

«Merci bien vivement du magnifique volume d'hommage à Georges Hatzidakis, que vous avez eu l'extrême amabilité de me faire parvenir. Est-il un témoignage plus éclatant de la magnifique activité scientifique de la grande Université d'Athènes? Nul plus que moi ne se réjouit d'une pareille et si reconfortante constatation. Je suis dans le coup de feu des examens et m'excuse

62. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Επιμνημόσυνος λόγος εἰς Φαίδωνα Κουκουλέν», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ζ' (1955-1956), σσ. 630-632.

63. Ἐργοβιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. στὸ κείμενο τοῦ Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ciro Giannelli», *Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος*, τόμ. ΙΔ' (1960), σσ. 588-592.

de la brièveté de ce mot, mais je n'ai pas voulu attendre plus longtemps pour vous remercier, vous-même et l'Université d'Athènes».

69. *Επιστολή* (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: R. K. Universiteit. Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte) τοῦ καθηγητῆ Ferdinand Jozef de Wael⁶⁴, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Nijmegen, 8.7.1956.

«Μὲ μεγάλην χαρὰν καὶ ἔτι μεγαλυτέραν εὐγνωμοσύνην ἔλαβον πρό τινων ἡμερῶν τὴν *Ἐπετηρίδα* τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀφιέρωμα εἰς τὴν μνήμην Γεωργίου Χατζηδάκι. Εἶναι τώρα ἡ τρίτη φορὰ ποὺ ἔχετε τὴν καλοσύνην νὰ μοῦ στείλητε τὴν *Ἐπετηρίδα* καὶ κάθε φορὰν εὐρηκα ἐπιστημονικὸν πλοῦτον καὶ τρανοτάτην δήλωσιν τῆς ἀξίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Καὶ ὅπου εὕρισκω τοὺς ἀγαπητοὺς συναδέλφους στὰ ἄρθρα των. Ἰδίως σᾶς συγχαίρω δι' ὅσα συνεισφέρατε στοὺς τρεῖς τόμους».

70. *Επιστολή* (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Università di Roma. Istituto di Studi Orientali. Città Universitaria) τοῦ καθηγητῆ Francesco Gabrieli, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Roma, 8.7.1956.

«Benchè noi ci siamo forse appena conosciuti di persona, Lei ha avuto già altra volta l'amabilità di inviarmi delle sue pubblicazioni, e ora mi giunge il volume in onore di Chatzidakis, che mi è assai gradito, per conoscere un po' più da vicino la figura di questo vostro grande scienziato, che tanto avrei voluto conoscere in vita. Al doveroso ringraziamento, unisco una confessione che anche Lei certo gradirà: io sono un appassionato filelleno sin dai miei anni più giovani, fors'anche per effetto di qualche goccia di sangue greco che è in me (mio Padre era di Calimera, della Grecia salentina). La Grecia antica, e più tardi anche quella medievale e moderna, hanno sempre avuto il mio più vivo interesse; ho studiato il greco antico per poter leggere Omero e Platone, e il moderno per i canti popolari, per Palamàs e per Cavafis. I mesi trascorsi da giovane nella sua patria sono tra i miei più cari ricordi di giovinezza (benchè io professionalmente sia piuttosto un orientalista), e il desiderio di rimettere piede sul sacro suo suolo è sempre vivo in me. Perciò il ricevere dalla Grecia un segno di amicizia mi è estremamente gradito, e il mio ringraziamento, come vede, non ha nulla di formale, ma viene direttamente dal cuore».

71. *Επιστολή* (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Institut für Geschichte und Kultur des Nahen Orients an der Universität) τοῦ καθηγητῆ Franz Babinger, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: München, 9.7.1956.

64. Ὁ de Wael ἀναγορεύθηκε δυὸ χρόνια ἀργότερα, τὸ 1958, ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Σχολῆς.

«Ho ricevuto in questi giorni l'ultimo volume della *Epistimoniki Epetiris* che non ho tardato a studiare. Gliene ringrazio cordialmente. Ho letto con speciale interesse il Suo contributo sul regno di Murad II a base del codice Barberino 111⁶⁵ e Le sarei particolarmente obbligato anche di un estratto di quest'importante lavoro. Ugualmente ho letto il Suo commovente necrologio per Ph. Koukoules⁶⁶ che mi ha fatto ricordarmi di questa simpaticissima figura».

72. *Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Università degli Studi. Milano. Istituto di Letteratura Greca) τοῦ καθηγητῆ Raffaele Cantarella⁶⁷, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 10.7.1956.*

«Egregio e caro Collega, ricevo il bellissimo volume, che Ella ha avuto la cortesia di inviarmi, e nel ringraziarla vivamente per il gentile ricordo, mi è grato dirle il mio compiacimento sincero per l'alto valore scientifico del volume e per l'interesse eccezionale dei molti contributi in esso contenuti, i quali documentano nel modo migliore lo sviluppo delle scienze storiche e filologiche nella nuova Grecia. E il volume mi ha anche rinnovato la nostalgia dei bei giorni passati in Grecia (e in particolare il ricordo della Sua casa ospitale), dove spero proprio di poter tornare, appena sarò un pò più libero dai molti impegni di lavoro».

73. *Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Università di Napoli. Istituto di Filologia Classica) τοῦ καθηγητῆ Vittorio De Falco, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Napoli, 10.7.1956.*

«Le sono vivamente grato del dono prezioso che Ella ha voluto farmi del volume della Facoltà di Lettere, curato da Lei, in onore di Giorgio Chatzidakis. Ho letto in esso contributi importanti e interessantissimi, fra i quali mi piace segnalare il Suo sul testo del Vat. Barb. 111⁶⁸ e quello del prof. Koukoules⁶⁹, di cui ho appreso con vivo dolore la morte».

65. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἡ βασιλεία τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Β' (κατὰ τὸν ἑλληνικὸν βαρβερινὸν κώδικα 111 τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ζ' (1955-1956), σσ. 178-224.

66. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἐπιμνημόσυνος λόγος εἰς Φαίδωνα Κουκουλέν», *δ.π.*, σσ. 630-632.

67. Ὁ Cantarella ἀναγορεύθηκε δέκα χρόνια ἀργότερα ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Σχολῆς. Τότε δημοσιεύθηκε στὴν *Ἐπετηρίδα ἡ ὁμιλία του «Grecia e Italia»*, *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΖ' (1966-1967), σσ. 621-631. Ἐργοβιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. στὴν «Ὁμιλία» γιὰ τὸν τιμώμενο, τοῦ Κωνσταντίνου Βουρβέρη, *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΖ' (1966-1967), σσ. 618-620.

68. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἡ βασιλεία τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Β'», *δ.π.*, σσ. 178-224.

69. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἐπιμνημόσυνος λόγος εἰς Φαίδωνα Κουκουλέν», *δ.π.*, σσ. 630-632.

74. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Rijksuniversiteit te Leiden. Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte*) τοῦ καθηγητῆ B. A. van Groningen, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Leiden, 10.7.1956*.

«Je viens de recevoir le volume de l'*Epistemonike Epeteris* de votre Faculté, dédié à la mémoire du grand savant qu'a été durant de si longues années Hatzidakis. J'adresse mes remerciements à la Faculté et à vous, le directeur de l'*Annuaire*. Le volume est un digne hommage au défunt et une preuve irrécusable du travail admirable qui se poursuit d'année en année dans la glorieuse Université d'Athènes».

75. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *University of London. King's College*) τοῦ καθηγητῆ R. J. H. Jenkins, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: *12.7.1956*.

«Very many thanks indeed for sending me the most valuable *Ἀφιέρωμα* εἰς Γ. Χατζιδάκι. It contains much important material for us, not least your own most interesting text on the reign of Murad II⁷⁰. I am placing the book in our Library here».

76. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ H. J. Rose, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Windmill Lodge, St. Andrews, Fife, Scotland, 14.7.1956*.

«I thank you heartily for the number of the *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς* which you have kindly sent me. I find in it much that is informative and interesting; especially do I applaud your industry in publishing the Greek history of Murad II⁷¹. By way of a very small return, for of late nothing of any importance that I have written has been printed, I send you offprints of some trifles which have been published in two different periodicals, *Gnomon* and the *Classical Review*. Later in the year I hope to be able to send something a little more substantial, for I have several articles awaiting publication but delayed for one reason or another».

77. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ San Eitrem⁷², μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Oslo, 15.7.1956*.

«Je m'empresse de vous accuser bonne réception du tome 6 de l'*Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς* de la *Faculté philosophie de l'Université d'Athènes*. En vous remerciant, je vous prie de croire, Monsieur le professeur, à mes sentiments les plus distingués.»

70. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἡ βασιλεία τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Β'», *δ.π.*, σσ. 178-224.

71. *Ο.π.*

72. Ὁ Eitrem εἶχε ἀναγορευθεῖ ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Σχολῆς τὸ 1937.

78. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ Eduard Spranger⁷³, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Tübingen, 17.7.1956.

«Auch in diesem Jahre haben Sie mir die Ehre erwiesen, mir das Philosophische *Jahrbuch* Ihrer Hochschule zuzusenden. Ich versichere, daß ich darüber eine große Freude empfinde. In dem Inhaltsverzeichnis schon erscheinen Männer, mit denen ich z.T. seit Jahrzehnten in guter wissenschaftlicher und persönlicher Verbindung stehe. Auch die Beiträge, die Sie, hochverehrter Herr Professor, gestiftet haben, finden mein lebhaftes Interesse und meine Bewunderung. Empfangen Sie die besten Wünsche für Ihre rege wissenschaftliche Wirksamkeit und für Ihr persönliches Leben».

79. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Albert Debrunner, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Bern, 18.7.1956.

«[Albert Debrunner] dankt bestens für die Zusendung des wertvollen Bandes der Erinnerung an G. Hatzidakis, den großen Schöpfer der historischen neugriechischen Grammatik».

80. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Philologisches Seminar der Universität Bonn*) τοῦ καθηγητῆ Hans Herter, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Bonn, 18.7.1956.

«Wieder haben Sie im Namen der Athener Philosophischen Fakultät mich mit einem neuen Bande Ihrer *Jahrbücher* erfreut, wofür ich Ihnen den allerbesten Dank aussprechen möchte. Eine ganze Reihe von Aufsätzen waren mir darin für meine Studien sehr willkommen, so die feinsinnige Untersuchung von Prof. Vourveris über Spiel und Erziehung bei Platon⁷⁴ und die beiden aktuellen Darlegungen von Prof. Marinatos über die Mauern von Mykene und die ältesten Schriftsysteme⁷⁵. Sehr dankenswert und wichtig sind die verschiedenen lexikalischen Beiträge⁷⁶, besonders von dem verewigten Prof. Koukoules, dessen byzantinische Kulturgeschichte ich viel benutze, und ferner die Publikationen neuer Texte, darunter die von Ihnen selber stammende Veröffentlichung des hochinteressanten Berichtes über die Regierung des Sultans Murat II⁷⁷. Auch die Belegsammlung für die drei Bucheinteilun-

73. Ὁ Spranger εἶχε ἀναγορευθεῖ ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Σχολῆς τὸ 1937.

74. Κωνσταντίνου Ι. Βουρβέρη, «Παιδιά καὶ Παιδεία (Σωκράτης – Πλάτων – Ἀριστοτέλης)», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. Ζ' (1955-1956), σσ. 469-526.

75. Σπυρίδωνος Μαρινάτου, «Καδμήϊα γράμματα», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. Ζ' (1955-1956), σσ. 531-541.

76. Φαίδωνος Ι. Κουκουλέ, «Νεοελληνικῶν λέξεων καὶ φράσεων παλαιότερα μνεία», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. Ζ' (1955-1956), σσ. 225-338.

77. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἡ βασιλεία τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Β', β.π., σσ. 178-224.

gen des thukydideischen Werkes⁷⁸ ist mir sehr schätzenswert und so noch die Ausführungen über den Polisstrat, die pythagorischen Goldenen Worte⁷⁹ und die genaue Untersuchung über praepes bei Ennius⁸⁰. Aber ich habe mir auch philosophische, sprachpsychologische und andere Aufsätze angesehen und so sehr förderliche Stunden anregender Lektüre gehabt. Darf ich Ihnen und den Athener Herren Kollegen noch einmal herzlich für die wertvolle Gabe danken und Ihnen meine besten Grüße und Empfehlungen mit allen guten Wünschen senden!».

81. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Università di Padova. Seminario di Filologia Classica*) τοῦ καθηγητῆ Giuseppe Schirò, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Roma, 24.7.1956*.

«Grazie di vero cuore del magnifico volume dell' *Ἐπετηρίς* che bene esprime la fervida ed eccellente attività della vostra Facoltà. Congratulazioni quindi al Preside e Direttore dell' *Annuario*!».

82. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ Max Pohlenz, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Göttingen den 11.8.1956*.

«Für die freundliche Übersendung der Festschrift Ihrer Universität zum Gedächtnis von G. Chatzidakis erlaube ich mir Ihnen meinen aufrichtigsten Dank zu sagen. Ich habe von der reichen Fülle des Inhalts dieses stattlichen Bandes, mit dem Sie den großen Gelehrten geehrt haben, mit Interesse Kenntnis genommen, bin allerdings infolge Krankheit zu meinem Bedauern nicht in der Lage, ihn so durchzuarbeiten, wie ich es wünschte».

83. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Universität Hamburg. Philosophisches Seminar*) τοῦ καθηγητῆ Günter Ralfs, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Hamburg, 14.8.1956*.

«Sie haben mir wieder eine große Freude gemacht mit dem ungemein wertvollen und inhaltsreichen *Jahrbuch* Ihrer Fakultät: *Epistemonike Epe-teris* 1956. Haben Sie meinen herzlichen Dank für diese freundliche Gabe. Ich habe einen Teil der Aufsätze und Abhandlungen mit lebhaftem Interesse gelesen und werde nun das wertvolle *Jahrbuch* wieder Herrn Dr. Karatzas

78. Θησεῶς Στ. Τζαννετάτου, «Αἱ διαιρέσεις τοῦ ἔργου τοῦ Θουκυδίδου», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ζ' (1955-1956), 381-422.

79. Γεωργίου Θ. Σακελλαρίου, «Τὸ Πυθαγόρειον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα καὶ ἡ αἰωνία ἀξία αὐτοῦ», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ζ' (1955-1956), σσ. 354-364.

80. Πέτρου Κολακλίδου, «Παρατηρήσεις εἰς τὸν Ἑννιον (Σημασίαι καὶ χρήσεις τοῦ praepes)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ζ' (1955-1956), σσ. 590-596.

für die Bibliothek des neugriechischen Seminars zur Verfügung stellen, damit es möglichst vielen Studenten zugute kommt. Darf ich Sie bitten, Herrn Professor Theodorakopoulos und Herrn Professor Vourveris meine besten Grüße zu übermitteln?».

84. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *École Pratique des Hautes-Études. Section des Sciences Historiques et Philologiques. Sorbonne*) τοῦ καθηγητῆ Paul Lemerle, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Paris, 18.8.1956.

«J'ai bien reçu, par vos soins, le nouveau volume de l'*Annuaire de la Faculté des Lettres d'Athènes* et je vous en remercie vivement. Dans ce beau et riche volume, que vous avez dirigé, et qui est dédié à la mémoire d'un si grand suivant, j'ai particulièrement goûté votre édition des chapitres du Barberini 111 consacrés à Murad II⁸¹; puis le précieux répertoire du regretté Ph. Koukoulés⁸². Je vous adresse donc mes félicitations et le témoignage de ma gratitude, et je vous prie d'accepter, monsieur le Professeur et cher Collègue, l'assurance de mes sentiments les meilleurs et les plus dévoués».

85. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Otto Regembogen, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Heidelberg 26.8.1956.

«Es drängt mich, bevor ich Heidelberg zu einem längeren Erholungsaufenthalt verlasse, Ihnen für die lebenswürdige Gabe des wertvollen wissenschaftlichen *Jahrbuchs der Philosophischen Fakultät* meinen herzlichen Dank zu sagen. Natürlich habe ich, durch vielfältige andere Arbeiten behindert, noch nicht das Ganze lesen können, aber doch mit Erstaunen und Bewunderung festgestellt, wie viele verschiedene Wissenschaftsgebiete in den Aufsätzen, die in dem *Jahrbuch* versammelt sind, vertreten werden. Es wird mir eine besondere Genugtuung sein, mit fortschreitender Zeit von diesen Aufsätzen, so weit sie irgendwie sich mit meinen eigenen Gebieten berühren, Kenntnis zu nehmen. Daß das Ganze dem Andenken von Georg Chatzidakis gewidmet ist und über ihn biographische und andere Angaben enthält, verleiht der Gabe in meinen Augen einen besonderen Wert. So lassen Sie mich meinen aufrichtigen Dank wiederholen und dem Unternehmen weiterhin eine so fruchtbare Entwicklung wünschen».

81. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἡ βασιλεία τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Β΄», ὁ.π., σσ. 178-224.

82. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἐπιμνημόσυνος λόγος εἰς Φαίδωνα Κουκουλέν», ὁ.π., σσ. 630-632.

86. Ἐπιστολή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀθηναγόρα, μὲ χρονική ἔνδειξη: 12.9.1956 (ἀγνστ' Σεπτεμβρίου ιβ').

«Μετ' ἐξαιρετικῆς χαρᾶς ἐλάβομεν τὸ παρὰ τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ἑλλογιμότητος ἀποσταλὲν ἡμῖν ἀξιόλογον ἔργον Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διὰ τε τὴν τοιοῦτω λεπτῷ τρόπῳ ἐκδήλωσιν τῶν πλουσίων αἰσθημάτων, τὴν εὐγενῇ προσφορὰν καὶ τὴν καλὴν τῆς ἐπικοινωνίας ταύτης εὐκαιρίαν. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον εὐχαριστούμεθα μελετῶντες αὐτὸ ἐκ τοῦ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ προκαλεῖ καὶ ἐκ τῆς ιδέας ὅτι θὰ θησαυρίσωμεν δι' αὐτοῦ τὴν καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικὴν Βιβλιοθήκην».

87. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *The University of Reading. Department of Classics*) τοῦ καθηγητῆ J. M. R. Cormack, μὲ χρονική ἔνδειξη: 5.8.1957.

«Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς γιὰ τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα ποὺ εἶχατε τὴν καλοσύνην νὰ μοῦ στείλετε. Σὲ μερικὲς ἡμέρες θὰ σᾶς στείλω ὡς ἀντίδωρον ἓνα μικρὸ βιβλίον ποὺ ἐδημοσίευσα στὸ τυπογραφεῖον τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου περὶ τὴς ἐπιγραφῆς ἐλληνικῆς τῆς Ἀφροδισιάδος τῆς Καρίας».

88. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Université de Paris. Faculté des Lettres. Section d'Histoire*) τοῦ καθηγητῆ Rodolphe Guiland, μὲ τοποχρονική ἔνδειξη: *La Plaine, St-Marcellin, Isère, 6.8.1957*.

«Merci bien vivement de votre extrême obligeance à m'avoir fait parvenir le tome VII de l'*Epistèmonikè Epetèris de la Faculté de Philosophie de l'Université d'Athènes*. Je le présenterai, comme toujours, avec grand plaisir et à la REG⁸³ et aux BSL⁸⁴. C'est merveille de voir la régularité avec laquelle vous faites paraître votre *Annuaire*. La variété des sujets traités me semble être une image fidèle de l'activité de mes très chers collègues Grecs et nul plus que moi ne se réjouit de cet épanouissement en Grèce des études littéraires et philosophiques, dont Byzance n'est pas absente. En vous remerciant, une fois encore, bien vivement et en vous souhaitant, mon cher collègue, de reposantes vacances, dont chacun de nous a besoin, croyez toujours à ma bien cordiale et dévouée amitié».

89. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ H. Hommel, μὲ τοποχρονική ἔνδειξη: *Tübingen, 10.8.1957*.

«Wieder haben Sie mich nicht mit der kostbaren Gabe eines Jahresbandes Ihrer schönen und inhaltsreichen *Epetiris* erfreut, und ich sage Ihnen und

83. *Revue des Études Grecques*.

84. *Byzantinoslavica*.

den anderen beteiligten Herren Kollegen dafür meinen aufrichtigen Dank. Zugleich muß man Ihnen Glück wünschen, daß Sie diesen stattlichen Band wieder so schön herausgebracht haben – auch ein Zeichen dafür, daß man in Ihrem Lande für die Ihnen und uns gleichermaßen am Herzen liegenden Studien des Klass. Altertums große Opfer zu bringen gewillt und imstande ist».

90. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Helmut Berve⁸⁵, µὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Erlangen, 16.8.1957.

«Für die freundliche Übersendung der Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς 1956/7, die wiederum eine Fülle bedeutender und hochinteressanter Aufsätze bringt, erlaube ich mir meinen ergebensten Dank zu sagen. Die regelmäßige Zusage des *Jahrbuches der Philosophischen Fakultät*, die mich einst mit der Würde eines Dr.h.c. auszeichnete, läßt mich immer wieder Verbundenheit mit der berühmten Universität zu Athen dankbar empfinden».

91. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Paul Lemerle, µὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Paris, 25.8.1957.

«Je vous remercie très vivement d'avoir bien voulu me faire envoyer le septième volume de l'*Annuaire de la Faculté des Lettres d'Athènes*. Il représente, comme chaque année d'ailleurs, une très belle réalisation, dont il convient de vous féliciter. J'y ai pour ma part trouvé beaucoup de choses intéressantes: votre propre contribution⁸⁶; plusieurs excellentes études sur l'antiquité qui ne sauraient laisser indifférent quelqu'un qui fut γενικὸς γραμματεὺς τῆς γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς⁸⁷; et pour le byzantiniste, les contributions de mes deux amis, les professeurs D. Zakythinos⁸⁸ et N. Tomadakis⁸⁹. Le volume tout entier donne la plus flatteuse idée de l'activité de la Faculté des Lettres d'Athènes. Je vous prie donc d'accepter encore mes remerciements et mes félicitations et du croire, Monsieur le Professeur et cher Collègue, à mes sentiments les meilleurs et les plus dévoués».

85. Ὁ Berve εἶχε ἀναγορευθεῖ ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Σχολῆς τὸ 1937.

86. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Θερειανοῦ καὶ Κάλβου φιλολογικὴ πολεμικὴ (ἔγνωστον δοκίμιον τοῦ ποιητοῦ τῶν Ὡδῶν)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ζ' (1956-1957), σσ. 480-522.

87. Ἦδη ἀπὸ τὸ 1931, ὁ Lemerle εἶχε διορισθεῖ μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.

88. Διονυσίου Α. Ζακυθινοῦ, «Ἱστορικὸι σταθμοί», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ζ' (1956-1957), σσ. 453-460.

89. Νικολάου Β. Τωμαδάκη, «Ἦσαν βάρβαροι αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ Μιχαὴλ Χωνιάτου;», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ζ' (1956-1957), σσ. 88-109.

92. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin*) τοῦ καθηγητῆ *Johannes Irmscher*, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Berlin*, 3.9.1957.

«Für die Zusendung der *Ἐπετηρίς* danke ich Ihnen verbindlich und habe mit großem Interesse von dem Inhalt Kenntnis genommen. Ich bin gern bereit, dafür etwas von uns zum Tausch anzubieten, da ich es begrüßen würde, wenn wir auch in Zukunft die *Ἐπετηρίς* erhalten könnten. Bitte teilen Sie mir Ihre Wünsche mit».

93. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ *Eduard Spranger*, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Tübingen*, 6.9.1957.

«Mit herzlichem Dank bestätige ich den Empfang des *Philosophischen Jahrbuchs* für 1956/57. Ich empfinde es als eine besondere Ehre, daß Sie bei der Versendung regelmäßig an mich denken. Es hat sich schon eine ansehnliche Reihe der gehaltvollen Bände bei mir angesammelt. In dem neuesten Band steht am Schluß ein Nachruf auf Professor Blachos⁹⁰. Ich habe ihn auch gekannt und verehrt. Genehmigen Sie, hochverehrter Herr Kollege, den Ausdruck der lebhaften Verehrung und großen Dankbarkeit».

94. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Harvard University. Institute for Classical Studies*) τοῦ καθηγητῆ *Werner Jaeger*⁹¹, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 28.9.1957.

«I thank you very much for sending me the recent volume of your *Epeteris* (1956-57), which will interest me very much. I see to my pleasure that it contains very interesting articles, including even some on Latin literature⁹² and one on Isocrates⁹³, which seems to concern me directly. My congratulations and many many thanks for your great kindness in letting me have this splendid volume. With best regards, Sincerely yours».

90. Διονυσίου Α. Ζακυθηνοῦ, «Μνημόσυνον Νικολάου Βλάχου», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ζ' (1956-1957), σσ. 547-548.

91. Ἐργοβιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. στὸ κείμενο τοῦ Θησέως Στ. Τζαννετάτου, «*Warner Jaeger*», *Ἀθηνᾶ*, τόμ. ΞΕ' (1961), σσ. 249-253.

92. Ἐρρίκου Α. Σκάσση, «In Thesaurum Linguae Latinae (Addenda et corrigenda)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ζ' (1956-1957), σσ. 127-142, τοῦ ἰδίου «Δείγματα ἐκ τοῦ *Λατινοελληνικοῦ Λεξικοῦ*», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ζ' (1956-1957), σσ. 143-176, Κωνσταντίνου Ν. Ἡλιοπούλου, «Αἱ ἐτυμολογίαι παρ' Οὐάτρωνι, Κικέρωνι καὶ Τίτῳ Λιβίῳ», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ζ' (1956-1957), σσ. 385-413, Πέτρου Κολακλίδου, «Νέαι παρατηρήσεις εἰς τὸν Ἔννιον», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ζ' (1956-1957), σσ. 414-418.

93. Θησέως Στεφ. Τζαννετάτου, «Ὁ πράγματι προέχων ἐν τῷ Πανηγυρικῷ τοῦ Ἰσοκράτους σκοπός», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ζ' (1956-1957), σσ. 419-452.

95. *Επιστολικό δελτάριο του καθηγητή Börje Knös, με τοποχρονική ένδειξη: Στοκχόλμη 19.11.1957.*

«Σας εύχαριστώ θερμά για τη μεγάλη καλοσύνη που είχατε να μου στείλετε τον τόμο 1956-57 της *Επιστημονικής Έπετηρίδος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών*. Είναι περιττό να Σας πω πόσο όφελίμοι μου είναι οι *επιστημονικές μελέτες* που υπό την διεύθυνσίν Σας *έκεί βγήκαν*. Άλλη μιὰ φορὰ Σας εύχαριστώ πολὺ πολὺ καὶ Σας παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῆς μεγάλης ἐκτιμῆσεώς μου καὶ τῶν φιλικῶν μου αἰσθημάτων».

96. *Επιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Greek Archdiocese of North and South America) τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Μιχαήλ, με χρονική ένδειξη: 5.12.1957.*

«Ἐπιθυμῶ νὰ Σας εύχαριστήσω θερμότατα διὰ τὴν ἀποστολὴν ἀντιτύπου τῆς *Επιστημονικῆς Έπετηρίδος της Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*. Περιέχει σπουδαιότατας μελέτας, τὰς ὁποίας εἰς πρώτην εὐκαιρίαν θὰ μελετήσω μετὰ ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος. Πρόκειται τῷ ὄντι περὶ μιᾶς ἐκδόσεως, ἡ ὁποία τιμᾷ ἐξαιρετικὰ τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐκφράζω πρὸς Ὑμᾶς ἐγκάρδια συγχαρητήρια καὶ Σας διαβεβαιῶ ὅτι καὶ ἡ Έπετηρίς αὕτη, ὡς καὶ αἱ προηγούμεναι, θὰ καταλάβουν θέσιν ἐξαιρετικὴν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βιβλιοθήκῃ».

97. *Επιστολή τοῦ καθηγητῆ Gyula Moravcsik, με τοποχρονική ένδειξη: Βουδαπέστη, 16.12.1957.*

«Πρὸ μερικῶν ἡμερῶν ἔλαβα τὸν νέον τόμον τῆς *Έπετηρίδος σας* (1956-1957) καὶ σπεύδω νὰ Σας ἐκφράσω τὰς θερμοτάτας εύχαριστίας μου. Καὶ αὐτὸν τὸν τόμον ἐμελέτησα μὲ ἐνδιαφέρον».

98. *Επιστολή τοῦ καθηγητῆ Petre Năsturel, με τοποχρονική ένδειξη: Bucarest, 26.1.1958.*

«Je vous remercie encore une fois pour l'envoi des volumes VI et VII de l'*Annuaire de la Faculté de Philosophie*».

99. *Επιστολικό δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Max Pohlenz, με τοποχρονική ένδειξη: Göttingen, 26.7.1958.*

«Für das sehr wertvolle Geschenk, das Sie mir mit den neuen Bande der *Έπετηρίς* bereitet haben, sage ich Ihnen, sowie Ihren Mitarbeitern meinen herzlichsten Dank».

100. *Επιστολικό δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Στυλιανοῦ Καφωμένου, με τοποχρονική ένδειξη: Θεσσαλονίκη, 27.7.1958.*

«Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὴν φιλικὴ ἀποστολὴ τοῦ *Χρονικοῦ περὶ τῶν Τούρκων σουλτάνων*⁹⁴ καὶ τοῦ *Η' τόμου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς*. Ὡς μικρὸν ἀντίδωρον σᾶς στέλνω ἓνα ἀντίτυπο μελέτης μου ποὺ δημοσίευσα στὸν *Ζ' τόμο τῆς δικῆς μας Ἐπετηρίδος*, τὸν ὁποῖο μὲντοι συμπληρωθῇ θὰ λάβετε, ἐλπίζω, καὶ ὁλόκληρον».

101. Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τιτλοφόρο: *The University of Reading, Faculty of Letters, Whiteknights Park*) τοῦ καθηγητῆ *J. M. R. Cormack*, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Berks, Ἀγγλία, 29.7.1958*.

«Θερμὲς εὐχαριστίες διὰ τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον βιβλίον *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς*, τόμ. *Η'* ποὺ εἶχατε τὴν εὐγενῆ καλοσύνην νὰ μοῦ στείλετε».

102. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Byzantinisches Institut Scheyern Obb.*) τοῦ καθηγητῆ *Bonifaz Kotter*, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Scheyern, 29.7.1958*.

«Sie haben die Güte uns neuerdings Ihr neuestes Werk (*Chronik über die türkischen Sultane*⁹⁵) und die Nummer 8 der *Epistemonike Epeteris* zugehen zu lassen. Ich danke Ihnen aufrichtig für diese Aufmerksamkeit. Leider vermisste ich die Rechnung und ich würde Sie bitten uns diese noch zugehen zu lassen. Hätte ich eine adäquate Gegengabe, so würde ich Ihnen diese schicken. Leider aber verfüge ich darüber noch nicht».

103. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *École Pratique des Hautes-Études. Section des Sciences Historiques et Philologiques. Sorbonne*) τοῦ καθηγητῆ *Paul Lemerle*, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Paris, 31.7.1958*.

«Je viens d'avoir, par l'entremise des Pères Assomptionnistes, les deux volumes que vous avez eu l'amabilité d'envoyer chez eux à mon intention: l'*Annuaire de la Faculté des Lettres*, et l'édition de la *Chronique des Sultans*⁹⁶. Je vous remercie vivement pour l'un et l'autre, et je vous en félicite vivement. L'édition de la *Chronique* est une très belle réalisation scientifique, qui apporte un document neuf, et ne laisse rien à dériver dans sa présentation et son commentaire. Quant à l'*Annuaire* de votre Faculté, en plus d'une série d'excellentes études, j'y ai trouvé l'annonce de ma nomination comme Docteur honoris causa de votre Faculté⁹⁷. Vous savez que c'est un honneur

94. Γεωργίου Θ. Ζώρα, *Χρονικὸν περὶ τῶν Τούρκων σουλτάνων*, ὁ.π., Ἀθήναι 1958.

95. Ὁ.π.

96. Ὁ.π.

97. Πρόκειται γιὰ ἀνακοίνωση τῆς ἀπόφασης ποὺ ἔλαβε ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή, τὸν Μάρ-

au quel j'ai été très sensible. Je suis donc heureux de trouver ici l'occasion de vous en remercier personnellement et bien sincèrement. Je vous prie d'accepter mes vœux de bonnes vacances –si toutefois votre grande activité vous laisse le temps de prendre des vacances– et de croire, monsieur et cher collègue, à mes sentiments les meilleurs et le plus dévoués».

104. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Exeter College. Oxford*) τοῦ καθηγητῆ Κωνσταντίνου Τρυπάνη, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 31.7.1958.

«Καὶ πάλιν ὅς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν Ἐπετηρίδα ποὺ εἶχατε τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ στείλετε. Ὁὰ χαρῶ πολὺ νὰ τὴν διαβάσω».

105. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ Franz Babinger, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: München, 1.8.1958.

«Sehr verehrter Herr Kollege Sie waren so überaus freundlich, mir auch in diesem Jahre das *Jahrbuch* Ihrer Facultät mit den zahlreichen so interessanten und wichtigen Beiträgen zugehen zu lassen und ich bedanke mich aufrichtig für diese Ihre Liebenswürdigkeit. Inzwischen habe ich auch als Sonderdruck den Beitrag von Joh. Kalitsounakis erhalten⁹⁸, den ich in diesem Jahre leider nicht hier habe sehen und sprechen können».

106. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ George Ostrogorsky, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Belgrade, 1.8.1958.

«Je vous remercie très cordialement de ce que vous avez bien voulu m'envoyer l'édition complète de la *Chronique des Sultans turcs*⁹⁹ du Cod. Barb. gr. 111 que vous venez de publier. Je suis très heureux d'avoir cette excellente et très importante publication et je vous prie d'accepter ma sincère gratitude et en même temps mes meilleures félicitations pour l'accomplissement de ce grand et important travail. De même je vous suis très reconnaissant de m'avoir envoyé l'*Annuaire de la Faculté des Lettres de l'Université d'Athènes*, si riche d'importants articles et d'informations intéressantes et utiles. J'espère que j'aurai le plaisir de vous rencontrer au congrès de Munich¹⁰⁰ et

τιο τοῦ 1958, νὰ ἀπονείμει τὸν τίτλο τοῦ ἐπίτιμου διδάκτορα στὸν Lemerle. Ἡ ἀναγόρευση τοῦ ἔγινε μετὰ δυὸ χρόνια, στίς 4 Ἀπριλίου 1960. Βλ. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς κινήσεως τῆς Σχολῆς τοῦ ἔτους 1957-1958», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Η' (1957-1958), σσ. 584-585.

98. Ἰωάννου Καλιτσουνάκη, «Ἡ ἀναβίωσις τῶν κλασσικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Η' (1957-1958), σσ. 325-450.

99. Γεωργίου Θ. Ζώρα, *Χρονικὸν περὶ τῶν Τοῦρκων σουλτάνων*, β.π., Ἀθῆναι 1958.

100. Πρόκειται γιὰ τὸ ΙΑ' Διεθνὲς Συνέδριο Βυζαντινῶν Σπουδῶν ποὺ ἔγινε στὸ Μόναχο, ἀπὸ τίς 15 ἕως τίς 20 Σεπτεμβρίου 1958.

je vous prie, Monsieur et cher Collègue, d'accepter l'expression de mes sentiments les meilleurs et le plus dévoués».

107. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Università di Messina. Facoltà di Lettere e Filosofia. Istituto di Glottologia*) τοῦ καθηγητῆ *Oronzo Parlangeli*, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Novoli, 1.8.1958*.

«Ricevo ora il nuovo, magnifico volume della Sua *Epistemonike Epeteris* e mi congratulo vivamente per la brillante attività della Sua scuola. Piuttosto, conoscendo la Sua cortese parzialità nei miei riguardi, oso dirLe che non mi è giunto il volume precedente (Z': 1956-1957). Vuol essere così gentile da disporne l'invio, in modo che la mia raccolta possa essere completa? La ringrazio in anticipo. Conto di rivederla presto a Monaco¹⁰¹ in ottima salute».

108. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Université de Paris. Faculté des Lettres. Section d'Histoire*) τοῦ καθηγητῆ *Rodolphe Guiland*, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *La Plaine, St-Marcellin, Isère, 2.8.1958*.

«Je vous remercie bien vivement du Tome VIII de l'E.E. de la *Faculté de Philosophie de l'Université d'Athènes*, que je viens de recevoir. J'aurai plaisir, comme d'habitude, pour le présenter dans la *REG*¹⁰² et dans les *BSL*¹⁰³, pour les articles qui les intéressent. Je suis en vacances dans l'Isère, comme d'habitude, jusque vers le 15 octobre. Mais, à partir du 1er octobre prochain, je deviens professeur honoraire et je transmets le flambeau à mon jeune ami Paul Lemerle, qui prendra ma succession. Je vais pouvoir revenir au *Cérémonial de Constantin VII Porphyrogénète* et avancer le *Commentaire sommaire*, qui doit accompagner la traduction. Je vous souhaite, mon cher Collègue, de reposantes et fécondes vacances et en vous remerciant, une fois encore, je vous prie de croire, à mes sentiments toujours les plus amicaux».

109. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Philologisches Seminar der Universität Bonn*) τοῦ καθηγητῆ *Hans Herter*, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Bonn, 2.8.1958*.

«Darf ich Ihnen besten Dank sagen für die freundliche Übersendung des neuesten Bandes Ihrer *Epeteris*, in meinem eigenen Namen wie auch in dem des Bonner Philologischen Seminars, dem Sie ebenfalls ein Exemplar haben zukommen lassen! Der neue Jahrgang ist in würdiger Weise dem Ge-

101. Πρόκειται γιὰ τὸ ΙΑ' Διεθνὲς Συνέδριο Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

102. *Revue des Études Grecques*.

103. *Byzantinoslavica*.

denken an den großen Freiheitsdichter Dionysios Solomos geweiht¹⁰⁴, vor allem durch die eindrucksvolle Gedenkrede, die Sie selber ihm gehalten haben. Auch sonst lohnt die Lektüre wieder im reichsten Maße für uns klassische Philologen, sowohl was unsern speziellen Fachbereich angeht wie auch für die Kenntnis des modernen Griechenlands, das mit dem alten innig zusammenhängt. So bin ich auch sehr dankbar für die ausgiebige Darstellung, die Kalitsunakis von den klassischen Studien der Griechen seit der Befreiungszeit gegeben hat¹⁰⁵, in der so mancher mir wohlvertraute Name auftaucht! Im Gefühl der Verbundenheit mit Ihrer hohen Fakultät, die mich im vorigen Jahre so freundlich bewillkommnet hat, bin ich mit den schönsten Grüßen und Empfehlungen an Sie selber und Ihre verehrten Herren Kollegen».

110. *Επιστολικό δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Andre Mirambel, με τοποχρονική ἔνδειξη: Paris, 5.8.1958.*

«Ἐλαβα τελευταίως τοὺς δυὸ τόμους τοὺς ὁποίους μοῦ κάνατε τὴν τιμὴν νὰ μοῦ στείλετε, τὴν Ἑπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ τὸ Χρονικὸν περὶ τῶν Τούρκων Σουλτάνων¹⁰⁶. Σᾶς ἐκφράζω τίς πρὸ θερμῆς μου εὐχαριστίες, καὶ σᾶς συγχαίρω γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ σας δράση, ἡ ὁποία φέρει στὴν ἱστορίαν μίαν τόσο πλούσιαν καὶ πολύτιμον συμβολήν».

111. *Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Eduard Spranger, με τοποχρονική ἔνδειξη: Tübingen, 8.8.1958.*

«Auch in diesem Jahr haben Sie mir die Ehre und Güte erwiesen, mir das *Philosophische Jahrbuch* zu schicken, das nun schon seit mehreren Jahren meine Bibliothek in besonderer Weise ziert. Ich bitte Sie, meinen herzlichen Dank für Ihr mich außerordentlich beglückendes Gedenken entgegen zu nehmen».

112. *Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο με τιτλοφόρο: University of Illinois) τοῦ καθηγητῆ Alexander Turyn, με τοποχρονική ἔνδειξη: Urbana, Illinois, 8.8.1958.*

«I have just received your magnificent edition of the Barberini *Chronicle*¹⁰⁷ as well as the *Yearbook of the Athens Faculty of Philosophy* which you were most kind to send me. I wish to express to you my grateful appreciation

104. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Διονύσιος Σολωμός ὁ ἐθνικός ποιητὴς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος (1798-1857)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Η' (1957-1958), σσ. 11-31.

105. Ἰωάννου Καλιτσουνάκη, «Ἡ ἀναβίωσις τῶν κλασσικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν», *δ.π.*, σσ. 325-450.

106. Γεωργίου Θ. Ζώρα, *Χρονικὸν περὶ τῶν Τούρκων σουλτάνων*, *δ.π.*, Ἀθῆναι 1958.

107. *Ο.π.*

of your kindness and thoughtfulness and my sincerest congratulations on your new impressive scholarly achievement which makes a splendid addition to your prominent record and a substantial service to Byzantine learning. I am sorry that I shall not attend the meeting in Munich¹⁰⁸, in which you most probably will participate. But our personal meeting will be delayed only for a year. In the summer of 1959 I am planning to go to Europe on my sabbatical leave, and in the course of that extended stay I shall not fail to revisit Greece».

113. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Παγκύπριον Γυμνάσιον ἐν Λευκωσίᾳ) τοῦ καθηγητῆ Κ. Σπυριδάκι, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Ἐν Λευκωσίᾳ, 12.8.1958.

«Πολὺ σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἐξαίρετου ἔργου σας *Χρονικὸν περὶ τῶν Τούρκων σουλτάνων*¹⁰⁹ καὶ τοῦ Η' τόμου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου. Εἶναι ἀμφότερα ἐκλεκτὰ δείγματα τῆς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης καὶ παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὰ συγχαρητήριά μου. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ πολὺ σᾶς παρακαλῶ, ἂν εἶναι δυνατόν, νὰ μᾶς σταλῇ ὁ Ζ' τόμος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐλλείπει, δι' ὃ καὶ σᾶς εὐχαριστῶ ἐκ τῶν προτέρων».

114. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: R. K. Universiteit. Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte) τοῦ καθηγητῆ Ferdinand Jozef de Waele, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Nijmegen, 17.8.1958.

«Καὶ τὴν Ἐπετηρίδα ἐφέτος τὴν ἔλαβον μὲ αἰσθήματα αὐξηθέντος ἐνδιαφέροντος ἀφοῦ εἶμαι τώρα ἕνας ἀπὸ τὸν κύκλον σας¹¹⁰. Ἀλήθεια: μεγίστη τιμὴ τὴν ὁποία καθ' ἡμέραν ἐκτιμῶ καὶ εὐγνωμονῶ».

115. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Wiener Slavistisches Jahrbuch Herausgegeben vom Institut für Slavische Philologie an der Universität Wien) τοῦ καθηγητῆ R. Jagoditsch, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Wien, 18.8.1958.

«Ich bitte Sie für liebenswürdige. Übersendung der von Ihnen veröffentlichten Werke: *Epistemoniki Epetiris* und *Chronikon peri toon Tourkoon Soultanoon*¹¹¹ meinen verbindlichsten Dank entgegenzunehmen. Sie haben mir mit diesem wertvollen Geschenk eine große Freude bereitet».

108. Πρόκειται γιὰ τὸ ΙΑ' Διεθνὲς Συνέδριο Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

109. Γεωργίου Θ. Ζώρα, *Χρονικὸν περὶ τῶν Τούρκων σουλτάνων*, ὁ.π., Ἀθήναι 1958.

110. Ὁ de Waele εἶχε ἀναγορευθεῖ λίγους μῆνες νωρίτερα ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Σχολῆς. Βλ. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς κινήσεως τῆς Σχολῆς τοῦ ἔτους 1957-1958», ὁ.π., σ. 584.

111. Γεωργίου Θ. Ζώρα, *Χρονικὸν περὶ τῶν Τούρκων σουλτάνων*, ὁ.π., Ἀθήναι 1958.

116. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Biblioteca Beato Angelico*) τοῦ καθηγητῆ Giulio Ansaldi, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Roma, 21.8.1958.

«Ho ricevuto per la Biblioteca e per me il tomo VIII dell' *Annuario Scientifico* da Lei diretto. La ringrazio vivamente del cortesissimo invio, che è anche segno del Suo buon ricordo, da me particolarmente apprezzato».

117. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ Sir Steven Runciman, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Londres, 22.8.1958.

«Je vous remercie très cordialement pour votre amabilité en m'envoyant le dernier numéro de l' *Epetiris* de l'Université, que je trouve plein d'articles d'un grand intérêt et importance. Bien sincèrement».

118. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Fritz Schachermeyr¹¹², μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Wien, 22.8.1958.

«Nehmen Sie meinen herzlichsten Dank für die Übersendung der beiden Werke: a) über die *Türkische Sultane*¹¹³ des cod. 111 und b) den starken Band der *Epistemoniki Epetiris* (der gerade auch für den Althistoriker und Archäologen Ersprifliches enthält). Indem ich Sie beglückwünsche zu diesen schönen Werken und mich darüber freue, daß in Griechenland so umfangreiche Bücher trotz aller wirtschaftlicher Schwierigkeiten gedruckt werden können».

119. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Golgate University. Classics Department*) τοῦ καθηγητῆ John E. Rexine, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 2.9.1958.

«Ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη τώρα λαμβάνω τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας εἶσθε διευθυντὴς καὶ τὴν διαβάζω μὲ μεγάλη χαρὰν καὶ πολὺ ἐνδιαφέρον. Ὅπως γνωρίζετε ἔχω ἤδη γράψει κριτικὰς γύρω ἀπ' τὴν Ἐπετηρίδα εἰς διάφορα ἀμερικανικὰ περιοδικά¹¹⁴».

120. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Klassisch-Philologisches Seminar der Universität Zürich*) τοῦ καθηγητῆ Heinz Haffter, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Zürich, 18.9.1958.

112. Ὁ Schachermeyr ἀναγαυρῆθηκε τρία χρόνια ἀργότερα, τὸ 1961, ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Σχολῆς. Ἐργοβιογραφικὰ στοιχεῖα βλ. στὸ κείμενο τοῦ Γεωργίου Στυλ. Κορρέ, «Fritz Schachermeyr», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΚΗ' (1979-1985), σσ. 625-630.

113. Γεωργίου Θ. Ζώρα, *Χρονικὸν περὶ τῶν Τούρκων σουλτάνων*, δ.π., Ἀθῆναι 1958.

114. Βιβλιοπαρουσιάσεις τόμων τῆς *ΕΕΦΣΠΑ* ἀπὸ τὸν John E. Rexine εἶχαν ἤδη δημοσιευθεῖ στὰ παρακάτω ἀμερικανικὰ περιοδικά: *Athene, The American Magazine of Hellenic Thought* (Illinois), τόμ. 15/3 (Autumn 1954), σσ. 138-139, *The Classical Weekly*, τόμ. 49/12 (19 March 1956), σσ. 164-166, *The Classical Bulletin* (Department of Classical Languages at Saint Louis University), τόμ. 34/1 (November 1957), σ. 10.

«Das der Universität Zürich zugeschickte *Jahrbuch* Ihrer Fakultät (*Annuaire scientifique de la Faculte de Philosophie de l'Universite d'Athenes* 1957-1958) ist der Bibliothek des Klassisch-Philologischen Seminars übergeben worden. Wir freuen uns, dieses *Jahrbuch* mit verschiedenen Beiträgen zur klassischen Altertumswissenschaft zu besitzen und sprechen Ihnen für Ihr liebenswürdiges Geschenk unsern aufrichtigen Dank aus. Wir erlauben uns, Ihnen als Gegengabe einige Dissertationen der Universität Zürich aus dem Gebiete der Altertumswissenschaft zuzusenden».

121. *Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Raffaele Cantarella, με τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Milano, 28.9.1958.*

«Tornato da Monaco trovo il volume VIII della *Ἐπετηρίς*, così vario e interessante nel contenuto, e mi affretto ad esprimerle i miei ringraziamenti vivissimi, compiacendomi sinceramente con Lei. Nel grato ricordo del nostro incontro a Monaco¹¹⁵ (e sempre nella speranza di rivederci nella bella Grecia) mi abbia molto cordialmente Suo».

122. *Ἐπιστολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀθηνάγορα, με χρονικὴ ἔνδειξη: 30.9.1958 (ἀληθὲς Σεπτεμβρίου ἔτος).*

«Μετὰ χαρᾶς ἐλάβομεν καὶ πάνυ ἡδέως διεξήλθομεν καὶ τὸ νέον παρὰ τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ἑλλογιμότητος ἀποσταλὲν ἡμῖν ἀντίτυπον τῆς *Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος* τῆς *Φιλοσοφικῆς Σχολῆς* τοῦ *Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*. Εὐχαριστοῦντες θερμῶς διὰ τὴν πρόφρονα ἀποστολὴν, συγχαίρομεν ἐγκαρδίως τῇ ὑμετέρᾳ Ἑλλογιμότητι διὰ τὴν περισπούδαστον ταύτην ἐργασίαν καὶ εὐχόμεθα ὅπως ὁ Ὑψίστος δαφνίως ἐνισχὴ ὑμᾶς καὶ πάντας τοὺς ἀγαπητοὺς συνεργάτας ὑμῶν εἰς συνέχισιν ἐπὶ ὅτι μῆξιτον τῶν ἐν τῷ πεδίῳ τῶν γραμμάτων δοκίμων καὶ ἀγλαοκάρπων ἐπιδόσεων πάντων ὑμῶν».

123. *Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο με τιτλοφόρο: Università di Palermo) τοῦ καθηγητῆ Giuseppe Valentini, με χρονικὴ ἔνδειξη: 28.10.1958.*

«Non so come ringraziare convenientemente cotesta Facoltà e Lei personalmente, illustre Professore, del prezioso dono dell' *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς* 1957-1958. Ricco di validi studi e contributi, vario di interessamenti, chiaro segno dell'elevatezza degli studi letterari nella Grecia odierna, esso costituirà un altro anello della catena di stima e di simpatia che lega i miei allievi alla Grecia immortale e sempre ricca di luce. La prego, Chiarissimo Professore, di riferire i miei sensi di gratitudine anche agli illustri colleghi di cotesta Facoltà».

115. Πρόκειται γιὰ τὸ ΙΑ' Διεθνὲς Συνέδριο Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

124. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Biblioteca d'Arte Beato Angelico*) τοῦ καθηγητῆ Giulio Ansaldi, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Roma, 20.3.1959.

«Mi giunge il nuovo volume della Sua importante rivista. Le esprimo il più vivo ringraziamento non solo per il gradito omaggio destinato alla nostra Biblioteca ma perchè in questo modo Ella mi dimostra il Suo cortesissimo interessamento alla nostra attività».

125. Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τιτλοφόρο: *The University of Reading, Faculty of Letters, Whiteknights Park*) τοῦ καθηγητῆ J. M. R. Cormack, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 4.8.1959.

«Σὰς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα (1958-9) ποὺ εἶχατε τὴν καλὸσύνην νὰ μοῦ στείλετε».

126. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Université de Paris. Faculté des Lettres. Section d'Histoire*) τοῦ καθηγητῆ Rodolphe Guiland, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: La Plaine, St-Marcellin, Isère, 8.8.1959.

«Merci bien vivement pour le Tome IX de l'EEPhSPA, que je viens de recevoir, retransmis ici, où je suis en vacances, comme chaque année. Magnifique volume, riche d'études de toute nature. D'impartiaux compliments doivent aller en reconnaissance à son Directeur. J'espère que vous prenez vous aussi de reposantes vacances. Pour ma part je suis en train de corriger les épreuves d'un ouvrage, qui paraîtra fin de l'année dans la Collection de la Faculté des Lettres et Sciences Humaines de Paris et contenant 12 études, publiées depuis 1925 dans des Revues diverses. Il s'agit d'études sur la civilisation byzantine, mais aucune étude de titulature et d'histoire des institutions, qui paraîtront, réunies en plusieurs volumes, en 1961, dans la Collection d'Irmscher. J'espère, si j'en ai le temps écrire diverses études de topographie, toujours en fonction du Commentaire sommaire à donner pour le *Livre II du Cérémonial*. Encore une fois, mon cher Collègue, bonnes vacances, fructueux travail et toujours mes plus cordiales amitiés».

127. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ Sir Steven Runciman, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: London, 9.8.1959.

«Thank you for your kindness in sending me the Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς of the Philosophical School of the University. I find it, as always, most interesting, particularly your important article on Constantine Palaeologos¹¹⁶».

116. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Αἱ τελευταῖαι πρὸ τῆς ἀλώσεως δημηγορίαι Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου καὶ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Θ' (1958-1959), σσ. 510-538.

128. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Universität Wien. Der Dekan der Philosophischen Fakultät) τοῦ καθηγητῆ Albin Lesky¹¹⁷, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Wien, 10.8.1959.

«Der unterzeichnete Dekan der Philosophischen Fakultät erlaubt sich für die wertvolle Zusendung des *Wissenschaftlichen Jahrbuches der Philosophischen Fakultät Athen* aufrichtigst zu danken».

129. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Istituto di Archeologia. Università di Napoli) τοῦ καθηγητῆ D. Mustilli, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Napoli, 10.8.1959.

«Ho ricevuto con molto piacere il volume della *Scuola Filosofica dell'Università di Atene*, diretto da Te. Se la Biblioteca della Scuola gradisce, farò inviare gli ultimi volumi dei *Rendiconti dell'Accademia di Archeologia e Lettere di Napoli*. Colgo l'occasione per inviarti i migliori saluti e spero, fra qualche tempo, di venire per un periodo tosto lungo in Grecia».

130. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Biblioteca Apostolica Vaticana) τοῦ Prefetto A. M. Albareda, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Città del Vaticano, 11.8.1959.

«Nell'accusare ricevuta di *Epistemonike Epeteris* Tomo IX - 1958/1959, rinnovo a nome della Biblioteca Apostolica Vaticana sentiti ringraziamenti per il gentile omaggio insieme al mio vivo compiacimento ed augurio. La Biblioteca possiede già le annate 1953/1954; 1955/1956; 1957/1958: sarebbe possibile completare la raccolta con le annate mancanti? Da parte mia sarei lieto di poter ricambiare con qualche pubblicazione della Vaticana che la S. V. potrebbe scegliere dal Catalogo che Le viene inviato».

131. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Università di Bari. Facoltà di Lettere e Filosofia) τοῦ καθηγητῆ Salvatore Impellizeri, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Bari, 11.8.1959.

«Il magnifico volume dell'*Annuario Scientifico della Facoltà di Filosofia dell'Università d'Atene* che mi è giunto ieri, mi fa ricordare che Le dovevo ancora un ringraziamento per l'altro Suo bel volume di *Studi Eptanesiaci*¹¹⁸,

117. Ὁ Lesky ἀναγορεύθηκε ὀκτῶ χρόνια ἀργότερα, τὸ 1967, ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Σχολῆς. Τότε δημοσιεύθηκε στὴν Ἑπετηρίδα ἡ ὁμιλία του «Τὸ μήνυμα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς τραγωδίας» ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. ΙΗ' (1967-1968), σσ. 20-29, καθὼς καὶ ἡ μελέτη του «Der Kampf um die Rechtsidee im griechischen Denken», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. ΙΗ' (1967-1968), σσ. 30-48.

118. Γεωργίου Θ. Ζώρα, Ἑπτανησιακὰ Μελετήματα, [Σπουδαστήριο Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν], τόμ. Β', Ἀθῆναι 1959.

che ho già letto con immenso interesse. La ringrazio ora vivissimamente sia dell'uno che dell'altro. Vedrò un po' se potrò farne una recensione in qualche nostra rivista».

132. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Max Pohlenz, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Göttingen, 11.8.1959.

«Für die Übersendung des wertvollen *Wissenschaftlichen Jahrbuches der Philosophische Fakultät* sage ich Ihnen meinen besten Dank».

133. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Philologisches Seminar der Universität Bonn*) τοῦ καθηγητῆ Hans Herter, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Bonn, 19.8.1959.

«Darf ich Ihnen besten Dank sagen für die freundliche Übersendung des neuen Bandes der *Epeteris* der Athener Fakultät! Ich habe ihn wieder mit großem Interesse durchgesehen und mir den reichen Inhalt zunutze gemacht, die wertvollen Beiträge zu verschiedenen antiken Texten, die Neuveröffentlichung der beiden Mosaiks aus Kephallenia¹¹⁹ und den überraschenden Aufschluß über das delphische Chasma¹²⁰, das erschöpfende Bild des Alexander Philhellen¹²¹ u.v.a. Von Ihren beiden eigenen Beiträgen interessierte mich besonders der Aufsatz über die Herrscherreden vor der Eroberung von Byzanz, obwohl sie fiktiv sind, wie Sie sicher zu Recht annehmen, fühlt man sich doch mit tiefer Bewegung in die Ereignisse zurückversetzt».

134. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Paul Lemerle, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Paris, 27.8.1959.

«Je vous remercie vivement, monsieur et cher collègue, de m'avoir envoyé le dernier tome de l'*Annuaire de la Faculté des Lettres*, qui est fort beau et très riche. J'y ai lu avec un particulier intérêt votre étude sur les discours prêtés à Constantin XII à Mehmed¹²²: je partage tout-à-fait vos conclusions. Croyez je vous prie, monsieur et cher Collègue, à mes sentiments les meilleurs et tout dévoués».

119. Σπυρίδωνος Μαρινάτου, «Δυὸ ἐπιγράμματα ἐκ Κεφαλληνίας», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Θ' (1958-1959), σσ. 355-361.

120. Σπυρίδωνος Μαρινάτου, «Τὸ δελφικὸν χάσμα καὶ τὸ "πνεῦμα" τῆς Πυθίας», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Θ' (1958-1959), σσ. 342-354.

121. Ἀποστόλου Β. Δασκαλάκη, «Ἀλέξανδρος Α' ὁ Φιλέλλην (Ἡ Μακεδονία κατὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Θ' (1958-1959), σσ. 217-341.

122. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Αἱ τελευταῖαι πρὸ τῆς ἀλώσεως δημογραφίαι Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου καὶ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ», *δ.π.*, σσ. 510-538.

135. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Byzantinische Zeitschrift*) τοῦ καθηγητῆ Franz Dölger¹²³, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: München, 30.8.1959.

«Soeben von einem 4 – wöchigen Kuraufenthalt in Bad Wörishofen zurückgekehrt, finde ich Ihre Sendung: *Epistimoniki Epetiris der Philos. Fakultät der Universität Athen* II, 9, vor und möchte nicht säumen Ihnen hierfür zu danken, wie auch für alle die überaus liebenswürdigen Gaben, welche ich immer von Ihrer Seite empfangen darf. Um endlich einmal den Versuch zu unternehmen, mich erkenntlich zu erweisen, erlaube ich mir gleichzeitig ein Exemplar meiner allmählich schon wieder veraltenden-Aufsatzsammlung: *Byzanz und die europäische Staatenwelt* zu übersenden. Ich habe auch Ihren Aufsatz über die Reden der beiden im Kampf um Byzanz sich gegenüberstehenden großen Persönlichkeiten: Konstantin XII (...) und Mehmed II¹²⁴ mit großem Interesse gelesen. Ich bin völlig Ihrer Ansicht, daß keine der von Leonardus Chiensis, Sphrantzes und dem Chronisten des Barb. gr. 111 einerseits und Kritobulos anderseits überlieferten ausführlichen Reden jemals in annähernd dieser Form gehalten worden sind, nur scheint mir dies viel sicherer zu sein als dies in Ihrem Aufsatz erscheint. Der Urheber dieser Form ist zweifellos Leonardus von dem sie nicht Sphrantzes, sondern dessen Interpolator (vermutlich Makarios von Monembasia) übernommen hat, dem in Rom der Brief des Leonardus an den Papst natürlich leicht zugänglich war; daher stammt auch die Form beim Chronisten der Barb. 111 - Kritobulos aber, der Nachahmer des Thukydides, folgt seinem Vorbild auch darin, daß er großartige Reden erfindet und seinen Lesern mit "attischer" Eleganz serviert. Ich würde mich freuen, wenn Sie diese meine Ansicht billigen könnten. Ich höre nicht ganz selten von Ihnen, wenn liebe Schüler von mir aus Athen hierher zum Studium zurückkehren, und freue mich jedesmal, wenn ich höre, daß es Ihnen gut geht, und an Ihren Schriften sehe, wie erfolgreich und fruchtbar Sie arbeiten. Ich selber werde in wenigen Monaten emeritiert werden und werde dann hoffentlich etwas freier sein in der wissenschaftlichen Arbeit».

136. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Università di Palermo. Seminario di Filologia Classica*) τοῦ καθηγητῆ Luigi Alfonsi, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Varese, 4.9.1959.

«La ringrazio sentitamente dell'invio dell'*Annuario della Facoltà di Lettere di Atene* con tanti studi di interesse diretto per me (dal vocabolario

123. Ὁ Dölger εἶχε ἀναγορευθεῖ ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Σχολῆς τὸ 1937.

124. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Αἱ τελευταῖαι πρὸ τῆς ἀλώσεως δημηγορίαι Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου καὶ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ», *δ.π.*, σσ. 510-538.

latino-greco¹²⁵ a quello sulle testimonianze degli scrittori cristiani, particolarmente Clemente Alessandrino, sui misteri eleusini¹²⁶ ecc.), con tante notizie di colleghi ed amici, con i Suoi stessi contributi su Solomòs nella valutazione di Nicola Manzaros¹²⁷. Ho apprezzato molto, particolarmente nella celebrazione di Tomadakis¹²⁸, la delicatezza di tocco con cui si ricordano passate pagine dolorose. Ed io che rammento la sofferenza di quel 28 ottobre, quando con le lagrime agli occhi appresi dell'attacco alla Grecia, non trovo altra giustificazione, per chi ebbe la follia dell'atto, se non l'ignoranza di cultura classica, assoluta poi in greco, che poteva regnare nella testa di un maestro elementare [Mussolini]!! La Grecia è sacra alla civiltà del mondo, e come umanista mi sento un po'... sacerdote di questo culto, che è culto della bellezza e dello spirito. Spero nel '60 di poter venire finalmente ad Atene¹²⁹ e di poter trovare, come Pindaro, la città incoronata di viole!».

137. *Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Børje Knös, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Στοκχόλμη, 16.9.1959.*

«Σᾶς εὐχαριστῶ θερμὰ γὰρ τῇ μεγάλῃ καλοσύνῃ ποὺ εἶχατε νὰ μοῦ στείλετε τὸ τεῦχος 1958-59 τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ πολλὴν ὠφέλειαν διάβασα κιόλας μερικὰ ἄρθρα, κυρίως ὅ,τι ἐγράψατε ἐσεῖς γὰρ τὶς δημηγορίες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ τοῦ Μωάμεθ τοῦ Πορθητῆ¹³⁰».

138. *Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Tufts University. Department of Classics) τοῦ καθηγητῆ Μιχάλη Πέθη, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Massachusetts, 1.10.1959.*

«Μὲ μεγάλῃ χαρὰ ἔλαβα τὴν θαυμάσια Ἐπετηρίδα σας καὶ θερμὰ εὐχαριστῶ. Εἶμαι πολὺ εὐτυχής, γιατί οἱ προσπάθειές μου νὰ προωθήσω τὰ Νεοελληνι-

125. Ἐρρίκου Α. Σκάσση, «Συνέχεια τοῦ Λατινοελληνικοῦ Λεξικοῦ», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Θ' (1958-1959), σσ. 485-500.

126. Γεωργίου Μυλωνᾶ, «Μαρτυρίαι Χριστιανῶν συγγραφέων διὰ τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσίνος», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Θ' (1958-1959), σσ. 7-58.

127. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Νικολάου Μαντζάρου: Σκιαγραφία τοῦ Σολωμοῦ», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Θ' (1958-1959), σσ. 116-139.

128. Νικολάου Β. Τωμαδάκη, «Τὸ ΟΧΙ τοῦ 1940 καὶ ἡ ἐθνικὴ ἀντίστασις ἐν Ἡπείρῳ κατὰ τὸν Π' αἰῶνα», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Θ' (1958-1959), σσ. 161-172.

129. Πράγματι ὁ Alfonsi ἤρθε στὴν Ἀθήνα καὶ ἔκανε ὁμιλία στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολή, στίς 30 Μαΐου 1960. Ἡ ὁμιλία δημοσιεύθηκε κατόπιν στὴν Ἐπετηρίδα: Luigi Alfonsi, «La Grecia in Virgilio», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΒ' (1961-1962), σσ. 501-514.

130. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Αἱ τελευταῖαι πρὸ τῆς ἁλώσεως δημηγορίαι Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου καὶ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ», ὁ.π., σσ. 510-538.

καὶ Γράμματα στὴν Ἀμερικὴ βρίσκουν τὴν κατανόηση καὶ ὑποστήριξη ἀνάμεσα στοὺς πνευματικούς ἡγέτες τῆς Ἑλλάδας. Φυσικὰ στὴν πρώτη σειρὰ τῶν ἡγετῶν αὐτῶν βρίσκεσθε καὶ ἐσεῖς μὲ τὴν δράση σας καὶ τὸ πολύτιμο ἔργο σας ποὺ πολὺ ἐκτιμῶν».

139. Ἐπισκεπτῆριο τοῦ καθηγητῆ Jacques Bompaire, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Rennes, 12.10.1959.

«[Jacques Bompaire] adresse au Professeur Zoras ses remerciements les plus sincères pour l'envoi de l' *Ἐπετηρίς* 1958/59. Il a pris connaissance, ainsi que ses collègues de la Section de Grec, avec le plus vif intérêt des divers articles: en particulier le vôtre sur Constantin Paléologue¹³¹. Il vous prie d'agréer l'expression de ses sentiments les plus distinguées».

140. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Ἑλληνικὸν Ἰνστιτούτον Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν) τῆς καθηγήτριας Σοφίας Ἀντωνιάδη, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Βενετία, 21.10.1959.

«Πολὺ σᾶς εὐχαριστῶ καὶ ἀτομικῶς καὶ ἐκ μέρους τοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν (1958-1959) ποὺ εἵχατε τὴν καλοσύνην νὰ μοῦ στείλετε. Τὴν διεξῆλθα ὅσον μοῦ μένει καιρὸς ἀπὸ τὰς πολλὰς μου ἀσχολίας καὶ ἡῦρα συνεργασίας μεγάλου ἐνδιαφέροντος. Σᾶς συγχαίρω διὰ τὴν ἰδικὴν σας συμβολήν. Ἰδιαιτέρως ἡ μετάφρασις τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Σολωμοῦ ἀπὸ τὸν Μάντζαρον¹³² θὰ ἐξυπηρετήσῃ πολλὸν ὅσους καταγίνονται μὲ τὸν ἐθνικὸν μας ποιητὴν. Καὶ πάλιν σᾶς εὐχαριστῶ διότι πλουτίζετε τὴν ἀρχομένην βιβλιοθήκην τοῦ Ἰνστιτούτου μας».

141. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Ferdinand Jozef de Waele, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Nijmegen, 31.12.1959.

«Καὶ ὅτι κάθε ἔτος μὲ τιμᾶτε μὲ τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς μοῦ δίδει ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν διότι βλέπω τότε ἓνα καθ' ἓνα τοὺς ἀγαπητοὺς φίλους καὶ συναδέλφους μου! Γεώργιέ μου, μὴ μᾶς λησμονῆς, οὔτε μεῖς τὸ κάνομεν».

142. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Leopold Breyer, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Hollabrunn, 28.1.1960.

«Σᾶς εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Σας, τὴν ὁποία εἵχατε τὴν καλοσύνην, νὰ

131. Ὁ.π.

132. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Νικολάου Μαντζάρου: Σκιαγραφία τοῦ Σολωμοῦ», ὁ.π., σσ. 116-139.

μου στείλητε πρὸ μερικῶν μηνῶν. Μοῦ προεξένησε μεγάλην χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν μελετῶντας τὸ τόσον ἐνδιαφέρον δι' ἐμὲ περιεχόμενόν της. Σᾶς ζητῶ συγγνώμην διὰ τὴν καθυστέρησιν τῆς παρούσης, καθότι ἤμουν ἀσθενὴς καὶ πολὺν καιρὸν εἰς νοσοκομεῖον. Παρακαλῶ θερμῶς, ὅπως διαβιβάσχητε τοὺς ἐγκαρδίους χαιρετισμούς μου εἰς τοὺς ἀξιοτίμους Καθηγητὰς Γεώργιον Κουρμούλην καὶ Νικόλαον Τωμαδάκη, τοὺς ὁποίους ἔχω νὰ ἰδῶ ἤδη ἀπὸ ἐξ καὶ πλέον ἐτῶν. Παρακαλῶ ὅπως δεχθῆτε τὸ συγχρόνως εἰς Ὑμᾶς ἀποστελλόμενον μικρὸν βιβλίον (Μετάφρασιν μὲ σχόλια τῆς Χρονογραφίας τοῦ Θεοφάνου) εἰς ἔνδειξιν τιμῆς».

143. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *The University of Texas. Department of History. Austin*) τοῦ καθηγητῆ Γ. Γεωργιάδη Ἀρνάκη, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Ἀθῆναι, 19.3.1960.

«Ὑστερα ἀπὸ προσεκτικὸ φυλλομέτρημα ὅλων τῶν τόμων τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, καὶ ἀφοῦ διάβασα πολλὰς ἀπὸ τὰς μελέτες ποὺ δημοσιεύονται ἐκεῖ, ἔργα σεβαστῶν καὶ προσφιλεστάτων καθηγητῶν μου, καθὼς καὶ ἐκλεκτῶν συναδέλφων, αἰσθάνομαι τὴν ψυχικὴν ἀνάγκην νὰ ἐπικοινωνήσω μαζὶ Σας γιὰ νὰ ἐκφράσω τὴν συγκίνησίν μου, καὶ ἰδίως τὰ αἰσθήματα τῆς υπερηφανείας καὶ εὐγνωμοσύνης ποὺ μὲ κατέχουν. Αἰσθάνομαι υπερηφάνειαν, διότι γίνεται τέτοιο σπουδαῖο ἔργο στὸ Πανεπιστήμιό μας, καὶ εὐγνωμοσύνην διότι μ' ἐπλουτίσατε μὲ τοὺς τόμους τῆς Ἐπετηρίδος καὶ τῶν ἔργων Σας. Ὁμολογῶ ὅτι, εὐρισκόμενος χιλιάδες μίλια μακριὰ ἀπ' ἐδῶ, δὲν κατάρθωσα νὰ ἐνημερωθῶ γιὰ τὸ ἔργο ποὺ ἡ Σχολὴ καὶ ἕκαστο ἀπὸ τὰ μέλη της ἐπιτελοῦν, ἔργο ποὺ ἀποτελεῖ ἀληθινὸ καύχημα ὅλων μας ποὺ περάσαμε ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο. Μὲ ἀληθινὴ συγκίνηση διάβασα τὰ ἔργα τῶν διδασκάλων μου ποὺ δὲν εὐρίσκονται πλέον στὴ ζωὴ καὶ βαθύτατα ἔνοιωσα τὰ λόγια τῶν συναδέλφων των περὶ τῶν βίων καὶ τῶν ἔργων ποὺ σταμάτησεν ὁ θάνατος. Μὲ ἐνδιαφέρον ἀνέγνωσα, ἐπίσης, καὶ τὰς ἄλλας εἰδήσεις περὶ τῆς Σχολῆς καὶ τῶν καθηγητῶν της. Ἡ Ἐπετηρὶς πραγματικὰ ἐνημερώνει τὸν ξενητεμένο τρόφιμο τῆς Σχολῆς καί, ἂν μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ μιλήσω γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου, οἱ τόμοι αὗτοί θ' ἀποτελέσουν μία γέφυρα, ποὺ θὰ ἐνώνῃ τὸ μακρινὸ Τέξας μὲ τὴν Ἀθῆνα. Σᾶς συγχαίρω ἀπὸ βάθους καρδίας γιὰ τὸ λαμπρὸ ἔργο ποὺ κάματε».

144. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Franz Babinger, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: München, 20.7.1960.

«Sie waren auch in diesem Jahre wieder so liebenswürdig, mir den Band II / 10 der *Epistimoniki Epetiris der philosophischen Fakultät Ihrer Universität* zugehen zu lassen. Ich beeile mich Ihnen für diese kostbare Gabe meinen aufrichtigen Dank zu sagen und Ihnen zur gleichen Zeit meine Bewunderung Ihrer Schaffenskraft auszusprechen. Dieser Band enthält für mich eine ganze

Reihe wichtiger Beiträge, so etwa den von Daskalakis¹³³ oder den —etwas seltsamen!— des Amerikaners Yohannan über die Vierzeiler des Omar Chajjām¹³⁴. Die Schlußkapitel, die mir von dem reichen wissenschaftlichen Bemühungen Ihrer Fakultät Kunde geben, haben mich sehr interessiert. Ich las mit großem Vergnügen die Ausführungen über Paul Lemerle, aus Anlaß der Verleihung der Ehrendoktorwürde, aus der Feder von D. A. Zakythinos¹³⁵».

145. Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τιτλοφόρο: *The University of Reading, Berks*) τοῦ καθηγητῆ J. M. R. Cormack, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 22.7.1960.

«Je vous remercie chaleureusement du volume d'Ἐπετηρίδος Ἐπιστημονικὴ que vous avez eu la bonté de m'envoyer; j'en suis très reconnaissant».

146. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Exeter College. Oxford*) τοῦ καθηγητῆ Κωνσταντίνου Τρυπάνη, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 22.7.1960.

«Εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὴν Ἐπετηρίδα, καὶ ποὺ ποτὲ δὲν μὲ ξεχνᾶτε. Χαίρω πάντοτε νὰ βλέπω τὰ κατὰ τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας καὶ ἐγὼ ὑπῆρξα μαθητής».

147. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Paul Lemerle, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Paris*, 31.7.1960.

«Je vous remercie vivement, monsieur et cher Collègue, de m'avoir fait envoyer le tome 10 de l'*Annuaire de la Faculté des Lettres*. J'y ai trouvé d'importantes contributions de vous-même dont vous me permettez de vous féliciter. J'y ai trouvé aussi le texte de la trop flatteuse présentation que m. D. Zakythinos avait bien voulu faire de moi¹³⁶, et cela me rappelle de très agréables souvenirs. Je vous souhaite de bonnes vacances (je pars moi-même demain pour trois ou quatre semaines), et vous prie de croire, monsieur et cher Collègue, à mes sentiments les meilleurs et bien cordialement dévoués».

148. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Max Pohlenz, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Göttingen* 1.8.1960.

133. Ἀποστόλου Α. Δασκαλάκη, «Ἡ θεοποίησις τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ σχέδια ἐλληνοασιατικῆς αὐτοκρατορίας», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ι' (1959-1960), σσ. 35-179.

134. John D. Yohannan, «One hundred years of Fitzgerald's *Rubaiyat* of Omar Khayyam», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ι' (1959-1960), σσ. 259-274.

135. Διονυσίου Ζακυθνοῦ, «Paul Lemerle (Εἰσῆγγελσις τοῦ τακτικοῦ καθηγ. κ. Διονυσίου Ζακυθνοῦ, κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἀναγορεύσεως εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, τὴν 4 Ἀπριλίου 1960)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ι' (1959-1960), σσ. 585-588.

136. Διονυσίου Ζακυθνοῦ, «Paul Lemerle», *δ.π.*, σσ. 585-588.

«Für die freundliche Zusendung des *Jahrbuches* Ihrer Fakultät sage ich Ihnen meinen verbindlichsten Dank».

149. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Tufts University. Department of Classics*) τοῦ καθηγητῆ Μιχάλη Πέθη, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Massachusetts*, 16.8.1960.

«Θερμὰ εὐχαριστῶ γιὰ τὴν εὐγενικὴ σας καλοσύνη νὰ μοῦ στείλετε τὴν Ἐπετηρίδα. Μεγάλῃ χαρὰ μοῦ ὤσαν τὰ διαφωτιστικὰ ἄρθρα σας».

150. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Alexander Turyn, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Urbana*, 20.8.1960.

«Je viens de recevoir le nouvel *Annuaire* de votre Faculté, publié sous votre rédaction et je m'empresse de vous exprimer mes remerciements les plus vifs de votre amabilité. J'y ai lu, avec un intérêt tout particulier, votre excellente étude sur Costis Palamas¹³⁷. Avec mon souvenir cordial et mes vœux les meilleurs, Votre très dévoué».

151. Ἐπιστολή (σὲ δύο φύλλα μὲ τιτλοφόρο: *Greek Archdiocese of North and South America*) τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἰακώβου, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 27.8.1960.

«Ἐλαβον πρὸς ταῖς ἄλλαις ὑμῶν ἐκδόσεσι καὶ συγγραφαῖς καὶ τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διὰ τὸν καταρτισμὸν τῆς ὁποίας εἴχετε ὑμεῖς ἀναλάβει τὴν εὐθύνην καὶ διεύθυνσιν (...) Κατὰ τὰς βραδυνὰς ὥρας καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς καθημερινῆς μου ἐργασίας ἐντρυφῶ πράγματι εἰς τὰ ἔργα σας καὶ ἀποθαυμάζω τὴν ἐπιστημονικότητά των, κυρίως ὅμως καὶ πρὸ παντὸς τὸ φιλολογικὸν εἶδος προσφορᾶς καὶ τὴν γραμμὴν, ἥ ὁποία ὁμιλεῖ βαθυτάτα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μελετητοῦ. Σᾶς ὀφείλω πολλὰς χάριτας διὰ τὰς βυζαντινὰς κυρίως μελέτας σας καὶ τώρα ἔρχεσθε νὰ μὲ στερήσητε καὶ τῶν ἰσχυρότερων λόγων ἐκφράσεως εὐγνωμοσύνης, μὲ τὴν δημοσιευομένην μελέτην σας εἰς τὴν Ἐπετηρίδα, περὶ τοῦ ποιητοῦ τῶν ἐθνικῶν μας παραδόσεων, Κωστῆ Παλαμᾶ¹³⁸».

152. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ Eduard Spranger, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Tübingen*, 2.9.1960.

«Bei der Rückkehr von der Sommerreise fand ich zu meiner großen Freude den diesmal besonders stattlichen Band des *Philosophischen Jahrhu-*

137. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς ποιητὴς τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Ι' (1959-1960), σσ. 11-34.

138. Ὁ.π.

ches Ihrer Universität. Ich bin stolz darauf, daß Sie meiner immer freundlich gedenken, und sehe mit Freude nun schon eine ganze Reihe der gehaltvollen Bände, die ich durch Ihre Güte empfangen. Auch diesmal sage ich Ihnen meinen lebhaft empfundenen Dank und bleibe in besonderer Verehrung».

153. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Istituto per la Storia del Risorgimento Italiano. Il Presidente*) τοῦ καθηγητῆ Alberto Maria Ghisalberti, μὲ τοποχρονική ἔνδειξη: Roma, 15.10.1960.

«Riconosco con profondo dolore che sono scandalosamente in colpa con te per non avere ancora risposto con una parola di ringraziamento al graditissimo omaggio dell'*Annuario Scientifico della Facoltà di Filosofia* della tua Università. Perdonami e pensa che sono stato occupato in maniera continuativa, in ogni momento, per l'Istituto, per l'Università e per quel benedetto *Dizionario biografico degli Italiani* che ho l'onore e l'onere di dirigere. Ad ogni modo, anche se tardivo, il mio ringraziamento è sincero. E così pure il mio compiacimento per la magnifica veste dell'*Annuario*. Spero che tu continuerai ad inviarlo a questo Istituto. Dimmi, ti prego, se ti sarebbe gradito il cambio con la nostra *Rassegna storica del Risorgimento*. Se sì, sarò lietissimo di fartela inviare».

154. Ἐπιστολή τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Παναγιώτη Πουλτίτσα, μὲ τοποχρονική ἔνδειξη: Ἐν Ψυχικῷ, 31.10.1960.

«Σᾶς εὐχαριστῶ θερμότατα διὰ τὴν φιλικὴν προσφορὰν τοῦ Γ' τόμου τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Καὶ ὁ νέος οὗτος, πλουσιώτατος εἰς περιεχόμενον καὶ λίαν ἐκλεκτὸς εἰς ποιόν, τόμος τῆς Ἐπετηρίδος περιποιεῖ μεγάλῃ τιμῇ εἰς τὴν Σχολὴν καὶ καθ' ὅλου εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκφράζω δι' ὑμῶν πρὸς αὐτὴν θερμὰ συγχαρητήρια καὶ τὸν ὀφειλόμενον δίκαιον ἔπαινον».

155. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Accademia Nazionale dei Lincei*) τοῦ καθηγητῆ Antonino Pagliaro, μὲ τοποχρονική ἔνδειξη: Roma, 10.1.1961.

«Le sono vivamente grato per il cortese invio del nuovo *Annuario della Facoltà di Lettere di Atene*. Si tratta di una pubblicazione di alto interesse, che riunisce una serie notevole di contributi, assai pregevoli, in numerosi campi. E più di uno fra essi toccano il dominio dei miei studi».

156. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Université de Paris. Faculté des Lettres. Le Doyen*) τοῦ καθηγητῆ André Aymard, μὲ τοποχρονική ἔνδειξη: En Sorbonne, 16.5.1961.

«Vous m'aviez demandé et je vous avais promis le texte du discours que

j'ai prononcé lors de la cérémonie du 19 avril dernier. Je vous l'adresse, heureux de n'avoir pas dépassé la date que vous m'aviez fixée. Je vous renouvelle aussi mes remerciements, puisque vous devez assurer la publication de ce texte¹³⁹. Veuillez agréer, Monsieur le Professeur et cher collègue, l'expression de mes sentiments très cordiaux».

157. *Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Ἑλληνική Κοινοτική Συνέλευσις Κύπρου. Κοινοτική Βουλὴ. Πρόεδρος) τοῦ Κ. Σπυριδάκι, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Ἐν Λευκωσίᾳ, 10.10.1961.*

«Ποῦ σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς πρὸ μικροῦ ἐκδοθείσης Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τῆς περιόδου 1960-61 περιέχουσας πρᾶγματι λίαν ἐνδιαφερούσας μελέτας».

158. *Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Σπουδαστήριον Κλασσικῆς Φιλολογίας καὶ Ἀρχαίας Ἱστορίας) τοῦ καθηγητῆ Κωνσταντίνου Γρόλλιου, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Θεσσαλονίκη, 12.10.1961.*

«Ἐλαβα μὲ μεγάλην μου χαρὰ καὶ τὸν ΙΑ' τόμον τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὴν ὁποίαν διευθύνετε καὶ σπεύδω νὰ σᾶς ἐκφράσω διὰ τῆς παρούσης μου τὰς εὐχαριστίας μου καὶ τὰ συγχαρητήριά μου διὰ τὴν πλουσίαν ὕλην τῆς, μεστὴν ἀνθρωπιστικῆς σοφίας».

159. *Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ Sir Steven Runciman, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Londres, 12.10.1961.*

«Merci beaucoup pour votre grande amabilité en m'envoyant le dernier numéro de la Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς. J'en suis très reconnaissant».

160. *Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: Ἱερὰ Μητρόπολις Πριγκιπωννήσων) τοῦ μητροπολίτη Πριγκιπωννήσων Δωροθέου, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 14.10.1961.*

«Ἐκφράζω θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν πρόφροναν ἀποστολὴν καὶ τοῦ ΙΑ' τόμου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Εἶσθε ἄξιος πολλῶν συγχαρητηρίων διὰ τὴν λαμπρότητα τῆς ἐκδόσεως. Μελετῶ πάντοτε μὲ βαθεῖαν προσοχὴν καὶ θερμὸν ἐνδιαφέρον ὅ,τι εἰ-

139. Πρόκειται γιὰ τὸ κείμενο τῆς ὁμιλίας ποὺ εἶχε ἐκφωνήσει στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ ὁ Aymard, ἓνα μῆνα νωρίτερα, στίς 19 Ἀπριλίου 1961, κατὰ τὴν τελετὴ τῆς ἀναγόρευσής του σὲ ἐπίτιμο διδάκτορα. Στὴ συνέχεια τὸ κείμενο δημοσιεύθηκε στὴν Ἐπετηρίδα: «Ὁμιλία τοῦ κ. André Aymard κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἀναγορεύσεως ὡς ἐπίτιμου διδάκτορος τῆς Φιλοσοφικῆς», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. ΙΑ' (1960-1961), σσ. 614-619.

να ιδικόν Σας, ὅπως εἰς τὸν ἐν λόγῳ τόμον τὸ ἔργον τοῦ Ἀνδρέου Κάλβου Ὡδὴ εἰς Ἰονίους¹⁴⁰».

161. Ἐπιστολικὸ δελτάριο τοῦ καθηγητῆ Max Pohlenz, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Göttingen, 14.10.1961.

«Für die liebenswürdige Zusendung des Bandes Wissenschaftliches Jahrbuch der Philosophische Fakultät der Universität Athen 1960/61, spreche ich Ihnen meinen verbindlichsten Dank aus».

162. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Gennadius Library. American School of Classical Studies) τοῦ Francis R. Walton, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 16.10.1961.

«I wish to thank you for your kindness in sending me a personal copy of the current *Epistemonike Epeteris of the Philosophical School*. As a former editor myself (of the American Philological Association, 1954-1959), I appreciate the immense labor and devotion that goes into the publication of such a work, and I congratulate you upon the general excellence of the volume, as well as upon your own distinguished contributions to it. I have already read with great interest several of the articles, and I look forward to reading others when time permits».

163. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Gymnasium. Zeitschrift für Kultur der Antike und humanistische Bildung) τοῦ καθηγητῆ Franz Bömer, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Ἀμβούργον, 17.10.1961.

«Σᾶς εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως διὰ τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τὴν ὅποιαν εἶχατε πάλιν τὴν καλοσύνην νὰ μοῦ στείλετε καὶ τὴν ὅποιαν διαβάζω μὲ πολλὴ ἐνδιαφέρον».

164. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Centre National de la Recherche Scientifique. Institut de Recherche et d'Histoire des Textes) τοῦ Marcel Richard, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Paris, 17.10.1961.

«Je viens de recevoir le tome XI de votre revue *Epistimoniki Epeteris* et je vous remercie vivement de ce beau cadeau. J'ai naturellement remarqué tout de suite le catalogue des manuscrits de Sp. Loverdos (déformation professionnelle)¹⁴¹, mais aussi bien d'autres choses que je lirai avec grand plaisir.

140. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἀνδρέου Κάλβου: Ὡδὴ εἰς Ἰονίους», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΑ' (1960-1961), σσ. 11-54.

141. Φαίδωνος Κ. Μπουμπουλίδου, «Κατάλογος ἑλληνικῶν χειρογράφων κωδίκων Βιβλιοθήκης Σπυρ. Λοβέρδου», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΑ' (1960-1961), σσ. 402-445.

J'ai beaucoup regretté de n'avoir pas pu aller vous dire au revoir avant de quitter Athènes».

165. *Επιστολή του Οικουμενικού Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ἀθηναγόρα, με χρονική ένδειξη: 18.10.1961 (αλξά' Οκτωβρίου ιη').*

«Διὸ καὶ πολλῇ ἐντεῦθεν συγκινήσει δεξάμενοι τὸ προφρόνως παρὰ τῆς ὑμετέρας λίαν ἡμῖν ἀγαπητῆς καὶ περισπουδάστου Ἑλλογιμότητος ἀποσταλὲν ἔργον Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 1960-1961, προαγόμεθα ἐκφράσαι αὐτῇ θερμὰ συγχαρητήρια καὶ τοῖς συνεργάταις αὐτῆς ἐπὶ τῇ συγγραφῇ καὶ ἐγκαρδίους εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ, εὐχόμενος πλουσίαν ἐφ' ὑμᾶς τὴν χάριν καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Κυρίου».

166. *Επιστολή (σὲ φύλλο με τίτλοφόρο: Congresso Internazionale di Studi sull'età Angioina. Società di Storia per la Puglia) τοῦ καθηγητῆ Giuseppe Agnello, με τοποχρονική ένδειξη: Siracusa, 20.10.1961.*

«Mi giunge, graditissimo, il nuovo volume dell'*Annuario scientifico* di filosofia di codesta Università. Mi compiaccio vivamente con Lei, che ne è l'illuminato direttore, dei magnifici risultati che è riuscito a conseguire in un settore così importante della cultura e Le faccio i più fervidi auguri per una sempre più feconda attività. Sono assai lieto di averLa recentemente riveduta e voglio sperare che i convegni scientifici ci diano nuove e più frequenti occasioni di incontrarci».

167. *Επιστολή του μητροπολίτη Χαλδίας Κυρίλλου, με τοποχρονική ένδειξη: Πόλις, 24.10.1961.*

«Ἐλαβον τὸν τόμον 1960-1961 τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Σὰς εὐχαριστῶ ἀπείρως, διότι μοῦ ἐδώσατε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐντυφῇσω εἰς τὸ θαυμάσιον περιεχόμενόν του καὶ νὰ περάσω ὥρας πνευματικῆς ἐξάρσεως. Διεξεληθὼν τὰς ἐπιστολάς ποῦ δημοσιεύετε τῶν Τερτσέτη καὶ Θωμαζαίου¹⁴², ἐστάθην εἰς τὴν σελίδα 568 ἐπὶ μιᾶς φράσεως τοῦ τελευταίου, ὅτι οἱ Ἕλληνες τοῦ Φαναρίου μεταφέρουν εἰς Ἀθήνας τὴν Τουρκίαν μᾶλλον παρὰ τὸ Βυζάντιον. Πιστεύω νὰ ὁμολογήσετε καὶ σεῖς ὅτι ἡ κρίσις αὐτῇ εἶναι πολὺ σκληρὰ καὶ ἀδικος».

168. *Επιστολή (σὲ φύλλο με τίτλοφόρο: University College, Dublin) τοῦ καθηγητῆ Donald Nicol, με χρονική ένδειξη: 30.10.1961.*

142. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Γ. Τερτσέτης καὶ Ν. Θωμαζαῖος. Ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία. Ἀγνωστον πολιτικὸν δοκίμιον τοῦ Τερτσέτη», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. 1Α' (1960-1961), σσ. 524-590.

«Θέλω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω πάρα πολὺ γιὰ τὸ ἀντίτυπον τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος, τὸ ὁποῖον εἶχατε τῇ χάριν νὰ στείλετε. Θὰ εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ χρήσιμο γιὰ μένα. Ἐλπίζω ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἔχω τὴν εὐκαιρίαν νὰ σᾶς στείλω ἓνα ἀντίτυπο ἀπὸ μίαν μελέτη μου ὡς ἀνταλλαγή».

169. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *The University of Texas. Department of History. Austin*) τοῦ καθηγητῆ Γ. Γεωργιάδη Ἀρνάκη, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 4.11.1961.

«Μὲ μεγάλη χαρὰ ἔλαβα τὸν ΙΑ' τόμον τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Σχολῆς, τὸν ὁποῖον εἶχατε τὴν καλὸσύνην νὰ μοῦ στείλετε. Τὸν διεξῆλθον ἀμέσως μὲ ἰσχυρὰ καὶ πολλὰ ἐδιδάχθην ἀπὸ τὸ περιεχόμενόν του. Σᾶς συγχαίρω, Ἐσᾶς καὶ τὴν Σχολήν, διὰ τὴν πνευματικὴν δραστηριότητά, ποὺ ἐκδηλώνεται ποικιλοτρόπως, εἰς τὴν Ἐπετηρίδα καὶ εἰς τόσα ἄλλα πεδία. Ἐχω, χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν Σας, σειρὰν δλόκληρον τῆς Ἐπετηρίδος, μοῦ λείπει ὅμως ὁ δέκατος τόμος, τὸν ὁποῖον θὰ ἤθελα ν' ἀποκτήσω. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ μοῦ τοὺς στέλνετε τοὺς τόμους αὐτοὺς, τοὺς τόσον πολυτίμους, δωρεάν. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ πῆτε καὶ τί ὀφείλω, διὰ νὰ ἐμβάσω τὸ ἀντίτιμον. Λυποῦμαι ποὺ δὲν κατάρθωσα νὰ ἔλθω εἰς τὴν Ἀχρίδα, εἰς τὸ Βυζαντινὸν Συνέδριον¹⁴³. Ἐκεῖ θὰ Σᾶς ἔβλεπα, καθὼς καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς φίλους, διδασκάλους καὶ συναδέλφους. Πῶς εἶναι ὁ κύριος Ζακυθηνός; Ἀπὸ τὴν Ἐπετηρίδα βλέπω τὴν δραστηριότητά του καὶ τὸν καμαρώνω. Εὐχομαι νὰ μὴν κουράζεται εἰς βάρος τῆς ὑγείας του. Τοὺς χαιρετισμούς μου σ' ὅλους».

170. Ἐπισκεπτήριο τοῦ καθηγητῆ Jacques Bompaire, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 18.11.1961.

«[Jacques Bompaire] remercie vivement le Professeur G. Zoras de l'envoi de l'*Epétérís de la Faculté des Lettres d'Athènes*, 1960-1961, et en lui redissant le plaisir qu'il a eu de le rencontrer à Ochrida¹⁴⁴, il le prie de croire à ses sentiments les plus distingués».

171. Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Alexander Turyn, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Urbana, Illinois, 26.12.1961.

«Je vous demande pardon de vous écrire si tard pour vous remercier le plus vivement du volume de l'*Annuaire* de votre Faculté que vous avez eu l'amabilité de me faire parvenir. Je suis rentré à Urbana de mon voyage européen assez tard, vers la fin du mois d'octobre, et de mon retour étais assez

143. Πρόκειται γιὰ τὸ ΙΓ' Διεθνὲς Συνέδριον Βυζαντινῶν Σπουδῶν ποὺ ἔγινε στὴν Ἀχρίδα, ἀπὸ τῆς 10 ἕως τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1961.

144. Πρόκειται γιὰ τὸ ΙΓ' Διεθνὲς Συνέδριον Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

occupé par les choses qui se sont accumulées pendant mon absence. J'espère que vous allez me pardonner ce retard. Puis-je vous féliciter à cause de ce volume et vos contributions importantes et intéressantes qui s'y trouvent? C'est un grand plaisir pour moi d'observer, grâce à vous, l'activité vitale de votre Faculté si distinguée. J'ai passé en été plus de 4 mois en Europe, mais j'étais tellement absorbé par mon travail que je n'ai pas réussi à faire un voyage, même de brève durée, en Grèce. J'espère toujours que je pourrai le faire la prochaine fois. Naturellement, j'avais de vos nouvelles par mon ami Geanakoplos. Avec mes remerciements réitérés, je vous prie, Cher Confrère et Ami, d'agréer mes vœux les meilleurs pour le Nouvel An ainsi que l'expression de mes sentiments les plus distingués».

172. Ἐπιστολή τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Παναγιώτη Πουλίτσα, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Ἐν Ψυχικῷ, 8.9.1962.

«Εὐχαρίστως ἔλαβον καὶ τὸν νέον τόμον, IB' τῆς δευτέρας περιόδου, τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ σᾶς εὐχαριστῶ θερμότατα διὰ τὴν προσφορὰν αὐτοῦ καὶ τὴν εὐγενῶς συνεχιζομένην ἀποστολὴν τῆς Ἐπετηρίδος. Πλούσιος καὶ ὁ τόμος οὗτος εἰς εὐχρυσον καὶ οὐσιῶδες περιεχόμενον, προσεπιμαρτυρεῖ τὴν λαμπρὰν ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν τῆς ὑμετέρας περισέμενου Σχολῆς καὶ εἶναι λίαν εὐγνωμόνως εὐπρόσδεκτος ὑπὸ τῶν φίλων τῶν γραμμάτων καὶ τῶν φιλιστόρων, ἐπιπροσθέτως δὲ καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτῷ συμπερίληψιν τῆς λίαν ἐνδιαφερούσης ὁμιλίας τοῦ σοφοῦ ξένου καθηγητοῦ περὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γραφῆς¹⁴⁵».

173. Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τιτλοφόρο: The University of Reading, Faculty of Letters, Whiteknights Park) τοῦ καθηγητῆ J. M. R. Cormack, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Ἀγγλία, 9.10.1962.

«Very many thanks for your great kindness in sending me volume XII of the Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς; I am most grateful».

174. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Ἱερὰ Μητροπολις Πριγκηποννήσων) τοῦ μητροπολίτη Δωροθέου, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Πρίγκηπος, 9.10.1962.

«Μὲ βαθεῖαν χαρὰν καὶ ἀγάπην ἔλαβον τὸν προφρόνως ἀποσταλέντα IB' τόμον τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Συγχαίρω θερμῶς τὴν Ὑμετέραν ἀγαπητὴν Ἐλλογιμότητα διὰ τὴν λαμπρότητά της καὶ διὰ τὸν πλοῦτον τοῦ θαυμασίου περιεχομένου της».

145. John Chadwick, «Ἡ πρώτη ἐλληνικὴ γραφή», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. IB' (1961-1962), σσ. 515-530, καὶ τοῦ ἰδίου «Ἡ γέννησις τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης», ὁ.π., σσ. 531-544.

175. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Centre National de la Recherche Scientifique. Institut de Recherche et d'Histoire des Textes*) τοῦ Marcel Richard, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Paris, 9.10.1962.

«Je viens de recevoir votre *Epistimoniki Epetiris*, t. XII rempli, comme les précédents, d'excellents articles et je vous remercie beaucoup de votre générosité. J'espère pouvoir me montrer prochainement vraiment reconnaissant, car j'ai plusieurs articles sous presse, dont j'espère disposer avant la fin de cette année, notamment un article monstrueux sur les florilèges spirituels grecs. Voici un peu plus d'un an que je vous ai dit au revoir et j'espère bien tenir cette promesse avant une autre année. Je médite, pour 1963, un grand voyage en Grèce avec une échappée vers Ochrid et une autre vers Chypre. Mais c'est là une bien grande ambition et je ne sais pas encore dans quelle mesure je pourrai la réaliser. En tout cas je compte bien avoir le plaisir de vous revoir. Ma petite section grecque, que vous ne connaissez pas encore, est actuellement tout à fait désorientée. Notre clientèle augmente sans cesse, nous demande des choses toujours plus compliquées et nos moyens restent les mêmes. Il en résulte que nous accumulons les retards, ce qui nous navre. Tant que nous serons les seuls au monde à faire cette besogne ingrate, il en sera nécessairement de même».

176. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *P. Accademia dei Virtuosi al Pantheon. Biblioteca d'Arte*) τοῦ καθηγητῆ Giulio Ansaldi, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Roma, 15.10.1962.

«Ho ricevuto il volume XII del Suo *Annuario Scientifico*, che Ella non manca mai di inviarmi. Le sono molto grato per il prezioso omaggio e per il ricordo che serba della nostra Biblioteca. Rimango a Sua disposizione se in qualche cosa io possa esserLe utile e La prego, illustre Professore, di gradire i miei devoti saluti».

177. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ Rodolphe Guiland, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *La Plaine, Saint-Marcellin, Isère*, 20.10.1962.

«Je reçois seulement ces jours-ci le riche tome 12 de l'*EEPhSPA*, que ayez l'amitié de me faire parvenir. Vous l'avez enrichi d'un important article et Byzance est représentée par le très intéressant article de Mme Catherine Christophipoulos¹⁴⁶. Je vous en remercie bien vivement. Je souhaite que ce mot vous trouve en excellente santé et toujours en belle activité scientifique. Pour ma part, je reste prisonnier du Grand Palais et j'ai profité de mon séjour

146. Αἰκατερίνης Χριστοφιλοπούλου, «Περὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἀναδείξεως τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. IB' (1961-1962), σσ. 450-497.

en Dauphiné pour continuer à l'explorer. Car, à mon retour à Paris, au début de novembre, il me faudra partager mes loisirs entre Byzance et l'enseignement que j'ai encore conservé cette année scolaire. Encore une fois, mon cher Collègue et ami, merci bien vivement et toujours mes plus cordiales amitiés».

178. Ἐπιστολή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀθηναγόρα, με χρονική ἔνδειξη: 22.10.1962 (αλξβ' Οκτωβρίου κβ').

«Εὐχαριστοῦντες καὶ αὖθις τὴν ὑμετέραν Ἑλλογιμότητα διὰ τὴν ἀποστολὴν καὶ τοῦ νέου ἔργου Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρὸς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τόμ. IB', ἀπονέμεμεν ὑμῖν ὀλόθυμον τὴν πατρικὴν καὶ Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογίαν καὶ ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς τὴν χάριν καὶ τὸ ἀπείρον ἔλεος τοῦ Κυρίου».

179. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο με τιτλοφόρο: *Gymnasium. Zeitschrift für Kultur der Antike und humanistische Bildung*) τοῦ καθηγητῆ Franz Bömer, με χρονική ἔνδειξη: 23.10.1962.

«Εἴχατε τὴν καλοσύνην νὰ μοῦ στείλητε τὴν Ἐπετηρίδα Σας, τὴν ὁποίαν ἐδιάβασα πάλιν με πολὺ ἐνδιαφέρον. Δυστυχῶς, τὴν ἐστείλατε εἰς τὴν παλαιάν μου διεύθυνσιν, δηλαδὴ εἰς τὴν Βόννην (...) Ὁὰ Σᾶς ἤμουν πολὺ εὐγνώμων, ἂν ἠθέλατε νὰ λάβητε ὑπ' ὄψιν τὴν νέαν διεύθυνσίν μου καὶ στείλητε τὴν Ἐπετηρίδα Σας ἐκεῖ».

180. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο με τιτλοφόρο: *Greek Archdiocese of North and South America*) τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἰακώβου, με χρονική ἔνδειξη: 27.10.1962.

«Ελάβομεν καὶ μετὰ χαρᾶς διεξήλθομεν τὸν IB' τόμον τῆς ὑπὸ τὴν ὑμετέραν διεύθυνσιν ἐκδιδομένης Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Συγχαίροντες ὑμῖν διὰ τὰ ἀξιόλογα ἄρθρα αὐτῆς καὶ ὅλως ἰδιαίτερος διὰ τὴν μελέτην ὑμῶν περὶ τὸν Μαρίνον Φαλιέρον¹⁴⁷, εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἀποστολὴν καὶ εὐχόμεθα ὅπως ὁ Κύριος ὁ Θεὸς κρατύνῃ ὑμᾶς ἵνα συνεχίζετε τὸ ἐπιστημονικὸν ὑμῶν ἔργον».

181. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο με τιτλοφόρο: *The University of Texas. Department of History. Austin*) τοῦ καθηγητῆ Γ. Γεωργιάδη Ἀρνάκη, με χρονική ἔνδειξη: 5.11.1962.

«Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ πού μοῦ στείλατε τὸν IB' τόμο τῆς Ἐπετηρίδος. Τὸν διεξήλθον καὶ ἐμελέτησα ἰδιαίτερος τὰ θέματα πού πλησιάζουν ἢ ἐμπίπτουν στὰ

147. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Μαρίνου Φαλιέρου: Ἱστορία καὶ ὄνειρον (κατὰ τὸν Βατικανὸν ἐλληνικὸν κώδικα 1563)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. IB' (1961-1962), σσ. 168-206.

άμεσώτερα ενδιαφέροντά μου. Πολλά έδιδάχθην από τις μελέτες ιστορικού και φιλολογικού περιεχομένου. Επίσης με μεγάλη χαρά διάβασα τὰ νέα της δράσεως τῶν διαπρεπῶν συναδέλφων τοῦ Πανεπιστημίου μας, καὶ αἰσθάνομαι ὑπερηφάνειαν διὰ τὰ λαμπρὰ ἔργα Σας».

182. *Ἐπιστολικὸ δελτάριο (μὲ τιτλοφόρο: Ὁ Ὑπουργὸς Κοινωνικῆς Προνοίας), τοῦ καθηγητῆ Κωνσταντίνου Τσάτσου, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 7.1.1963.*

«Φίλε κ. καθηγητά, Σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ἀποστολὴ τῶν ἔργων σας καὶ τῆς Ἐπετηρίδος. Μοῦ χαρήσατε πλούσια τροφή. Μὲ ἐξαιρετικὴ τιμὴ».

183. *Ἐπιστολὴ τοῦ ἐρευνητῆ Κωνσταντίνου Μέρτζιου, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Βενετία, 7.10.1963.*

«Θερμοτάτας ἐκφράζω Ὑμῖν εὐχαριστίας διότι καὶ ἐφέτος μοῦ ἐστείλατε τὴν Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Μὲ ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον διεξῆλθον τὴν Ὑμετέραν ἀξιόλογον πραγματείαν περὶ τῶν σχέσεων Μαζαράκη-Tommaseo¹⁴⁸, περιέχουσαν πλεῖστα αὐθεντικὰ στοιχεῖα ὑπομνηματιζόμενα μὲ ἀναριθμήτους σοφὰς ὑποσημειώσεις».

184. *Ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητῆ Gyula Moravcsik, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Βουδαπέστη, 9.10.1963.*

«Εὐχαριστῶ θερμότατα διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ΙΓ' τόμου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸν ὁποῖον ἐμελέτησα μὲ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Ἐχάρηκα, διότι εἶδα ἐκεῖ καὶ τὴν μνείαν τῆς διαλέξεώς μου, τὴν ὁποίαν εἶχα τὴν τιμὴν νὰ δώσω εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν Σας¹⁴⁹. Ἐπειδὴ δυστυχῶς Ἐσεῖς ἐλείπατε τότε ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπιτρέψατε νὰ μνημονεύσω, ὅτι τὸ χειρόγραφον τοῦ κειμένου τῆς διαλέξεώς μου («Περὶ τῆς ἐνότητος τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν»)¹⁵⁰ μὲ βιβλιογραφικὰς ὑποσημειώσεις) παρέδωσα εἰς τὸν κ. συνάδελφον Ν. Τωμαδάκη διὰ νὰ τὸ φυλάξῃ εἰς τὸ Σπουδαστήριον».

148. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Α. Μαζαράκης καὶ Ν. Θωμαζαῖος (ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΓ' (1962-1963), σσ. 308-341.

149. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς κινήσεως τῆς Σχολῆς τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1962-1963», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΓ' (1962-1963), σ. 587: «Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βουδαπέστης καὶ Ἀκαδημαϊκὸς κ. G. Moravcsik, ὠμίλησεν ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τὴν 23ην Μαΐου 1963, μὲ θέμα: "Περὶ τῆς ἐνότητος τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν". Ὁ αὐτὸς καθηγητὴς ὠμίλησεν ἐπίσης ἐν τῷ Σπουδαστηρίῳ Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας, τὴν 22αν Μαΐου, μὲ θέμα: "Τὰ κύρια προβλήματα τῆς Οὐγγρικῆς Βυζαντινολογίας"».

150. Τὸ κείμενον αὐτὸ δημοσιεύθηκε, μετὰ μία ἐπταετία, στὴν Ἐπετηρίδα, μὲ τίτλο «Ἑλληνολογία ἢ περὶ τῆς ἐνότητος τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. Κ' (1969-1970), σσ. 311-324.

185. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Centre National de la Recherche Scientifique. Institut de Recherche et d'Histoire des Textes*) τοῦ Marcel Richard, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Paris, 21.10.1963.

«J'ai trouvé, en revenant d'un congé en Bretagne, votre *Epistimoniki Epeteris*, t. XIII (1962-1963), qui m'attendait depuis quelques jours. Je vous remercie d'autant plus de cet envoi que j'ai eu le grand plaisir de constater que vous aviez commencé, avec Monsieur Bouboulidis, la publication du catalogue des manuscrits de votre Faculté¹⁵¹. J'attendais cela avec impatience et je suis enchanté de constater que je verrai la réalisation de ce projet. J'ai beaucoup regretté de ne pas pouvoir vous voir à mon retour de Chypre (...) A mon retour de Chypre, je n'ai pas pu m'attarder à Athènes, parce que je voulais assister au Congrès patristique d'Oxford, qui a été fort intéressant. J'ai donné quatre communications, dont une, avec projections, sur le Mont-Athos».

186. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Γραφεῖον Προέδρου [Κυπριακῆς Δημοκρατίας]*) τοῦ ὑφυπουργοῦ παρὰ τῷ Προέδρῳ Πατρόκλῳ Σταύρῳ, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Λευκωσία, 20.11.1963.

«Σεβαστέ μου κ. καθηγητά, Διαβιβάζω πρὸς ὑμᾶς τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τῆς Α. Μ. τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου διὰ τὸν λίαν ἐνδιαφέροντα ΙΓ' τόμον τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, τὸν ὁποῖον εἶχετε τὴν εὐγενῆ καλοσύνην νὰ ἀποστείλῃτε Αὐτῷ».

187. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Greek Archdiocese of North and South America*) τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἰακώβῳ, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 11.12.1963.

«Ἐκφράζομεν θερμὰς εὐχαριστίας τῇ Ὑμετέρᾳ λίαν ἡμῖν ἀγαπητῇ καὶ περισπούδαστῳ Ἐλλογίμῳ, διὰ τὴν πρόφροναν ἀποστολὴν ἀντιτύπου τοῦ ἐπιστάσις Αὐτῆς ἐκδοθέντος ΙΓ' τόμου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Συγχαίροντες δὲ καὶ διὰ τὸν πλοῦτον τῶν περιεχομένων τοῦ τόμου, εὐχόμεθα ὅπως ὁ Κύριος δωρῇται ὑμῖν υἰεὶαν καὶ ἀκμὴν κατ' ἄμφω εἰς αἰσίαν συνέχισιν τοῦ ἐξόχου πνευματικοῦ ὁμῶν ἔργου».

188. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τίτλοφόρο: *Centre National de la Recherche Scientifique. Institut de Recherche et d'Histoire des Textes*) τοῦ Marcel Richard, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Paris, 9.12.1964.

151. Γ. Θ. Ζώρα – Φ. Κ. Μπουμπουλίδου, «Κατάλογος χειρογράφων κωδίκων Σπουδασθηρίου Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. ΙΓ' (1962-1963), σσ. 464-488.

«Je viens de recevoir le tome 14 de votre *Epistimoniki Epetiris* et je vous remercie beaucoup de votre générosité. Je vous adresse, en modeste remerciement, mon *Supplément I (1958-1963)* à mon Répertoire des bibliothèques et des catalogues de manuscrits grecs, qui vient de sortir, il y a quelques jours».

189. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Προεδρικὸν Μέγαρον) τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Λευκωσία, 12.12.1964.

«Ἀγαπητὲ κ. Καθηγητά, Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω θερμῶς διὰ τὴν καλὸςύνην σας νὰ μοῦ ἀποστείλῃτε τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τῆς περιόδου 1963-1964».

190. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: The Greek Orthodox Church in the Americas) τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἰακώβου, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 18.12.1964.

«Θερμοτάτας ἀπευθύνω τῇ Ὑμετέρᾳ ἀγαπητῇ καὶ περισπουδάστῃ Ἑλλογιμότητι εὐχαριστίας διὰ τὴν πρόφρονά ἀποστολὴν τοῦ ΙΔ' τόμου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀπευθύνω Ὑμῖν ὡσαύτως, ἐγκάρδια καὶ εἰλικρινῆ συγχαρητήρια διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν σπουδαιότητα τῶν θεμάτων, ἅτινα, ὑπὸ τὴν μέριμναν καὶ διεύθυνσιν Ὑμῶν περιελήφθησαν ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ, πλεῖστα τῶν ὁποίων εἶναι ζωτικῆς σημασίας διὰ τὸν Ἑλληνισμόν τοῦ Ἑξωτερικοῦ καὶ τοὺς ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς Ἑλληνικότητος αὐτοῦ».

191. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ Franz Babinger, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: München, 31.12.1964.

«Sehr verehrter lieber Herr Kollege, es war wirklich rührend von Ihnen, mir auch in diesem Jahr Ihre mit so viel Liebe und Verständnis durchgeführte *Epistimoniki Epetiris der philos-Fakultät der athenischen Universität* zuzusenden und mir darüber hinaus noch zu Weihnachten und zum Neuen Jahre Ihre so reizenden Wünsche zu senden. Ich bitte Sie für diese Gaben meiner aufrichtigen Dank entgegenzunehmen und selbst zu den Festtagen meine herzlichen Glückwünsche zu genehmigen».

192. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: University of Cincinnati. Department of History) τοῦ καθηγητῆ Peter Topping, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 9.2.1965.

«Τὶς προάλλες ἐπῆρα τὸν ΙΔ' τόμο τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, μὲ τὴν ποικίλη κι ἐνδιαφέρουσα ὕλη του. Εὐχαριστῶ θερμᾶ».

193. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Université Libre de Bruxelles. Institut de Philologie et Histoire Orientales et Slaves*) τοῦ καθηγητῆ Claude Backvis, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Bruxelles*, 11.2.1965.

«Je vous accuse réception, avec l'expression de notre vive gratitude, du volume de l'*Annuaire scientifique de la Faculté de Philosophie de l'Université d'Athènes*, tome XIV - 2e période. Puis-je me permettre d'attirer votre attention sur le fait que l'adresse à laquelle ce volume avait été envoyé est celle du domicile particulier de Melle Uytborck qui a cessé depuis quelques années de s'occuper de l'administration de notre *annuaire* et dernièrement de celle de *Byzantion*. Puis-je vous demander d'adresser désormais toute correspondance et tout envoi concernant notre École à l'adresse de l'Université - Faculté de Philosophie et Lettres. Avec l'expression de notre gratitude, je vous prie, Monsieur le Directeur, de trouver ici l'assurance de ma profonde considération».

194. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ Rodolphe Guiland, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *La Plaine, Saint-Marcellin, Isere*, 2.12.1965.

«Merci bien vivement pour l'important Tome XV de l'*Annuaire Scientifique de la Faculté de Philosophie de l'Université d'Athènes*. Comme toujours, ce tome apporte une importante et originale contribution à la riche civilisation de votre beau pays, de la Grèce si chère à tout Français. Merci, une fois encore, bien vivement et toutes mes plus cordiales amitiés».

195. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Università di Palermo. Istituto di Storia Antica. Il Direttore*) τοῦ καθηγητῆ Eugenio Manni¹⁵², μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Palermo*, 4.12.1965.

«Ricevo il bel volume dell' *Ἐπετηρὶς* con l'indici delle annate precedenti¹⁵³. Te ne ringrazio molto, sia per il ricordo in sé sia perchè il volume è bello ed utile».

196. Ἐπιστολή (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: *Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Σπουδαστήριο Κλασσικῆς Φιλολογίας καὶ Ἀρχαίας Ἱστορίας*) τοῦ καθηγητῆ Κωνσταντίνου Γρόλλιου, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: *Θεσσαλονίκη*, 12.12.1965.

152. Στὴν Ἐπετηρίδα εἶχε ἤδη δημοσιευθεῖ ὁμιλία ποὺ εἶχε κάνει ὁ Manni στὸ ἀμφιθέατρο τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, στίς 19 Ἰανουαρίου 1963: Eugenio Manni, «Greci in Sicilia tra l'VIII° e il VI° secolo», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΔ' (1963-1964), σσ. 338-354.

153. Πρόκειται γιὰ τὸ «Γενικὸν εὐρετήριο τῶν τόμων Α'-ΙΕ' (1935-1965) τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΕ' (1964-1965), σσ. 587-619.

«Έλαβα τὸ νέον τεῦχος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς σας καὶ σᾶς εὐχαριστῶ πού φροντίζετε πάντοτε ἀνελλιπῶς νὰ μοῦ ἀποστέλλεται. Ἐπιφυλάσσομαι νὰ τὸ διαβάσω μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον».

197. Ἐπιστολὴ τοῦ ἐρευνητῆ Κωνσταντίνου Μέρτζιου, μὲ τοποχρονικὴ ἔνδειξη: Βενετία, 18.12.1965.

«Σᾶς εὐχαριστῶ θερμότατα διότι καὶ ἐφέτος εὐηρεστήθητε νὰ μοῦ στείλητε τὴν τόσον ἀξιόλογον Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Πρῶτα-πρῶτα διεξῆλθον τὴν Ὑμετέραν ἐκτενεστάτην πραγματείαν τὴν περιλαμβάνουσαν τὴν ἀνέκδοτον ἀλληλογραφίαν Τυπάλδου-Θωμαζαίου¹⁵⁴, ἡ ὁποία, συμπληρωμένη μὲ τόσας σοφὰς ὑποσημειώσεις παρουσιάζει ὅχι μικρὸν ἐνδιαφέρον. Εἶσθε ἄξιος τῶν θερμότερων μου συγχαρητηρίων, διότι τόσους κόπους κατεβάλετε ἵνα ἀποδώσετε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τόσας καὶ τόσας ἐπιστολάς».

198. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: Greek Orthodox Archdiocese of North and South America) τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἰακώβου, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 21.12.1965.

«Ἐλάβομεν μετὰ πολλῆς χαρᾶς τὸν ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τόμον, ὅστις ἐξεδόθη ὑπὸ τὴν σοφὴν διεύθυνσιν ὑμῶν, καὶ εὐχαριστοῦμεν θερμῶς. Μετὰ πολλοὺ πάντοτε ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦμεν τὸ ὥραϊον καὶ ὄντως ὑψηλὸν καὶ σπουδαῖον ὑμῶν ἔργον, τὸ ὁποῖον ὁμολογουμένως ἐπιτελεῖτε μὲ βαθυτάτην ἀφοσίωσιν καὶ πολλὴν ἐπιτυχίαν».

199. Ἐπιστολὴ (σὲ φύλλο μὲ τιτλοφόρο: University of Cincinnati. Department of History) τοῦ καθηγητῆ Peter Topping, μὲ χρονικὴ ἔνδειξη: 27.12.1965.

«Πρὸ ἡμερῶν ἐπῆρα τὸν ΙΕ' τόμο τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Εὐχαριστῶ θερμά. Τὰ περιεχόμενά του πάντοτε εἶναι πολὺ ἐνδιαφέροντα. Μοῦ εἶναι πολύτιμη, λ.χ., ἡ ἀνακοίνωσις τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πρακτικοῦ τῆς Κεφαλληνίας στὴ σελ. 296¹⁵⁵, ἀφοῦ ἀσχολοῦμαι μὲ τὴν régime des terres τῶν Λατίων στὴν Κεφαλληνία καὶ στὴν Πελοπόννησο».

154. Γεωργίου Θ. Ζώρα, «Ι. Τυπάλδος καὶ Ν. Θωμαζαῖος (Ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία)», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΕ' (1964-1965), σσ. 346-475.

155. Διονυσίου Α. Ζακυνθινού, «Αἱ ἱστορικαὶ τύχαι τῆς Ἐπτανήσου καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐπτανήσιακοῦ πολιτισμοῦ», *ΕΕΦΣΠΑ*, τόμ. ΙΕ' (1964-1965), σ. 296, σῆμ. 1: «Τοῦ πολυτιμοτάτου τούτου κειμένου, τοῦ ὁποῦ το ἐπὶ περγαμνῆς πρωτότυπον κατεστράφη κατὰ τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1953, ὁ κ. Τζαννετάτος παρέχει κριτικὴν ἐκδοσιν ὁμοῦ μετ' ἄλλων συναφῶν ἐγγράφων, μετ' εἰσαγωγῆς καὶ σχολίων ἐν τῷ ἐκτυπουμένῳ βιβλίῳ *Τὸ Πρακτικὸν τῆς Λατινικῆς ἐπισκοπῆς Κεφαλληνίας τοῦ 1264 καὶ ἡ Ἐπιτομὴ αὐτοῦ. Κριτικὴ ἐκδοσις αὐτῶν*, Ἐν Ἀθήναις 1965».

200. Ἐπιστολή τοῦ καθηγητῆ Ἀντώνιου Μυστακίδου, με τοποχρονική ἔνδειξη: Malmö, 20.2.1966.

«Σᾶς παρακαλῶ καί πάλι νά μοῦ ἐπιτρέψετε νά Σᾶς ἐκφράσω τίς θερμές μου εὐχαριστίες, γιά τήν καλосύνη πού εἶχατε νά μοῦ στείλετε τόν τελευταῖο τόμο (ΙΕ') τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Δέ θά ἐπαναλάβω πόσο πολύτιμη τῇ θεωρῶ γιά μᾶς ἐδῶ πού μᾶς λείπουν τὰ ἑλληνικά ἐπιστημονικά καί λογοτεχνικά βιβλία, ἀλλά πού τόσο μᾶς χρειάζονται γιά τή διδασκαλία τῆς νέας ἑλληνικῆς. Θά προσθέσω μόνο ὅτι ἡ Ἐπετηρίς, ὅπως καί ἄλλες συναφεῖς ἐκδόσεις, πρέπει νά γίνουν γνωστές σέ ὅλες τίς πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅπου τουλάχιστο διδάσκεται ἡ νεοελληνική γλῶσσα. Στήν Κοπεγχάγη γίνεται προσπάθεια νά συγκροτηθεῖ ἕνα Τμήμα μέ νεοελληνικές ἐκδόσεις στόν τομέα τῆς γραμματολογίας, ἔχοντας βάση τῇ δωρεά τοῦ μακαρίτη καθηγητῆ Carsten Høeg. Κατά τήν ταπεινή μου γνώμη, θά ἦταν εὐχῆς ἔργο, ἄκρως ὀφέλιμο, ἂν θά ἦταν δυνατό νά σταλεῖ καί κεῖ ἡ Ἐπετηρίς Σας, στή διεύθυνση: Institut for graesk og latinsk middelalderfilologi, Gråbrødretorv 6, 2. København, Danmark».

GERASIMOS ZORAS

THE 70th ANNIVERSARY OF THE *YEARBOOK*
OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY
(LETTERS TO GEORGE ZORAS BETWEEN 1953 AND 1965)

The publication of the *Yearbook* of the Faculty of Letters and Philosophy of the University of Athens started sporadically before the Second World War, during the thirties. The first two volumes were published in 1936 and 1938, whereas the third one never appeared due to the onset of the war. Afterwards, between 1953 and 1967 (volumes IV to XVII) the *Yearbook* was published on an annual basis under the direction of George Zoras, while during the period from 1967 to 1979 (volumes XVIII to XXVII) it was published under the direction of the Dean of the Faculty. Finally, Professor P. Mastrodimitris undertook the direction of the *Yearbook* in 1985 (volumes XXVIII to XXXIV) to hand it over to Professor Dimitrakopoulos in 2004. In this article we are going to focus our attention to the first important part of its history, from 1953 to 1967 (volumes IV to XVII), when it was published constantly on an annual basis. During that period, the director of the *Yearbook* George Zoras was sending the volumes of the review to many scientists

in Greece and abroad, as well to many important personalities of that period. So, in a distinct folder in his archive, have been kept 200 complimentary letters from those who received the *Yearbook*, in which they express their congratulatory judgments and remarks regarding the contents and the style of the review.

Those 200 letters, published here, prove the deep admiration of distinguished professors and men of letters for the *Yearbook* and the Faculty that published it. The expression, through the pages of the *Yearbook*, of the scientific researches, debates and studies of the members of the Faculty during the 50s and the 60s resulted in making their scientific and educational work known to the recipients of the review. It is not accidental the fact that on the occasion of the receipt of the fourth volume of the *Yearbook*—the one with which the publication of the review recommenced—many distinguished scientists, such as Pohlenz, Guiland, van Groningen, wished that the publication of the *Yearbook* could continue on a steady basis, since it precisely mirrored the researches of the University professors in Athens. We can also conclude from the above published letters that most recipients read carefully the review. So, for instance, it is proven that Herter read, in volume number VI, studies of professors Vourveris, Marinatos, Koukoules, Zoras, Tzannetatos, Sakellariou, and Kolaklidis. Lemerle studied only the texts of his friends Zakythinos and Tomadakis, which were published in the seventh volume, whereas Jaeger, while leafing through the same volume, preferred to read articles on subjects of classical philology, written by Skassis, Kolaklidis and Tzannetatos. Others like Turyn, Regenbogen and Ostrogorsky parallelly emphasized the usefulness of the «Second Part» of the volumes of the *Yearbook*, where one could find a catalog of the members of the Faculty and short annals of the year of the publication of the review. However, what the recipients valued most were the flawless edition and the total representation of its various and original contents. Therefore, for instance, van Groningen regards the fourth volume as a superb book, while, as far as the sixth is concerned, he will state that it is «une preuve irrécusable du travail admirable qui se poursuit d'année en année dans la glorieuse Université d'Athènes». Schirò considers the same volume as «magnifico volume», while Cantarella praises its contents as of high scientific value and interest, something that proves the blossoming of historical and philological studies in Greece. The seventh volume is considered by Jaeger as «splendid volume». Lemerle, on his side, stresses that in the pages of that particular volume the picture of the Faculty is mirrored: «Le volume tout entier donne la plus flatteuse idée de l'activité de la Faculté des Lettres d'Athènes», a view supported also by

Guiland: «La variété des sujets traités me semble être une image fidèle de l'activité de mes très chers collègues Grecs». Besides, on the occasion of the receipt of the tenth volume, Ghisalberti praises also the perfect edition of the review («magnifica veste»). However, it would have been a fault not to mention that some of the recipients of the review contributed their articles too, such as Aymard, Alfonsi, Herter, Manni, Schadewaldt, Schirò, Cantarella, Lesky, Pöschl, Moravcsik, Schwabl and others. Besides, the above published letters give to the present-day reader the opportunity to trace the contacts that had been developed, half a century ago, between the Faculty of Athens and other scientific centers abroad. Consequently, we trace the beginnings of many contemporary associations of the Athens Faculty with Institutions all over the World aiming at the development of the Greek letters abroad.